T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGEN EBEVEYN ÇATIŞMASI: GEÇ ERGENLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN EBEVEYN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE İYİ OLUŞ AÇISINDAN İNCELENMESİ

AYŞENUR AYGÜN ILIKKAN
18736011

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ALİ ERYILMAZ

2023

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGEN EBEVEYN ÇATIŞMASI: GEÇ ERGENLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN EBEVEYN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE İYİ OLUŞ AÇISINDAN İNCELENMESİ

AYŞENUR AYGÜN ILIKKAN
18736011
ORCID NO: 0000-0002-1586-6136

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ALİ ERYILMAZ

ŞUBAT 2023

[Ayşenur AYGÜN ILIKKAN] tarafından hazırlanan "[Ergen Ebeveyn Çatışması: Geç Ergenlerin Kişilik Özellikleri, Algılanan Ebeveyn Kişilik Özellikleri ve İyi Oluş Açısından İncelenmesi]" başlıklı çalışma, **[13/02/2023]** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda [oybirliği] ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından [Eğitim Bilimleri] Ana Bilim Dalı [Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık] Programında [**YÜKSEK LİSANS**] tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	**İmza**
[Prof Dr. Ali Eryılmaz]	……

Jüri Üyeleri	**İmza**
[Prof.Dr. Ali Eryılmaz]	……
[Dr.Öğr.Üyesi Seher Merve Erus]	……
[Dr.Öğr.Üyesi Sena Güme]	……

ÖZET

ERGEN EBEVEYN ÇATIŞMASI: GEÇ ERGENLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN EBEVEYN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE İYİ OLUŞ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, ergen ebeveyn çatışmasının geç ergenlerin kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş açısından incelenmesidir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre de ergen ebeveyn çatışmasının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma 18-24 yaş arasındaki geç ergenlik dönemi bireyleri ile yürütülmüştür. Araştırmaya 275 kadın, 100 erkek olmak üzere toplam 375 kişi katılmıştır. Bu araştırmada verileri elde etmek amacıyla Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, PERMA Ölçeği ve demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar için t-testi, Pearson korelasyon analizi, basit regresyon analizi ve çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre; ergen ebeveyn çatışmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Geç ergenlerin kişilik özelliklerinin ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür. Kişilik özelliklerinden sorumluluğun negatif yönde ve duygusal tutarsızlığın ise pozitif yönde ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı görülmüştür. Algılanan anne kişilik özelliklerinin ve algılanan baba kişilik özelliklerinin ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür. Annelerin dışadönüklük kişilik özelliğinin negatif yönde ve duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin ise pozitif yönde ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı görülmüştür. Babaların duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin de pozitif yönde ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı görülmüştür. İyi oluşun da ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı şekilde açıkladığı görülmüştür. Araştırma bulguları literatür bağlamında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geç ergenlik, ergen ebeveyn çatışması, kişilik özellikleri, iyi oluş

ABSTRACT

ADOLESCENT PARENT CONFLICT: EXAMINATION OF THE SUBJECT IN TERMS OF PERSONALITY TRAITS OF LATE ADOLESCENTS, PERCEIVED PARENT PERSONALITY TRAITS AND WELL-BEING

The aim of this study is to examine adolescent parent conflict in terms of personality traits, perceived parental personality traits and well-being of late adolescents. In addition, it was aimed to examine the adolescent parent conflict according to the gender variable. In this direction, the study was conducted with late adolescence individuals between the ages of 18-24. A total of 375 people, 275 women and 100 men, participated in the study. In this study, Adolescent-Parent Conflict Scale, Basic Personality Traits Scale, PERMA Scale and Personal Information Form created by the researcher were used to obtain data. T-Test for independent groups, Pearson correlation analysis, simple regression analysis and multiple regression analysis techniques were used in the analysis of the data.

According to the findings of the research; It was found that there was no significant difference in terms of gender in adolescent parent conflict. It was observed that personality traits of late adolescents significantly explained adolescent parent conflict. It was observed that responsibility personality trait predicted adolescent parent conflict negatively and emotional inconsistency predicted positively. Perceived mother personality traits and perceived father personality traits were found to explain adolescent parent conflict significantly. It was observed that the extraversion personality trait of mothers predicted the adolescent parent conflict negatively and emotional inconsistency personality trait of mothers predicted positively. Emotional inconsistency personal trait of fathers also predicted the adolescent parent conflict positively. Well-being was also found to explain adolescent parent conflict significantly. The research findings were discussed in the context of the literature and suggestions were presented.

Keywords: Late adolescence, adolescent parent conflict, personality traits, well-being

ÖN SÖZ

Öncelikle yüksek lisans eğitimim süresince ve tez dönemimde, kıymetli bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, destek veren değerli danışman hocam Prof. Dr. Ali ERYILMAZ'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecim boyunca kıymetli bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ, Prof. Dr. Fulya YÜKSEL ŞAHİN, Doç. Dr. Şerife Gonca ZEREN, Doç. Dr. Nermin ÇİFTÇİ ARIDAĞ ve Dr. Öğr. Üyesi Seher Merve ERUS'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte hep yanımda olan, yüksek lisans sürecimin başlangıcından itibaren destek veren annem ve babam Şükran-Yusuf AYGÜN'e, sorduğum her soruya özenle dönüş yapan abim Yavuz Selim AYGÜN'e, motivasyonumu artıran kardeşim Nuran AYGÜN'e, tez sürecimin her aşamasında desteğini hissettiğim ve yanımda olan sevgili eşim Hakan ILIKKAN'a ve tüm aileme en içten duygularımla teşekkür ederim.

Son olarak tez dönemi sürecinde bana destek veren ve benzer süreçten geçtiğimiz değerli tez arkadaşlarım Rıdvan KUMEK, Melike GELOĞLU, Kübra ASKEROĞLU YAKIN'a ve tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tüm eğitim öğretim hayatım boyunca bana destek olan ve bu anlamlı süreçte de yanımda olan tüm sevdiklerime…

Ayşenur AYGÜN ILIKKAN

Şubat, 2023; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ viii
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
KISALTMALAR LİSTESİ x

1. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 10
1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri 10
1.3. Araştırmanın Önemi 10
1.4. Araştırmanın Varsayımları 13
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 13
1.6. Tanımlar 13

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 14
2.1. Ergenlik Dönemi 14
2.1.1. Ergenlik Döneminin Sınırları 15
2.1.2. Ergenlik Döneminin Gelişim Dönemleri Açısından Ele Alınması 17
2.2. Ergen Ebeveyn Çatışması Hakkında 19
2.2.1. Ergen Ebeveyn Çatışması ve Çatışma Çözme 22
2.2.2. Ergenlik Döneminde Ebeveyn ile İlişkiler 24
2.2.3. Ergen Ebeveyn Çatışması ve İlişkisi ile İlgili Yapılan Araştırmalar 25
2.3. Kişilik Özellikleri, Kişilik Kuramları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Hakkında 27
2.3.1. Kişilik Kuramları 29
2.3.1.1. Psikodinamik Kuramlar 29
2.3.1.2. Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar 35
2.3.1.3. İnsancıl Kuramlar 36
2.3.1.4. Araştırma Odaklı Kuramlar 37
2.3.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı 38
2.3.2.1. Kişiliğin Yapısı 40
2.3.3. Kişilik Özellikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar 41
2.4. İyi Oluş Hakkında 43
2.4.1. İyi Oluş ile İlgili Kuramlar 45
2.4.2. PERMA İyi Oluş Modeli 47
2.4.3. İyi Oluş ile İlgili Yapılan Araştırmalar 48

3. YÖNTEM 51
3.1. Araştırma Modeli 51
3.2. Araştırma Grubu 51
3.3. Veri Toplama Araçları 53

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu 53
3.3.2. Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeği 53
3.3.3. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği 53
3.3.4. Perma Ölçeği 54
3.4. Verilerin Toplanması 54
3.5. Verilerin Analizi 55

4. BULGULAR 56
4.1. Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistikleri 56
4.2. Çarpıklık ve Basıklık Değerlerine İlişkin Analiz Bulguları 57
4.3. Levene Testi Analizi 58
4.4. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular 59
4.5. Geç Ergenlerin Ebeveynle Çatışma, Kişilik Özellikleri, Algılanan Ebeveyn Kişilik Özellikleri ve Perma İyi Oluş Değişkenleri Arasındaki Korelasyon İlişkisi için Pearson Korelasyon Analizine Ait Bulgular 60
4.6. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular 61
4.7. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Anne Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular 62
4.8. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Baba Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular 63
4.9. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının İyi Oluş Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular 63

5. TARTIŞMA VE YORUM 65
5.1. Araştırma Sonuçlarının Genel Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Tartışma ve Yorum 65
5.2. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tartışma ve Yorum 68
5.3. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum 69
5.4. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Anne Kişilik Özellikleri ve Algılanan Baba Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum 72
5.5. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının İyi Oluş Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum 74

6. SONUÇ VE ÖNERİLER 77
6.1. Sonuçlar 77
6.2. Öneriler 77
6.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Dayalı Öneriler 77
6.2.2. Yeni Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler 79

KAYNAKÇA 81
EKLER 103

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Frekans ve Yüzde Değerleri 52
Tablo 4.2. Betimsel İstatistikler 56
Tablo 4.3. Çarpıklık-Basıklık Değerleri 57
Tablo 4.4. Regresyon Analizleri Açısından Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular 58
Tablo 4.5. Cinsiyete Göre Ergen Ebeveyn Çatışma Durumunun İncelenmesine Ait t-Testi Sonuçları 59
Tablo 4.6. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Tablosu 60
Tablo 4.7. Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları 61
Tablo 4.8. Algılanan Anne Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları 62
Tablo 4.9. Algılanan Baba Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Analiz Sonuçları 63
Tablo 4.10. Perma İyi Oluşun Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları 63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. İyi Olmanın Boyutları 44

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt. : Aktaran
PDR : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
SPSS : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı)
TDK : Türk Dil Kurumu
Vd. : Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birey yaşamı boyunca belli gelişim dönemlerinden geçerek ilerler. Bu dönemlerden bir tanesi de ergenlik dönemidir. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olarak ifade edebileceğimiz ergenlik, birçok alanda değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Renk & Creasey, 2003). Değişimin yaşandığı alanlardan biri de sosyal alandır. Ergenler sosyal gelişim sürecinde belli aşamalardan geçerek topluma girmeye hazırlanırlar (Cüceloğlu, 2013). Ergenlik döneminde sosyal gelişim, toplumun kabul edeceği şekilde davranmayı öğrenme sürecini içerir (Aytekin, 2021) Bu dönemde ergenin kimlik arayışı da gerçekleşir ve toplumun beklentilerine uyum sağlama çabası görülür. Ergenin beklentileriyle toplumun beklentileri genellikle çatışır (Geldard & Geldard, 1999/2013). Ergenlik dönemindeki sosyal gelişim sürecinde önemli etkenlerden biri aile ile ilişkilerdir.

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde yıllar geçtikçe farklılıklar yaşanabilmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan gelişimsel değişikliklerle birlikte ergen ebeveyn arasındaki ilişkilerde de değişiklikler görülür (Eryüksel, 1996). Bu dönemde sosyal alanda değişiklikler yaşanmasıyla beraber kültürel bağlamda ebeveynler ile olan ilişkiler de yeni bir şekle bürünür (Santrock, 2001/2016). Ebeveyn çocuk ilişkilerinde etkili olan biyolojik ve psiko-sosyal birtakım değişimler ergenlik döneminde gerçekleşmektedir ve ebeveynle ilişkiler ergenler için önemli ilişkilerdendir (Branje, 2018). Ergenlik süresince aile ilişkilerinde değişiklikler yaşanır ve ebeveynle aralarındaki ilişki daha eşitlikçi bir ilişkiye dönüşmeye başlar (Siyez, 2010). Aile çocukların ilk sosyal çevresini oluşturur ve bireyin toplumsallaşmasının başladığı kurumdur (Balcı, 2006).

Ergenlik sürecini etkileyen en önemli unsurlardan biri ergenin aile ile etkileşimde bulunmasıdır. Ergen, aile ortamında kendisini etkileyebilecek - ailenin ebeveynlik tarzı, ebeveynlerin ilişkisi, aile içi şiddet, kültürel konular ebeveynle ilişki - birçok faktörle karşılaşılabilir. Aile ortamındaki karşılaşılabilecek tüm faktörler, çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresinde ergenlerin öğrenecekleri yeni davranışların oluşumunda önemlidir. (Geldard & Geldard, 1999/2013). Ergenlerin ve ebeveynlerin bakış açıları, öncelikleri farklılık gösterir (Gökalp & Murat, 2020). Ebeveynler kendilerini genellikle reddedilmiş hissederken; ergenler yanlış anlaşıldıkları düşüncesindedirler. Ebeveynler ergeni anlamak yerine kendilerinin doğru bildiği yöne çekmeye çalışırsa boşuna çabalandığı söylenebilir. Yetişkinliğe geçiş aşamasını ebeveynler sorumluluk bilincine varmak olarak değerlendirirken ergenler ise bağımsız olmak, istediği gibi seçimler yapmak ve yetişkinlerin uyarılarına karşı sorgulama yapmak olarak algılamaktadırlar(Yavuzer, 2010).

Ergenlik döneminde ergen ve ebeveyn arasındaki ilişkide yaşanan problemler, ergenin ruh sağlığıyla ilgili sıkıntılarının ortaya çıkmasında etkilidir (Smokowski vd., 2015). Ergen ebeveyn ilişkisinin olumsuz olması riskli davranışları artırmaktadır (Wang vd., 2013). Ergen ebeveyn ilişkisinin yakınlığı, ergenlerin suç davranışlarını ve madde kullanımlarını azaltmaktadır (Walker-Barnes & Mason, 2004). Ergen ebeveyn arasındaki iletişimin sağlıklı olması ile ergenlerin olumlu benlik algılarına sahip olmaları ilişkilidir (Sillars vd., 2005). Ergen ebeveyn ilişkisinin, ergenlerin akademik başarısını da etkilediği bilinmektedir (Smokowski vd., 2015). Ebeveynlerin destekleyici tutumda olmaları, ergenlerin bilişsel gelişimi ve akademik başarısı ile ilişkilidir (Gecas & Seff, 1990). Ergenlik döneminde ebeveynlerle iletişimde zorluk yaşanması, ergende öfkenin artması gibi durumlar ergenlerin ruhsal değişiklikler yaşamasının sebeplerindendir (Jensen & Nutt, 2014/2017).

Ergenlerin “ben kimim?” sorusuna cevap aradığı kimlik arayışı (Santrock, 2001/2016) ve ebeveynlerden ayrılarak duygusal bağımsızlık kazanmaları (Havighurst, 1952) önemli psikolojik gelişim görevlerindendir. Ergenlik literatürde, ergenin özerklik adımları ve ebeveynlerin otoritesi açısından ergen ebeveyn arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilerek ele alındığı bir dönemdir (Smetana vd., 2005). Ergenlerin bir yandan ebeveynlerinden ayrılma bir yandan da onlarla ilişkilerini olumlu yürütüp (Geldard & Geldard, 1999/2013) destek görme ihtiyaçları olmaktadır. Ergenler bir taraftan ebeveynleriyle bağımlılıktan ayrılmak isterler, bir

taraftan ise ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duyarlar (Yavuzer, 2010). Ergenlerin bu ihtiyaçlarına ebeveynler uyum sağlamakta zorlanabilmektedirler. Bu dönemde dengenin sağlanabilmesi noktasında ebeveynlerle ilişkiler önemlidir (Işık, 2021) aksi takdirde ergen ve ebeveyn arasında çatışma yaşanma durumu ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca ergen ebeveyn ilişkisinin ergenler ve ebeveynler tarafından farklı şekillerde algılandığı bilinmektedir (Branje vd., 2012; Steinberg, 2001). Ergenlerin bireyselleşme adımları attığı, kendilerini tanımaya, kimlik duygusunu belirginleştirmeye çalıştıkları bir dönemde olmaları ailede ebeveynlerle yaşanan çatışmalardan etkilenme konusunda önemli bir evrede olduklarını da göstermektedir.

Ergen ve ebeveyn arasındaki ilişkilerin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki yönü vardır. Olumsuz yönünü çatışma oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde yaşanan değişimlerle birlikte ergende uyum sorunları ortaya çıkabilmekte (Arslan & Balkıs, 2014) ve ergenlerin ebeveynlerle aralarında bazı problemler görülebilmektedir. Bu problemlerden biri de ergen-ebeveyn çatışmasıdır. Kişilerarası ilişkinin olduğu her yerde çatışmanın olması da olağandır. Çünkü çatışma etkileşim halinde bulunan bireylerin anlaşmazlıkları ile ortaya çıkabilmektedir. Ergen ebeveyn arasındaki çatışmanın fazlalığı da aralarındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkilemektedir (Dekovic, 1999). Ergenlik sürecini başarılı bir şekilde atlatanlarla bu süreci daha sıkıntılı atlatan ergenlerin arasında ebeveynleriyle ilişkilerinin niteliği önemli bir faktördür (Bayraktar, 2007). Ebeveyn çocuk arasındaki çatışmaların ergenlik döneminde daha yoğun görüldüğü bilinmektedir (Phinney vd., 2000). Dolayısıyla ergenlik, ebeveynlerle anlaşmazlık durumlarının ve problemlerinin en yoğunlaştığı dönem olarak önümüze çıkmaktadır.

Çatışma, literatürde farklı şekillerde de tanımlanmaktadır. Örneğin kişilerarası etkileşim süreçlerinde yaşanan uyuşmazlık ve tutarsızlıkların neticesinde ortaya çıkan bir durum olarak ifade edilmiştir (Rahim, 1983). Bir başka tanımda ise etkileşim halindeki tarafların en az birinin iletişimde algıladığı farklılıktan ötürü gerginlik yaşanması ve bunun ortadan kaldırılma çabasının da engellendiği kişilerarası bir sorun olarak ifade edilmiştir (Öğülmüş, 2006). Çatışma bireylerin ruh sağlıklarını etkilemektedir ve ergen ebeveyn çatışmasının depresyon (Özdemir, 2014) ve kaygı (Shek, 1998) ile ilişkili olduğu görülmüştür. Çatışmaların temelinde genellikle özgürlük, ait olma ve güç gibi ihtiyaçları karşılama yer alırken; nedenleri arasında da psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması ve değerlerin farklı olması

bulunmaktadır (Kaya, 2012). Dolayısıyla çatışmanın depresyon, kaygı gibi ruh sağlığı problemlerine etkisi olduğu ve ihtiyaçların karşılanma durumuyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Psikanalitik yaklaşıma göre kişilik, id ego ve süperego adlı üç temel yapıdan oluşmaktadır. Bu yapılar birbiriyle sürekli çatışma halindedirler ve bu yapıların çatışma halinde olması kaygıya sebep olur (Cüceloğlu, 2013). Yani insan çatışma yönelimli bir varlıktır. Freud'a göre kişilik özellikleri çatışma ile yakından ilişkilidir. Kişiliğin bu üç temel yapısının zıt ve çatışma halinde olması bireylerin kişiliğinde problemlere sebep olup mutsuz olmasına neden olur (Hall, 1954/1999). Erikson ise kişilik gelişimini psikososyal gelişim kuramıyla ele almıştır ve kişiliğin belli dönemlerden geçerek devam ettiğini belirtmiştir. Erikson'a göre her gelişim döneminde atlatılması gereken bir kriz, çatışma vardır ve birey bu krizlerle başa çıkabildiği ölçüde sağlıklı bir kişilik geliştirebilir (Santrock, 2001/2016). Ergenler bir yandan toplumun beklentileri ile bir yandan da kendi yaşamış olduğu gelişim ve değişimlerle başa çıkma sorunuyla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla ergenlik çatışmaların yaşandığı bir dönemdir (Muuss, 2006). Ergenlik döneminde ebeveynle çatışmayı etkileyen değişkenlerden biri kişilik özellikleri olabilir.

Kişilik, bireyin doğuştan getirilen ve sonradan edinilen tutarlılık gösteren özelliklerinin bütünüdür (Taymur & Türkçapar, 2012) ve bireyin duygularını, davranışlarını etkileyen duygusal bilişsel süreçleri kapsamaktadır (Burger, 2006). Kişilik özellikleri bireyin başkalarına davranışlarının nasıl olduğunu da gösteren bir kavramdır. Kişilik psikolojisi de belli durumlar karşısında bireyin nasıl ve neden öyle davrandığını incelemektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Başkalarına gösterilen davranışlar o bireylerle olan iletişimi ve ilişkiyi de gösterir. Ergenlerin en yakın iletişimde bulunduğu bireyler düşünüldüğünde ilk sıralarda ebeveynleri akla gelmektedir. Çocuklarını yetiştirirken ebeveynlik davranışlarının nasıl olacağını belli eden önemli faktörlerden biri bireylerin kişilik özellikleridir (Kochanska vd., 1997). Bu açıdan bakıldığında kişilik özelliklerinin ebeveynle olan ilişkilerde belirleyici rolünün olacağı düşüncesi akla gelmektedir. İlişkilerde nasıl davranılacağını etkilediği anlaşılan kişilik özelliklerinin, ergenlerin ebeveynlerle ilişkilerine de etki edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda ergenlerin ebeveynleriyle yaşadığı çatışma durumunu etkileyen faktörlerden biri kişilik özellikleri olabilir. Kişilik "bireyi diğer kişilerden ayıran, bireye özgü ve tutarlı olarak gösterilen davranış özellikleri" olarak

tanımlanmaktadır (Akman & Erden, 1998). Kişiliği inceleyen birçok kuram bulunmaktadır. Bunlardan biri de Beş Faktör Kişilik Kuramıdır. Beş Faktör Kişilik Kuramı; McCrea ve Costa tarafından kişilik özelliklerinin sınıflandırılması ile başlayan çalışmaların sonuç olarak kurama dönüşmesiyle geliştirilmiştir. Bu kurama göre keşfedilen beş boyutta kişilik incelenmiştir. Bunlar; dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluktur. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinde olan bireyler değişken duygulara sahip (Gunthert vd., 1999) karamsar ve endişeli yapıdadırlar (Geçtan, 2000). Dışadönüklük kişilik özelliğindeki bireyler konuşkan, canlı ve neşeli yapıdadırlar (Somer vd., 2002). Gelişime açıklık kişilik özelliğinde olan bireyler gelişmiş hayal gücüne sahip, açık görüşlü ve öğrenmeye meraklı yapıdadırlar (Barrick & Mount, 1991). Uyumluluk kişilik özelliğinde olan bireyler yumuşak başlı, güvenilir, yardımsever ve kabul edici yapıdadırlar (McCrea & Costa, 2003). Sorumluluk kişilik özelliğinde olan bireyler ise motivasyon, çalışma ve azim gibi özellikleri içinde barındıran bir yapıdadırlar (Zhao & Siebert, 2006).

Ergen ve ebeveyn arasındaki çatışma konusu gündeme geldiğinde karşılıklı ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu çatışma durumunu etkileyen durumlardan biri olarak ele alınan kişilik özelliklerinin karşılıklı ilişkide olan hem ergenlerde hem de ebeveynlerde bulunduğu bilinmektedir. Bu durumda geç ergenlerin kişilik özelliklerinin yanında ebeveynlerin kişilik özelliklerinin de çatışma sürecine etkisinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Geç ergenlik dönemindekilerin hem ergenliğin sonlarında olmaları hem de yetişkinliğe adım atmaya hazırlanmalarından dolayı ebeveynle ilişkilerinin daha incelenmeye değer olduğu düşünülmüştür. Geç ergenlik sosyal özerklik gelişiminin görüldüğü bir dönemdir (Christe & Viner, 2005). Özellikle toplumumuzda geç ergenlerin liseyi bitirip üniversiteye başlama evrelerinde olmalarına rağmen ailelerinden ayrışma konusunda zorlandıkları gözlemlenmiştir. Ergenlerin üniversiteye başlama, kendileri için bireysel adımlar atma hamlelerinde bulunacakları dönemde ebeveynlerinin onların yetişkinliğe adım attığını, bireyselleşeceklerini kabul etmede zorlandıkları bilinmektedir. Bu doğrultuda da geç ergenlik döneminde ebeveynle çatışma durumunun seyrinin nasıl olacağı merak konusudur. Çünkü geç ergenlik döneminde ebeveynle çatışmanın sakinlediği yönünde görüşler bulunmaktadır (Laursen & Collins, 1994).

Ergen ve ebeveyn arasındaki ilişkilerin olumlu yönünü iyi oluş oluşturmaktadır. Aile ile ilişkiler ergenlerin öznel iyi oluşunu etkilemektedir (Rask vd., 2003). Ebeveynlerle kurulan ilişki mutluluğu doğrudan etkileyen bir faktördür (Cheng & Furnham, 2003). Ebeveynlerin destekleyici yapıda olmaları ergenlerin öznel iyi oluşlarının yüksek olmasıyla ilişkilidir (Park, 2004). Açık iletişim, aileye katılım, dışsal ilişkiler, güvenli ev ortamı, sevgi atmosferi ve aile içinde bireysel olarak önem duygusunun hissedilmesi ergen öznel iyi oluşunu etkileyen faktörlerdendir (Joronen & Kurki, 2005). Ayrıca aile ortamında birlik beraberlik hisseden ergenlerin öznel iyi oluşlarının arttığı görülmüştür (Eryılmaz, 2011b). Ergenlerin öznel iyi oluşları ailede iletişim ve yönetimle de ilişkilidir. Aile içinde kendilerini rahatça ifade edebilen ve kendilerini açabilen ergenler daha mutlu olmakta; ailede kurallar çok katı ve çok esnek olmadığında da ergenler daha mutlu olmaktadırlar (Eryılmaz, 2010).

Yapılan çalışmalara bakıldığında çatışma ve ergen iyi oluş halinin birbirini etkilediği söylenebilir. Literatürde; çatışma durumu ve ergenlerin depresyon yaşamalarının ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. (Marmorstein & Iacono, 2004; Eryüksel & Akün, 2003; Aseltine vd., 1994). Ergen ebeveyn çatışması ergenlerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Özdemir,2014). Ayrıca iyi oluşun ise depresyon ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Gürgan & Gür, 2019). Kişilik özellikleri de ergenlerin öznel iyi oluşunu etkilemektedir (Eryılmaz & Öğülmüş, 2010; Eryılmaz & Ercan, 2011). Öznel iyi oluş ile dışadönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri birbiriyle ilişkilidir (Penley & Tomaka, 2002). Öznel iyi oluş, duygusal tutarsızlıkla ve dışadönüklük özelliği ile ilişkilidir (Fujita, 1991; Lucas & Fujita, 2000).

Ergenlerin mutluluklarının, yaşamdan doyum almalarının, olumlu yaşantılar deneyimlemelerinin ruh sağlıkları açısından ve geleceğe yönelik umutlarının olumlu yönde olması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Ruh sağlığının Vaillant'a (2003) göre olgunluk, başarılı uyum sağlama ve öznel iyi olma gibi bazı durumlarla ele alınması uygundur. Bu durumda ergenlerin ruh sağlıkları için iyi oluş kavramının önemli olduğu anlaşılmaktadır (Gürgan & Gür, 2019; Doğan & Eryılmaz, 2013). İyi oluşun yüksek olması daha olumlu duyguların hissedilmesinde etkilidir (Yetim, 2001). Ergenlerin ilişkilerinde de nasıl davrandıkları üzerinde duygusal durumları etkili olabilir. Ergenlerin en yakın iletişimde bulundukları ebeveynleriyle

ilişkilerinde de duygusal durumlarından etkilenilebileceği düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında ergenlerin iyi oluş düzeylerinin de ebeveynle çatışma yaşama durumlarında belirleyici olacağı düşüncesi akla gelmektedir.

Bu bağlamda ergenlerin ebeveynleriyle yaşadıkları çatışma durumunu etkileyen, ebeveynleriyle ilişkisinin olumlu yönünü gösteren faktör "iyi oluş" olabilir. Pozitif bir kavram olarak karşımıza çıkan iyi oluş literatürde; daha çok olumlu duygusal durumların yaşanması ve hayattan doyum alarak yaşanabilmesi (Diener, 1984), hayatın içinde belli alanlarda işlevsel olarak devam edilebilmesi (Ryff, 1989) gibi farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Martin Seligman (2011) ise bu kavramın farklı bileşenlerle ortaya çıktığını belirterek tanımlamak için bileşenleri bir araya getirmenin gerekliliğini belirtmiştir. PERMA iyi oluş modeli ile açıklamıştır. Bu modelin oluşturduğu beş bileşen; olumlu duygular, bağlanma, olumlu ilişkiler, anlam ve başarıdır. Bu çalışmada da çok boyutlu olarak inceleyen bu model üzerinden bir ölçüm yapılmıştır ve geç ergenlerin iyi oluşları incelenmiştir. PERMA modelinin bileşenlerinin her biri iyi oluşa önemli katkılar getirmektedir. İyi oluşun bileşenlerinden olan olumlu duyguların diğer bireylerle ilişkileri kuvvetlendirdiği bilinmektedir (Kun vd., 2017), olumlu ilişkiler de pozitif ilişkilere duyulan ihtiyacı ifade etmektedir ve hepsi iyi oluşa katkı sağlamaktadır. Ergenlerin ebeveynleriyle çatışma yaşamaları ergenlerde öfke, kızgınlık, üzüntü gibi olumsuz duyguları ortaya çıkarabilir. Bunun yanında ergenlerin bu ilişkiyi olumsuz olarak değerlendirmesini de etkileyebilir. Bu açıdan da bakıldığında iyi oluş ve ergen ebeveyn çatışması arasında ilişki olacağı düşünülmüştür.

Çatışma konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde; genellikle ebeveynlerin arasındaki çatışmanın, ergenlere olan yansımasıyla ilgili olduğu görülmektedir (Buehler & Gerard, 2002; Simon & Furman, 2010; Avcı, 2011). Ergen ve ebeveyn arasındaki çatışmalarla ilgili çalışmaların daha az olduğu görülmektedir. Örneğin ergen ve ebeveyn arasında yaşanan çatışma durumunu inceleyen çalışmada ergen-ebeveyn çatışması, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir ve ergen-ebeveyn çatışmasının depresyon belirtilerine doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Çalışmada ergen-ebeveyn çatışmasının ergenlerin ruh sağlığını etkilediği görülmüştür (Özdemir, 2014). Kız ergenlerin anne-baba-ergen arasındaki çatışma durumlarına ve ebeveynlerinin tepkilerine yönelik görüşlerinin incelendiği bir çalışmada; annelerin çatışma yaşama durumunda

saldırgan davranışlar sergilerken, babaların saldırgan davranışların yanında problem çözücü davranışlar da gösterdikleri belirtilmiştir (Yavuzer vd., 2019). Çatışma konusunda ön ergenler ile yapılan bir çalışmada çatışmaya sebep olan konular incelenmiş ve ön ergenlerin çatışma konularından bazıları; ruh hallerinin ebeveynleri tarafından anlaşılmaması, ebeveynlerinden gördükleri psikolojik ve fiziksel şiddet, ebeveynin kendilerini ayrı bir kişilik olarak görmemesi şeklinde olduğu ifade edilmiştir (Güler, 2013). Ergen ebeveyn çatışmasının kaygı ile de ilişkili olduğu görülmüştür (Shek, 1998).

Kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş konularının birlikte incelendikleri çeşitli çalışmaların olduğu literatürde görülmektedir. Örneğin ergenlik dönemindeki bireylerde öznel iyi oluş ve kişilik özelliklerinin incelendiği bir çalışmada kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, duygusal dengesizlik ve sorumluluğun ergen öznel iyi oluşunu açıkladığı bulunmuştur (Eryılmaz & Öğülmüş, 2010). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelendiği başka bir çalışmada ise 19-25 yaş arası bireylerin öznel iyi oluşlarının dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik kişilik özellikleri tarafından anlamlı bir şekilde açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır (Eryılmaz & Ercan, 2011). Başka bir çalışmada ise 18-64 yaş arası bireylerin öznel iyi oluşlarının; duygusal tutarsızlık kişilik özelliği tarafından negatif yönde, dışadönüklük kişilik özelliği tarafından pozitif yönde anlamlı düzeyde yordandığı sonucuna ulaşılmıştır (Doğan, 2013).

Öte yandan kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş konularının ayrı olarak incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Örneğin öznel iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği, üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada benlik saygısı arttıkça öznel iyi oluşun arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Doğan & Eryılmaz, 2013). Öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçların doyurulması arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada özerklik ihtiyacının üniversite öğrencilerinin iyi olmalarında etkili ve önemli olduğu görülmüştür (Cihangir - Çankaya, 2009). Ergenlerin beş faktör kişilik özellikleri ile anne baba beş faktör kişilik özellikleri ve çeşitli değişkenlerin ilişkisinin incelendiği bir çalışmada; ebeveynlerin dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve duygusal tutarsızlık özellikleri yükseldikçe ergenin de bu özelliklerinin yükseldiği görülmüştür (Bilgin, 2017). Kişilerarası çatışma esnasında gösterilen tutum ve davranışları kişilik özellikleri etkilemektedir (Basım vd., 2009).

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında ergen ebeveyn çatışmasının depresyon (Özdemir, 2014) kaygı (Shek, 1998) gibi bazı değişkenlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Kişilik özellikleri ve öznel iyi oluşun birbiriyle ilişkili olduğu (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010; Eryılmaz ve Ercan, 2011; Doğan, 2013; Doğan ve Eryılmaz, 2013) ve bu iki değişkenin farklı faktörlerle de ilişkili olduğu çalışmalara da rastlanmıştır. Literatür incelendiğinde kişilik özelliklerinin, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyini etkilediği (Özer, 2013) ve mutluluk ile de ilişkili (Argyle & Lu, 1990) önemli bir kavram olduğu görülmektedir. İyi oluşun ise depresyon (Gürgan & Gür, 2019) benlik saygısı (Doğan & Eryılmaz, 2013) gibi değişkenlerle ilişkili olduğu araştırmalarda görülmüştür. Ergenlerin ebeveynleriyle çatışma yaşama durumunu etkileyen birçok farklı faktör olabilir. Fakat ergen ebeveyn çatışmasının, kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürde ergen ebeveyn çatışmasının, kişilik özelliklerinin yansıması ve iyi oluşla ilgili ele alınmadığı görülmektedir. Bu açıdan da yeni bilgiler sunacağı düşünülmüştür.

Tüm bunlara bakıldığında; ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaların ergen ruh sağlığına etkisinin önemli olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda ergen ebeveyn çatışmasında etkili olabilecek faktörlerin incelenmesinin ergenlerin gelişimleri, ruh sağlıkları ve sağlıklı bir yetişkin olmaları açılarından önemli olduğu düşünülmüştür. Anne ve babaların ergenle ilişkisinin de farklılık gösterebildiği ve ergenle aralarındaki çatışmada hangi ölçüde etkili olduğunun göz önünde bulundurulması ergen ebeveyn ilişkisi için değerlendirilmesi gereken bir araştırma alanıdır.

Özetle, ergen ebeveyn çatışması, geç ergenlerin kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş arasında ilişki olabileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda ergen ebeveyn çatışmasının geç ergenlerin kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş ile ilişkisinin araştırılması önemli ve gerekli görülmüştür, ayrıca bu değişkenlerin ergen ebeveyn çatışmasını yordayacağı düşünülmüştür. Ayrıca cinsiyete göre de ergen ebeveyn çatışmasının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, geç ergenlerin ebeveynleri ile yaşadıkları çatışma durumları ile kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre ergen ebeveyn çatışmasının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Bu doğrultuda belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

a) Ergen ebeveyn çatışma durumu cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
b) Geç ergenlerin kişilik özellikleri, ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?
c) Algılanan anne kişilik özellikleri ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?
d) Algılanan baba kişilik özellikleri ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?
e) Geç ergenlerin iyi oluşları, ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik, ergenlerin bireyselleşmesini ve toplumsallaşmasını sağlayan bir olgunlaşma dönemidir. Ergenlik, herkesin geçtiği doğal bir süreç ve gelişim dönemidir. Bu süreç, yetişkinlikte görülen bazı ruhsal rahatsızlıkların da başladığı dönemdir (Pulat, 2022). Ailelerin destekleyici ve bağlı olmaları, ergenlerin ruh sağlıklarına koruyucu bir faktördür (Carbonell 2002; Schor 2003). Ergenlerin pozitif ve destekleyici ortamlarda yetiştirilmesi, onların yeteneklerini keşfedip gösterebildikleri değerde olmalarını sağlayabilir. Fakat gergin ve negatif ortamlarda yetişmeleri olumsuz sonuçlara sebep olabilir (Pulat,2022). Ergenlerin yetiştikleri ortamların nasıl olduğunu etkileyen faktörlerden biri yetişme sürecinde en yakın temas halindeki ebeveynleridir. Ebeveynlerle yaşanan çatışmayı yordayan değişkenlerin incelenmesi ergen ebeveyn ilişkilerine katkı sağlayabilir.

Ebeveynleriyle ilişkisi kötü olan ergenlerin iyi oluşları olumsuz etkilenmekte ve bazı duygusal ve davranışsal problemler yaşamaktadırlar (Wang vd., 2013). Depresif ergenlerin öfkeleriyle ilgili yapılan çalışmada; ebeveynleriyle ilişkilerinde çatışma yaşayan ergenlerin öfke ifadelerini fazlaca dile getirdiği görülmüştür (Jackson vd., 2011). Ayrıca ebeveynleriyle çatışmalarının artmasıyla beraber ergenlerde kaygı, stres ve depresyon belirtileri görülmektedir (Shek, 1998). Bu bağlamda ergenlik döneminin önemli olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde ergen ebeveyn çatışması ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Ve yapılan çalışmalarda depresyon, benlik saygısı, kaygı, stres, öfke (Shek, 1998; Özdemir, 2014; Jackson vd., 2011) konularıyla çalışıldığı ve aralarındaki ilişkilere bakıldığı görülmüştür.

Literatürdeki bilgiler doğrultusunda 18-24 yaş civarı geç ergenlik dönemi olarak ele alınabilir. Arnett (2000) bu dönemi beliren yetişkinlik olarak ifade etmektedir. Fakat bu yaş dönemindeki bireylerin bilişsel gelişimleri hala devam ettiği için yetişkin olgunluğunda olmadıkları söylenmektedir (Steinberg, 2014). Bu nedenle geç ergenlik dönemi bireyleri olarak ele alınmıştır. Bu dönem bireylerinin; kimlik arayışı, istikrarsızlık, arada kalmışlık, kendine odaklanma ve sonsuz olanaklarının olması düşüncesi gibi beş ayırıcı özelliği vardır. (Arnett, 2000). Bu özelliklerin her biri geç ergenin zorlayıcı bir dönemden geçtiğini de göstermektedir. Bu özellikler ve zorlayıcı dönem geç ergenlerin davranış ve tutumlarına da yansıyabilir. Dolayısıyla bu dönem bireylerinin bulundukları dönemin getirmiş olduğu özellikleri düşünüldüğünde, ebeveynleriyle ilişkilerinin de nasıl olduğu, ne duruma geldiği konusu akla gelmektedir.

Kişilik psikanalitik yaklaşıma göre birbiriyle çatışma halinde olan id, ego ve süperego adlı üç temel yapıdan oluşmaktadır (Cüceloğlu, 2013). Dolayısıyla insan çatışma yönelimli bir varlıktır. Kişilik özellikleri ise bireyin durumlar karşısında nasıl davrandığını gösterir. Ergen ebeveyn çatışmasında ergenlerin kişilik özelliklerinin ve algılanan ebeveyn kişilik özelliklerinin de aralarındaki ilişkiyi anlamada önemli etkenler olacağı düşünülmüştür. Bunun yanında bireylerin yaşamını olumlu değerlendirmesi, doyum alması ile ilgili bir kavram olan iyi oluş da diğer insanlarla ilişkilerimize etki edebilir. Ergenlik yaşam boyu iyi oluş için önemli etmenlerin kazanılmasında da önemli bir dönemdir (Ross vd., 2020). Ayrıca ebeveynle olumlu ilişki ergenlerin psikolojik iyi oluşu için önemlidir (Bos vd.,

2015). Literatürde kişilik özellikleri ve iyi oluşun birlikte incelendiği çalışmalarda birbirleriyle anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği iyi oluşu negatif yönde anlamlı şekilde etkilerken (Fujita, 1991; Lucas & Fujita, 2000), dışadönüklük kişilik özelliği pozitif yönde anlamlı şekilde etkilemektedir (Penley & Tomaka, 2002). İçsel süreçler açısından çatışma konusunun ele alınmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ergenlik döneminde yaşanan çatışmanın ergenin özerklik ihtiyacına (Steinberg 2001) ve gelişimine katkısı olduğu bilinmektedir. Ayrıca ebeveynlerinden duygusal olarak ayrılmaları noktasında da çatışmalar yardımcı olmaktadır (Eryılmaz, 2016). Ama bunun yanında ergen ruh sağlığını olumsuz etkilediği sonuçlar da bulunmaktadır (Shek, 1998; Özdemir, 2014). Bu bağlamda ergen ebeveyn çatışmasının belli düzeyde olmasının, gelişimleri açısından normal ve gerekli olduğu ama yoğunluğunun artmasının başka problemlere sebep olabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca ergenlerin bulundukları dönemi başarılı bir şekilde atlatabilmeleri ebeveynleri ve akranları ile oluşturdukları ilişkinin niteliği ile sağlanmaktadır (Bayraktar, 2007). Bu nedenle ergen ebeveyn çatışmasını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesinin önemli ve gerekli olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca yetişkinliğe adım atmaya hazırlanan geç ergenlerin ebeveynleri ile ilişkileri onlara hem model olacaktır hem de ruh sağlıklarına etki edecektir.

Araştırmalarda duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin yetişme koşulları dolayısıyla ortaya çıktığı söylenmektedir (Kuruçay, 2012; Telman & Ünsal, 2004). Bu açıdan bakıldığında ergenlerin ve onları yetiştiren ebeveynlerin kişilik özelliklerinin incelenmesinin gelecek nesiller için katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ebeveynlerin kişilik özellikleri ergenleri yetiştirmelerinde ve onların kişilik özelliklerinin oluşumunda da önemli bir etken olabilir.

Ergenlerin kişilik özelliklerinin, ebeveynlerinin algılanan kişilik özelliklerinin ve ergenlerin iyi oluşlarının; ergen-ebeveyn çatışmasında etkili değişkenlerden olabileceği düşünülerek bu çalışma yapılmıştır. Bu değişkenlerin birlikte araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın, geç ergenlerin ebeveynle çatışma durumlarını açıklayacak olması, alanda ergen ebeveyn ilişkilerine ve çatışmalarına yönelik programlar hazırlayan uzmanlara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu konudaki araştırma sınırlılığından dolayı literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımdan yola çıkılarak çalışılmıştır:

1. Araştırma kapsamında katılım gösteren geç ergenler, Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeğini, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğini, PERMA Ölçeğini ve Kişisel Bilgi Formunu doğruyu yansıtacak şekilde cevaplamışlardır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma ile ilgili sınırlılıklar aşağıda belirtilmiştir:

1. Bu çalışma 2020- 2021 yılında araştırmaya gönüllü katılım gösteren 18-24 yaş arası 375 geç ergenden toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Bu çalışmanın verilerinin yalnızca geç ergenlerin bildirimine dayalı olarak toplanması (yapılması) sınırlılığıdır.

1.6. Tanımlar

Bu araştırmanın temel kavramlarına ait tanımlar aşağıda verilmiştir.

Ergen Ebeveyn Çatışması: İnsan ilişkilerinde etkileşim halindeki tarafların en az birinin iletişimde algıladığı farklılıktan ötürü gerginlik yaşanması ve bunun ortadan kaldırılma çabasının da engellendiği kişilerarası bir sorun olarak ifade edilen (Öğülmüş, 2006) çatışmanın ergen ve ebeveyn arasında da yaşanmasıdır.

Kişilik Özellikleri: Kişilik özellikleri bireyi başkalarından ayıran, doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin tümü (Senemoğlu, 2012) ve bireylerin duygusal, bilişsel ve davranışsal formlarını belirleyen, tutarlılık gösteren ve bireylerin kim olduklarını genel itibariyle gösteren yapılardır (Mount vd., 2005).

İyi Oluş: Martin Seligman'a (2011) göre olumlu duygular, bağlanma, olumlu ilişkiler, anlam ve başarıdan oluşan beş bileşenli bir yapıdır. Bireyin yaşamına yönelik yaptığı bilişsel ve duygusal değerlendirmedir (Diener & Diener, 1996).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ergenlik dönemi, ergenlik döneminin sınırları, ergenlik dönemi ebeveynle ilişkiler, ergen-ebeveyn çatışması, kişilik özellikleri ve iyi oluş konuları hakkında literatür bilgileri aktarılmıştır.

2.1. Ergenlik Dönemi

Ergen kelimesi Latince anlamı olgunlaşmak, büyümek olan "adolescere" fiil kökünden gelen ve Batı literatüründe yer alan "adolescent" kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır. Kelimenin yapısına ve anlamına bakıldığında bir süreci ifade ettiği anlaşılmaktadır (Yavuzer, 1993). Ergenlik dönemi hakkında yapılmış ilk bilimsel çalışma 1904 yılında yayınlanmış olan G. Stanley Hall'ın "Adolescence" adlı kitabıdır (Ekşi, 1990).

TDK' nın tanımına göre ergenlik "Cinsel organların fizyolojik gelişmesiyle başlayan, büluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem, yeni yetmelik, ergenlik çağı." (Türk Dil Kurumu, 2022) olarak ifade edilmiştir. Ergenlik dönemi gençlik dönemi olarak da ifade edilebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na göre, "buluğ çağına girme ile başlayan biyopsikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği ve toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan, genç yetişkinliğin başladığı dönem olarak nitelendirilen 12-24 yaşları arasındaki gruptur" (Ünver vd., 1986). Birleşmiş Milletler Örgütü'ne göre ise gençlik dönemi 12-25 yaş aralığıdır (Akt. Kulaksızoğlu, 2022). Ergenlik dönemi Türkiye'de ise kızlarda 10-12 yaş civarı, erkeklerde 12-14 yaş civarı başlayarak genellikle 21-24 yaş civarında da sona eren bir dönemdir (Büyükgönenç & Toruner, 2012). Tüm bunlarla beraber ergenliğin literatürde birçok farklı şekilde ele alındığı görülmektedir. Hall, ergenlik dönemini "fırtına ve stres dönemi" şeklinde tanımlamıştır (Ekşi, 1990). Kulaksızoğlu (2022) ise ergenliği; bedenen büyüme, hormonal, cinsel, kişisel, sosyali duygusal ve zihinsel değişimlerin olduğu, büluğ dönemiyle başlayan ve bedenen büyümenin bitmesiyle sona erdiği kanısında olunan bir evre şeklinde tanımlamaktadır. Ergenlik bilişsel, fiziksel ve sosyal boyutlarda değişimlerin yoğunlaştığı gelişim dönemidir (Steinberg,

1985/2007). Ergenlik döneminde bilişsel, bedensel, toplumsal ve ahlaki yönlerden birtakım değişiklikler yaşanmaktadır (Huebner, 1991). Ergenlik dönemi gelişim ve değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu döneme bazı ergenler uyum sağlayabilirken bazıları ise çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu dönemde gençlerin karşılaştığı zorluklar; biyolojik, bilişsel, psikolojik, sosyal, ahlaki ve ruhsal bozukluklar olmak üzere beş ayrı şekilde ele alınabilir (Geldard & Geldard, 1999/2013).

Ergenlik dönemi başı ve sonu bireysel olarak ve kültürel olarak farklılıklar gösterebilen, çocukluktan yetişkinliğe geçişin yaşandığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu çalışmanın örneklem grubu olan geç ergenlik dönemindeki bireyler için verilen kuramsal bilgiler doğrultusunda da 18-24 yaş aralığındaki kişilerin ele alınması uygun görülmüştür. Geç ergenlik İngilizcede "late adolescence" olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlik döneminin kesin sınırları olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kuramsal bilgiler doğrultusunda görülen belli sınıflandırmaları vardır. Ergenlik dönemindeki yaşanan gelişimlerin de daha belirgin olması için erken, orta ve geç ergenlik olarak üç dönemde incelenebilmektedir (Ocakçı, 2015). Aşağıdaki kısımda ergenlik döneminin sınıflandırılmış olan bu sınırları üç dönemde ele alınmıştır.

2.1.1. Ergenlik Döneminin Sınırları

Ergenlik, çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçiş sürecidir. Bireysel olarak başladığı ve bittiği yaşlar değişkenlik gösterebilmektedir. Ayrıca ergenlik döneminin doğası ve yaş sınırları kültürden kültüre değişiklik gösterebilmektedir. Bununla beraber genel olarak ele alındığı üç dönem bulunmaktadır. Bunlar; erken, orta ve geç ergenlik dönemleridir (Sawyer vd., 2018).

Erken Ergenlik: 12-14 yaş civarlarındaki bu dönemde hızlı fiziksel değişimler yaşanmaya başlar. Bununla beraber cinsel ve bilişsel gelişimler de görülmeye başlar. Yaşanan hızlı değişimler kızlarda daha erkenden görülebilir. Bu dönemde ergenlerin kendilerindeki değişimlerle ilgilenme ve bu durumlara uyum sağlama ve baş etme çabaları görülür (Derman, 2008). Bu dönemde yaşanan biyolojik değişikliklerin verdiği baskıyla birlikte ergenin baş etme ve uyum gösterme çabaları görülür. Ayrıca bu dönemde yakın arkadaşlıklar önem gösterir (Yüksel, 2016). Ergenliğin başlangıcında yaşanan birçok değişimle beraber duygularda, davranışlarda ve tutumlarda da değişikliklerin yaşanması gerekmektedir. Ergen bu değişimlere uyum

sağlamakta zorlanır. Bu dönemde kararsız olma, yalnız kalma isteği, huzursuzluk görülebilir (Kulaksızoğlu, 2022).

Orta Ergenlik: 15- 18 yaş arası olarak tanılanabilen dönem orta ergenliktir. Bu dönemde ergenlerin bir yandan kimliğini oluşturmaya çalışırken bir yandan da ebeveynlerinden ayrışma, farklılaşma çabalarının yoğunlaştığı (Derman, 2008) ve bu durumu ebeveynlere kabul ettirme, farklı bir birey olmak için çabaları görülür. Bağımsızlık ve kişiliğin oluşması durumu bu dönemin ana özelliklerindendir (Yüksel, 2016). Ergen kendine güvenmek, sorunlarını çözebilmek, ihtiyaçlarını giderebilmek istediği bir dönemdedir (Gökbüzoğlu, 2008). Bu dönemdeki ergen ruhsal alandaki gelişim sorunları çözmek durumundadır. 15 yaş itibariyle ergenlerin algıları sıkça değişir ve bağımsızlık duygusuyla beraber rekabet duygusu da gelişir (Yavuzer, 2010). Bunlarla beraber bu dönemdeki gençlerin neler yapıp yapmayacağı konusu ebeveynler ve yetişkinler açısından belirsizdir (Kulaksızoğlu, 2022).

Geç Ergenlik: Ergenlik döneminin başlangıcı ve gidişatı kişiler arasında farklılık gösterebilir (Kreipe & McAnamey, 2001). Literatürde geç ergenlik dönemi 18 yaş civarlarında başlayan ve ergenin kimlik gelişimin belirginleşmesi ile sona erer. Bu dönemde kimlik gelişimi tamamlanır ve kimlik duygusu bütünlüğe ulaşır (Yavuzer, 2010). Ergenliğin 24 yaş civarında bittiğini belirten tanımlar da mevcuttur (Ünver vd., 1986; Sawyer, 2018). Arnett (2000) ise geç ergenlik olarak ifade edilen dönemi ergenlik ve yetişkinlik arasında, beliren yetişkinlik dönemi şeklinde tanımlamaktadır. Bu dönemi 18-25 yaş olarak ifade etmiştir (Arnett, 2000). 18- 25 yaş arasındaki bireylerin fiziksel olarak olgun olmalarına karşın bilişsel gelişimleri hala devam ettiği için yetişkin olgunluğuna ulaşamadıkları söylenmektedir (Steinberg, 2014). Geç ergenliğin bitiş zamanı ekonomik, kültürel ve eğitsel faktörlere göre değişiklik gösterebilir (Yüksel, 2016). Görüldüğü gibi ergenlik dönemiyle ilgili kesin sınırlar bulunmamaktadır. Literatürdeki bilgiler doğrultusunda bu araştırmada geç ergenlik dönemi 18-24 yaş olarak ele alınmıştır.

Ergenler için karşı cinsle ilişki kurmanın ve sürdürmenin önemli olduğu bir dönemdir (Köknel, 1982). Ailelerin ergenlere göstermiş olduğu müdahale edici yaklaşımlar bu dönemde azalır (Kulaksızoğlu, 2022). Bu dönemdeki ergenleri önceki ve sonraki dönemlere göre ayırıcı beş özellik bulunmaktadır. Bunlar; kimlik arayışı, istikrarsızlık, arada kalmışlık, kendine odaklanma ve sonsuz olanaklarının olması düşüncesidir (Arnett, 2000). Geç ergenlik döneminde bireylerin sahip oldukları

değerlerin belirginleştiği görülür (Pawlowski & Hamilton, 2008). Geleceklerine yönelik meslek ve romantik ilişki ile ilgili düşüncelerinde daha gerçekçi oldukları görülür (Ocakçı, 2015). Ergenin kendisini daha iyi tanımlayıp bir topluluğa ait hissetmesini sağlayan sosyal bağların olduğu bir dönemdir (Yüksel, 2016).

Geç ergenlik döneminde ergenliğin ilk zamanlarından itibaren kazanılan beceriler, yaşanan duygular ve kurulan özdeşimler sonucunda kimlik duygusu oluşur. Kimlik duygusu, ergenin kim olduğu ile ilgili sorgulamalarına tutarlı yanıtlar verdiği ve kimliğini tanıyabildiği duruma gelmesidir. Bu dönemde kimlik duygusunu kazanabilen ergenlerde yetişkin rollerini üstelenebilecek sorumlulukta olma, iş eş seçebilme gelişimleri görülür (Yüksel, 2016). Geç ergenlik dönemi yetişkin seçimleri, sorumluluklarına geçiş dönemidir (Senemoğlu, 2012). Bunlarla beraber duygusal iniş çıkışların olduğu ve davranışlarda tutarsızlıkların yaşanabildiği bir dönemdir (Aydın, 2004).

2.1.2. Ergenlik Döneminin Gelişim Dönemleri Açısından Ele Alınması

Fiziksel ve Cinsel Gelişim: Ergenlik süresince önemli fiziksel ve cinsel değişiklikler yaşanır. Büyüme hormonlarında yaşanan artışla beraber boy ve kilolarında ilerleme görülür (Hashmi, 2013). Bedenen yaşanan değişikliklere cinsel değişiklik süreci de etki eder (Siyez, 2010). Erkekler ve kızlar aynı cinsel gelişim düzeylerini göstermezler. Kızlarda cinsel değişiklik süreci adet kanaması ile başlarken erkeklerde ise üreme organları ve testislerin büyümesi görülür (Taş, 2020). Kızların erkeklerden ortalama 1,5-2 yaş önce buluğa girdikleri görülür (Senemoğlu, 2012). Kızlarda ortalama 12 yaşında başlayıp 17 yaşa kadar devam eden boy uzaması görülür. Erkeklerde ise ortalama 14 yaşında başlayıp yaklaşık 18-20 yaş civarına kadar devam eden boy uzaması görülür (Aksoy & Temel, 2016). Erkeklerde bıyıklar belirginleşir ve sakallar çıkmaya başlar. Bedenen yaşanan değişimlerde büyüme hormonu olan tiroid hormonu belirleyicidir (Siyez, 2010).

Bilişsel Gelişim: Ergenlik döneminde ergenler eleştirel düşünce yetisi, ileri muhakeme yetisi kazanırlar (Şirin, 2020). Soyut düşünce kapasiteleri gelişir, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi öğrenirler (Geldard & Geldard, 1999/2013). Geleceğe yönelik soyut düşünceleri oluşur (Gander & Gardiner, 1981/2004). Soyut ve varsayımsal düşünme bu dönemin önemli bir getirisidir (Turner & Helms, 1990; Akt. Siyez, 2010). Ergen beyninde uyku düzeni, zevk alma, duygusal yanıtlar gibi durumlarla

ilgili olan limbik sistem; karar verme, dürtü kontrolü, geleceğe yönelik planlar gibi durumlarla ilgli olan prefrontal korteks gelişir (Çelik, 2016).

Sosyal Gelişim: Ergenin toplumda bir yer edinme çabasını gösteren süreçle ilgilidir ve içinde yaşadığı toplumla uyumunu içerir. Sosyal gelişim, bireyin bulunduğu toplumun kurallarının farkına varması ve bu doğrultuda uyum içinde yaşamasını ifade eder (Kuzu-Jafari, 2021). Sosyal değişimlerle ilgili süreç kimlik arayışı ile aynı zamanlarda gerçekleşir (Geldard & Geldard, 1999/2013). Bireyin arkadaşları, içinde bulunduğu toplum ve doğuştan getirdiği özellikler sosyalleşme sürecinde etkilidir (Özbay & Öztürk, 1992). Sosyalleşme kişisel kimlik gelişimini etkiler ve ergenin toplumun beklkentileri ile baş etmesi konusunda yarıdmcı olur. Toplumun beklentileri ergenlerin sosyal davranışlarında değişiklik yapmasına etki eder. Toplumun beklentileri ile ergenin beklentileri genellikle çatışır. Bu yüzden hem kişisel kimlik gelişiminde olan hem de topluma uyum sağlama evresinde olan ergen çatışmalı bir durum yaşar (Geldard & Geldard, 1999/2013). Bu dönemde ergenden beklenen bazı gelişimsel görevler vardır. Havighurst (1952) tarafından belirtilen dokuz gelişimsel görev bulunmaktadır ve bu görevler ergenin uyum sağlaması için önemlidir. Ayrıca sosyal gelişim için ergenlerin gelişimsel görevlerini tamamlaması önemli bir süreçtir. Ergenlerin kimlik gelişimi gibi bazı gelişimsel görevleri gerçekleştirmeleri noktasında aile ortamı önemli bir etkiye sahiptir (Schultheiss & Blustein, 1994).

Ergen Gelişimsel Görevleri:

- Kişinin fiziksel ve cinsel rolünü kabul etmesi
- Her iki cinsten akranlarıyla yeni ilişkiler kurması
- Anne ve babasından ayrılarak duygusal bağımsızlığını kazanması
- Bir meslek seçmesi ve ona hazırlanması
- Yetkin bir yurttaş olmak için gerekli olan entelektüel becerileri ve kavramları geliştirmesi
- Ekonomik bağımsızlığı garantilemeyi başarması
- Sosyal açıdan sorumlu davranış kalıpları edinmesi
- Evlilik ve aile yaşamına hazırlanması

- Kişinin çevresiyle uyum içinde olan değerleri bilinçli olarak inşa etmesi (Havighurst, 1952).

Duygusal Gelişim: Duygularla ilgili değişimler yaşam boyu devam eder ve yaşamın bazı dönemlerinde farklılıklar gösterir. Ergenlikte duygusal olgunluğa ulaşma kızlarda erkeklerden önce gerçekleşir (Kulaksızoğlu, 2022). Ergenlik zıt duyguların ve çelişkilerin yaşandığı bir dönemdir (Pulat, 2022). Ergenlikte yaşanan değişimlerle beraber duygularında davranışlarında ve tutumlarında değişiklikler yaşanır. Bunlar; duyguların yoğunluğunda artış, duygularda istikrarsızlık, aşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayal kurma, tedirgin ve huzursuz olma, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanmadır (Hurlock, 1987; Akt. Kulaksızoğlu, 2022).

2.2. Ergen Ebeveyn Çatışması Hakkında

Eski çağlardan beri nesiller arasında anlaşmazlıklar, çatışmalar çıkmıştır. Toplumda yaşanan değişimler kuşaklar arasında farklılıkları da getirmektedir ve yetişkinlerle farklı değerlere sahip olmak bir çatışma nedenidir (Kulaksızoğlu, 2022). Ergenlik dönemi bedensel, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve bilişsel değişimlerin yaşandığı bir gelişim sürecidir (Kulaksızoğlu, 2022). Bu değişimlerle beraber ergenlik döneminde ilişkilerde de değişiklikler yaşanmaktadır. Ergenlik dönemiyle beraber farklılaşan ilişkilerden birinin de ebeveynler ile olan ilişkiler olduğu söylenebilir. Arnett' e göre de ergenlik döneminin içerdiği temel zorluklardan biri ebeveynlerle çatışmadır. Ergenlik döneminde yetişkinlerin otoritesine karşı koymayla beraber ergenlik döneminde aile içi çatışmalar yoğun görülür (Akt. Pulat, 2022).

Ergenlik dönemindeki en önemli psikolojik gelişim görevlerinden biri ergenin "ben kimim?" sorusuna cevap aradığı kimlik arayışı (Santrock, 2001/2016) ve bireyselleşme adımlarıdır. Ergenlik döneminde beklenen gelişim görevlerinden biri de anne baba ile ayrılarak duygusal bağımsızlık kazanmaktır (Havighurst, 1952). Ergenlik döneminde bağımsızlık ihtiyacı olan ve kendi kimliğini bulmaya çalışan ergenlerin bir yandan aile ile destekleyici ilişkide kalması bir yandan da aileden bağımsızlaşıp birey olarak hareket etme ihtiyacı doğmaktadır. Bu süreçte ergen-ebeveyn arasındaki ilişkilerde dengeyi sağlamak ergenlik döneminin sağlıklı geçirilmesi açısından önemlidir. Dengenin sağlanamadığı ve anlaşmazlıkların sıkça

görüldüğü ergen-ebeveyn ilişkileriyle karşılaşılabilmektedir. Bu dönemde ebeveynlerin çocuktan talepleri ile çocuğun ebeveynlerinden özerk ve bağımsız olma talepleri arasında çatışma oluşur (Eryüksel, 1996). Çocukların ergenlik dönemine girmesiyle beraber ebeveynlerin daha fazla stresli oldukları söylenmektedir (Steinberg, 1990). Bu sürece ebeveynler uyum sağlamakta zorlanabilmektedir. Ergenler, gelişim süreçlerinin doğal bir gerekliliği olan anne babalarından ayrılma ve bağlarını azaltma eylemlerinde bulunurken bir yandan da onlarla ilişkilerini olumlu sürdürme eğilimindedirler (Geldard & Geldard, 1999/2013). Bu çelişkili durumu yaşamak ergenler için pek kolay değildir. Ergenlerin kendini ispat etme, bağımsızlık kazanma ve kimlik arayışında oldukları bu evrede yetişkinlerden bekledikleri destek ve güveni görememeleri ergende huzursuzluğa neden olur (Kulaksızoğlu, 2022) ve aralarında çatışmalar yaşanır. Ergenlik döneminde ebeveynle yaşanan bu çelişkili durumu ve ilişkiyi Rogge (2015) şu sözlerle dile getirmiştir:

> Ergenler, ergenlik sürecini, gökyüzünde olma hissi, yanı sıra aşağıda olma, gamlı, kederli, üzüntülü, mahzun olma süreci olarak yaşarlar. Bu dönemleri yaşarken aslında ebeveynleri tarafından hem özgür bırakılmak isterler hem de "bırakılmak", düşmek istemezler. Ebeveynleri tarafından bırakıldığını hissettiklerinde de saldırgan sözcüklerle karşı tarafa kızarlar, kendileri için önemsiz olduğu mesajını aktarırlar (Akt. Taş, 2020, s.133).

Çatışma insan ilişkilerinin doğal bir kısmıdır (Deustch, 1993) ve ergen ebeveyn arasındaki ilişkilerde de kendini gösterir. Literatürde çatışma çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin insan ilişkilerindeki etkileşim süreçlerinde yaşanan uyuşmazlık ve tutarsızlıklarla beraber ortaya çıkan bir durum (Rahim, 1983); iki ya da daha fazla kişinin birbiriyle uyuşmayan amaçlarına yönelik inançlarını gösterdikleri zaman ortaya çıkan uğraşlar (Kriesberg & Dayton, 2012) şeklinde tanımlanmıştır. Thomas'a (1992) göre ise çatışma, birisi için önemli durumu taraflardan diğerinin engellediği veya engelleme hamlesinde olduğu düşünüldüğünde ortaya çıkan bir süreçtir. Hocker & Wilmot'a (2001) göre ise çatışma, insan ilişkilerinde uyumsuzluk ve geçimsizlik gibi şekiller barındıran etkileşim sürecidir (Akt. Eryılmaz & Mammadov, 2016). Çatışmaya eşlik eden bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçler vardır. Bilişsel süreçler, ihtiyaçların ve kazançların uyuşmaması; duygusal süreçler, umutsuzluk hali, korku ve üzüntü gibi duyguları; davranışsal süreçler ise kendi ihtiyaçlarını karşılama ve taraflardan birinin ihtiyaçlarını

karşılamasını engelleme gibi durumları içermektedir (Barki & Hartwick 2004, Mayer 2000; Akt. Eryılmaz & Mammadov, 2016).

Ergenlik döneminde çatışma yaşama durumu çocukluk dönemine nazaran artış göstermektedir (MGue vd., 2005; McKinney & Renk, 2011; Zeiders vd., 2011). Ebeveynle ilişkide görülen çatışma durumunun artmasının ergenlik döneminde yaşanan duygusal, biyolojik ve bilişsel değişikliklerle bağlantılı olduğu söylenmektedir (Steinberg, 1988). Yaşanan çatışmanın ve beraberinde gelen olumsuzluğun, ergenlerin özerklik ihtiyacı ve daha eşitlikçi bir ilişki beklentilerinin artması ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Steinberg, 2004; Steinberg & Morris, 2001). Hatta ergenlerin ebeveynle çatışma yaşamalarının asıl sebebinin, ebeveynlerin özerklik ihtiyacını kabul edemeyip direnç göstermeleri olduğu belirtilmiştir (Smetana, 2005). Ergenlerin özerklik beklentilerinin ebeveynleri tarafından karşılanmaması ve ebeveynlerin farklı beklentilerde olmaları aralarındaki çatışmayı artırabilir (Van Bommel vd., 2019). Ergenlik döneminin erken ve orta dönemlerinde ebeveynle ergenin beklenti farklılıkları ve çatışmaları arasında anlamlı ilişki görülmüştür (Dekovic vd., 1997). Lise son sınıf öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ergenlerin ebeveynleriyle hangi konularda çatışma yaşadıkları incelenmiştir ve şu konular belirlenmiştir:

- Anne babası tarafından eleştirilmek
- Sağlık durumları ile çok ilgilenilmesi
- Evde temizlik konusunda titiz davranılması
- Bir konunun çok uzatılması
- Aşırı şekilde nasihat edilmesi
- Üstlerine çok düşülmesi
- Anne babanın onu anlamaması
- Akşamları eve geç gelmeye izin verilmemesi
- Evde azarlanması
- Anne babasının her şeyini öğrenmek istemesi
- Anne babası tarafından dağınık olduğunun söylenmesi
- Okuldaki ders başarısının tenkit edilmesi
- Ailesinin ona baskı yapması
- Anne babasının yanında tartışması (Kulaksızoğlu, 1985).

Ergenlik döneminde ergenlerde söz dinlememe, eleştirme, otoriteye karşı gelme, hata bulma gibi tutumlar görülür. Ebeveynleri tarafından bazen çocuk bazense yetişkin gibi görülmelerinden dolayı ergenler nasıl davranacakları konusunda sıkıntı yaşarlar. Ergen ebeveyninin güvenini kazanmaya ve kendisine değer verilen bir tutuma ihtiyaç duyar (Kulaksızoğlu, 2022). Netice olarak bakıldığında ergenlik döneminde ergen ve ebeveyn arasındaki ilişkiler değişir, çatışma daha çok yaşanır (Nazlı, 2012). Ebeveynler ve ergen arasındaki bu çatışmanın çözümü içinse ergenin bireyselliğini kazanması ve beraberinde ebeveynleri ile destekleyici ilişki sürdürmesi önemlidir (Eryüksel, 1996). Bu bağlamda ergenlik dönemi içinde ele aldığımız kavram olan ergen ebeveyn çatışmasının çözümü de önem göstermektedir.

2.2.1. Ergen Ebeveyn Çatışması ve Çatışma Çözme

İnsan, doğumundan itibaren içinde yetiştiği ailenin parçalarını alarak büyür. Anne babasından gördüklerini, onları rol model alır ve yeni davranışlar öğrenir. Ailenin sergilediği davranışlar, çocuklar üzerinde etkilidir (Güngör, 2002). Ailede öğrenilen davranışlar diğer insanlarla ilişkilere de aktarılabilmektedir. İnsan ilişkilerinin doğal bir parçası olan çatışma yaşama durumu devamında çatışmanın çözülmesi konusunu da karşımıza çıkarmaktadır. Literatürde çatışma çözme "uzlaşma süreci" şeklinde de ifade edilmektedir. Çatışma çözme, çatışma yaşayan kişilerin çözüm için bir arada bulunarak gerçekleştirdikleri çalışma süreci olarak tanımlanmaktadır (Maurer, 1991). Başka bir tanımda ise çatışmadaki tarafların ihtiyaçları baz alınarak yapılan pazarlık süreci olarak ifade edilmiştir (Duryea, 1992).

Ergenlerin çatışma çözme yollarını da ebeveynleri ile olan ilişkilerinden öğrendikleri söylenebilir. Ergen ebeveyn çatışmasının çözümlenmesi genellikle ergenin boyun eğmesi veya ortamdan uzaklaşması ile gerçekleşir. Ergen ebeveyn çatışmasının çözümünde ebeveynlerin kullandıkları çatışma çözme yöntemi ergenler için de örnek olmaktadır (Smetana vd., 2006). Ebeveynlerle ilişkide kullanılan çatışma çözme yaklaşımı, ergenlerin diğer sosyal ilişkilerinde çatışmalara nasıl yaklaşacaklarını belirler (Staats vd., 2018). Ergenlerin aile içinde deneyimlediği çatışma stratejileri, arkadaşları ile olan ilişkilerine de yansımaktadır (Van Doorn vd., 2011). Yapılan bir araştırmada ergen ebeveyn ilişkisinde olumsuz çatışma

davranışlarının, ergenlerin arkadaşlarıyla ilişkilerindeki çatışma çözme davranışlarına yansıdığı görülmüştür (De Goede vd., 2009).

Çatışmaların nasıl çözüldüğü çatışmanın işlevsel olup olmayacağını etkiler. Çatışmalar yıkıcı veya yapıcı şekilde çözülebilir. Çatışmaların yapıcı bir şekilde çözülmesi gelişim açısından önemlidir (Tucker vd., 2003). Çatışmaların yıkıcı bir şekilde çözülmesi beraberinde öfke, düşmanlık, kızgınlık ve şiddet duygularını ortaya çıkarırken yapıcı bir şekilde çözülmesi, eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirme gibi sonuçları ortaya çıkarır (Moed vd., 2015). Ergenler ve ebeveynleri arasındaki çatışmalar ve bu çatışmalara yıkıcı bir şekilde getirilen yaklaşımlar, ailelerin yaşam kalitesinin düşmesine de neden olmaktadır (Yavuz & Özmete, 2012). Ebeveynle yaşanan çatışmaların ergenlerde bazı antisosyal davranışlara dönüşebilme ile ilişkili olduğu görülmüştür (Klahr vd., 2011). Dolayısıyla çatışmaların etkili bir şekilde yönetilmesi ve çözülmesi olumsuz davranışların önlenmesi noktasında önemlidir.

Bazı araştırmacılar çatışma çözme davranışlarını "saldırganlık, kaçınma ve problem çözme" şeklinde üç başlıkta incelemiştir (Gordon, 1974/1996; Smith & Sidwell, 1990). Saldırganlık, çatışma esnasında taraflardan birinin üstünlük kurarak sorunu çözmeye çalışmasını ifade eder. Genellikle saldırı ve şiddet uygulama ile çözüme ulaşılmaya çalışıldığı durumdur (Smith & Sidwell, 1990). Saldırganlık sonucunda kaybeden kazanana düşmanlık duyar (Gordon, 1974/1996). Kaçınma yöntemi sorun yaşandığında kaçmayı ve sorunu reddetmeyi ifade eder. Kaçınma ile birlikte davranışın görmezden gelinmesi, kazanan kişinin anlayışsızlığı, kazanana karşı düşmanlık duyguları beslenmesi gibi sonuçlar görülür (Gordon, 1974/1996). Problem çözmede ise tarafların birbirini suçlamadan, birbirine zarar vermeden probleme odaklanmaları durumu vardır. Problemin çözümü için seçenekler bulması üzerinde durulur. En uygun çözümün seçilmesiyle tarafların ikisinin de kazançlı çıktığı görülür (Smith & Sidwell, 1990).

Bunlarla beraber çatışma çözmede kullanılacak süreçlerden bahseden bazı araştırmacılar vardır. Örneğin Öğülmüş (2002) ; arabuluculuk, müzakere, fikir birliği ve uzlaşım yolu ile karar verme şeklindeki problem çözme süreçlerinden bahsetmiştir. Arabuluculuk, çatışma durumunda bulunmayan dışarıdan bir bireyin desteğiyle, çatışma yaşayan bireylerin kendileri veya kendilerini temsil eden

kişilerin, çatışma çözümü için bir arada oldukları süreçtir. Müzakere, çatışma yaşayan bireylerin kendileri veya kendilerini temsil eden kişilerce çatışma çözümü için yüz yüze bulundukları süreçtir. Uzlaşım ise yine çatışma yaşayan bireylerin kendileri veya kendilerini temsil eden kişilerin, çatışmada bulunan herkesin onay verdiği bir eylem planıyla, beraberlik içinde çatışmayı çözmek için bir arada oldukları süreçtir. Uzlaşmada iki tarafında isteklerinde orta yol bulma çabası vardır.

Çatışma çözme süreçlerini Johnson ve Johnson (1997) dört evrede açıklamıştır. Bunlar, ne istediğini tanımlama, duygularını tanımlama, pozisyonlara göre değişen nedenleri anlatma, diğerlerinin perspektifini anlamadır. Kağıtçıbaşı (1999) ise çatışma çözümünde kullanılabilecek üç teknik belirtmiştir. Bunlar, pazarlık etmek, ortak amaçlar yaratmak ve karşıt yanıtlar stratejisidir. Literatürde ergen ebeveyn çatışmasında ergenlerin kullandıkları çatışma çözme stillerinden de bahsedilmektedir. Bunlardan bazıları; geri çekilme iletişimi kesme, bir sorunu çözmek için karşılıklı görüşmek uzlaşmak, uyma, boyun eğme, ve çatışmaya girmedir (Branje vd., 2009; Kapadia, 2008; Haar & Krahe, 1999).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Ebeveyn ile İlişkiler

Ergenlerin çevresindeki en dar kapsamda çekirdek ailesinin olduğu söylenebilir. Ergenlerin aile içinde ebeveynleriyle kurmuş oldukları ilişkileri önceki yıllara göre değişkenlik göstermeye başlamaktadır. Ergen ve ebeveyn arasında çift yönlü iletişimi bulunduran ilişkiye ergen ebeveyn ilişkisi denebilir (Wissink vd., 2006). Ergenlerin ebeveynleri ile ilişkilerinin kalitesi hem psikolojik, sosyal ve duygusal alanda iyilik hallerine etki etmekte hem de yetişkinlik döneminde bile kişilerarası ilişkilerine etkisini devam ettirmektedir (Hamidi, 2012).

Ergen ebeveyn ilişkisi iki kategoride ele alınabilmektedir. Bunlar: karşılıklı olarak kendini ifade etme ve kişilerarası çatışma durumudur (Lichtwarck-Aschoff vd., 2009). Williams'a (2003) göre ergen ebeveyn arasındaki ilişki bu döneme girince bağımlılık halinden eşitlik içeren bir ilişki haline doğru yol almaktadır. Ve bu nedenle aralarındaki sevginin ifade ediliş şeklinde de değişiklikler görülebilmektedir. Yani ergenlik döneminde ebeveynlerle değişen ilişkiler beraberinde algı farklılıklarını da getirmektedir. Çatışmalara yüklenilen anlamlar ergen ve ebeveyn için farklılaşmaktadır ve çatışmanın nedeni noktasında da aralarında farklılıklar görülür (Smetana, 1989). Örneğin ergenler, ebeveynlerinin problem çözme

yönündeki adımlarını kural koyma şeklinde algılayıp değerlendirebilmektedir (Sillars vd., 2010). Ergen-ebeveyn arasındaki yakınlık ve anlaşmazlıkların dengede olması gelişimlerini etkilemektedir (Laursen & Collins, 2009).

Ergenlik döneminde ergen ebeveyn arasındaki yakınlığın da azaldığı görülmektedir (Collins & Madsen, 2003). Ergenlerin gelişimleri için ebeveynleriyle ilişkilerinin kalitesi önemlidir. Ebeveynlerin ergenlerle kuracağı güçlü ve sağlam zeminli bir ilişkinin ergenler için koruyucu bir faktör olacağı ifade edilmektedir (Fletcher vd., 2004). Aile içinde birbirine bağlılık ve destekleyicilik de ergen ruh sağlığı için koruyucu faktörlerdendir (Carbonell, 2002; Schor, 2003). Ebeveynlerin kabullenici, ilgili ve destek verici yaklaşımda bulunmaları da önem göstermektedir (Önder & Gülay, 2007). Ebeveynlerin olumlu davranışlarda bulunmaları, kişilerarası ilişkilerdeki problemlerin azalmasını etkilemektedir (Scharf vd., 2011).

Ebeveynler ile olan iletişim doyum verici olmadığında problemler yaşanabilmektedir (White, 1996). Ergenler ilişkilerini doyum verici olarak görmediklerinde aileleriyle aralarına mesafe koyup kendi fikirlerini daha çok önemseyen başka bireylerle arkadaşlık kurma eğiliminde olabilirler. Bunun sonucunda da ebeveynler ile aralarındaki bağ zayıflayabilir. Ergenlik dönemiyle birlikte ergenlerin yeni istek ve arayışları aile sisteminde ve ailenin güç dengesinde değişimlere sebep olur. Bu durum karşısında ebeveynler önceki güç dengesini ve otoriteyi korumak adına ergenlerin isteklerine karşı direnirler (Kulaksızoğlu, 2022)

2.2.3. Ergen Ebeveyn Çatışması ve İlişkisi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ergen ve ebeveyn arasında yaşanan çatışma durumununun Özdemir (2014) tarafından incelendiği bir çalışmada ergen-ebeveyn çatışması, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre ergen-ebeveyn çatışmasının depresyon belirtilerine doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Çalışmada ergen-ebeveyn çatışmasının ergenlerin ruh sağlığını etkilediği görülmüştür (Özdemir, 2014).

Kız ergenlerin anne-baba-ergen arasındaki çatışma durumlarına ve ebeveynlerinin tepkilerine yönelik görüşlerinin incelendiği bir çalışmada; annelerin çatışma yaşama durumunda saldırgan davranışlar sergilerken babaların saldırgan davranışların yanında problem çözücü davranışlar da gösterdikleri belirtilmiştir (Yavuzer vd., 2019). Aile içindeki çatışma ile ilgili yapılan bir araştırmada aile

içinde yüksek düzeyde çatışma olan ailelerde yaşayan ergenlerin, aile içinde çatışmanın düşük düzeyde olduğu ailelerde yetişen ergenlere göre depresyon seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Aseltine vd., 1994). Başka bir araştırmada da ebeveyn ve ergen çatışmasının ergenlerin depresyon yaşamalarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Eryüksel & Akün, 2003).

Ergen ebeveyn çatışmasını daha az oranda yaşayan ergenler daha az seviyede sorunlu davranış, daha iyi zihinsel sağlık ve okula uyum göstermektedir (Shek, 1997). Aile içinde daha çok uyum yaşadıkları günlerde ergenlerin daha az endişeli ve depresif oldukları görülmüştür (Fosco & Lydon-Staley, 2020). Destekleyici olmayan ve daha çatışmalı algılanan aile ortamı ergenlerin depresif hallerini artırmaktadır (Sheeber vd., 1997). Ergen ebeveyn çatışmasının incelendiği başka bir çalışmada, çatışmanın yüksek oranda olması depresyon ve davranış bozukluğu ile ilişkili olduğu görülmüştür (Marmorstein & Iacono, 2004). Ergenlerin babalarıyla olumsuz ilişkide olmaları ile ergenlerin depresyon yaşamaları ilişki bulunmuştur (Demir vd., 2011). Depresif ergenlerden ebeveynleriyle çatışmalı ilişkisi olanların yüksek düzeyde öfke ifadelerinde bulundukları görülmüştür (Jackson vd., 2011). Ergenlerin toplumsal etkileşimlerinin günlük kayıtlarını tuttukları ve bu kayıtlarda çatışmaların da yer aldığı bir araştırmada ergenlerin en sık kardeşleriyle, sonra da ebeveynleriyle çatışma yaşadıkları görülmüştür (Jensen- Campbell & Graziano, 2000). Yapılan başka bir araştırmada ergenlerin dersleri ile ilgili eleştirilmeleri, karşı cinsle ilgili konularda ebeveynlerinden farklı görüşlerde olmaları, ebeveynlerin ergenin problemlerini anlama yönünde çabalamaması ve ergenlerin dağınık odalarının olması gibi durumların çatışma ihtimalini getirdiği görülmüştür (Gözcü Yavaş, 2012).

Türkiye'de aile içi çatışma durumlarının incelenmesi amacıyla Şen (2011) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin yaşlarına göre değerlendirme yapılmıştır. Bu amaçla 15 yaş altı ve 15 yaş üstü ergenler ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre 15 yaş altındaki ergenlerin çatışma yaşama nedenlerinde ders çalışma, televizyon izleme, bilgisayarda vakit geçirme konuları bulunmaktadır. 15 yaş üstündeki ergen grubunun çatışma yaşama nedenlerinde ise ders çalışma ve dışarı çıkma noktasında tartışma yaşama konuları bulunmaktadır.

Ebeveynleri ile kurdukları iyi ilişkilerin ergenler için ne anlama geldiği ile ilgili bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada ergen ebeveyn ilişkisinin göstergeleri olarak şunlar belirlenmiştir: destek, değerli ilişki nitelikleri, açık iletişim

ve bakımın dolaylı ifadeleri (Crockett vd., 2007). Ergen ebeveyn çatışması ile ebeveynlerin kişilikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada ise daha kontrolcü ebeveynlerin daha çok çatışma yoğunluğu yaşadığı görülmüştür. Ayrıca daha kontrolcü yapıdaki ergenler ve daha az kontrolcü babalar ile aralarında çatışmaların daha fazla olduğu görülmüştür (Mastrotheodoros vd., 2020).

Ergenlerin ebeveynleriyle olan ilişkilerine yönelik deneyim ve fikirlerinin incelendiği nitel bir araştırmada ebeveynle olumlu ve çatışmalı ilişkiler şeklinde iki ayrı başlıkta bulgular toplanmıştır. Ebeveynlerin anlayışlı, destekleyici yönlerinin olumlu ilişkilerle; kural koyucu ve fazla müdahaleci yönlerinin ise çatışmalı ilişkilerle ilintili olduğu görülmüştür. Yaşanan çatışmaların çoğunlukla ebeveynlerin yetiştirme tutumları ve fazla kontrol edici olmalarından kaynaklandığı düşüncesine varılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin ergenlerin düşünce ve beklentilerini önemsemeden kurallar koymalarının, çatışmayı oluşturan ama faktör olduğu ifade edilmiştir (Karataş vd., 2016).

Ergen ebeveyn ilişkisi ile ilgili bir araştırmada, ilişkileri ne kadar yakın olursa, ergenlerin suç davranışları ve madde kullanım durumlarının azaldığı görülmüştür (Walker-Barnes & Mason, 2004). Başka bir araştırmada da ergen ebeveyn ilişkisinin olumsuz olmasının riskli davranışları çoğalttığı görülmüştür (Wang vd., 2013). Başka bir araştırmada ise ergen ebeveyn iletişiminin daha sağlıklı olmasının ilişkide daha doyum olma ve ergende olumlu benlik algısına sahip olma ile ilişkili olduğu görülmüştür (Sillars vd., 2005). Ebeveynlerin katı kontrolcü tutum ve davranışlarda bulunması çocuğun olumsuz gelişmesine sebebiyet vermektedir. Destekleyici ebeveyn tutumları, ergenin bilişsel gelişimi, ahlaki davranışları, kendinde saygısı, akademik başarısı, yetişkin şartlarına uyumu ve iç kontrol odağı ile ilişkili bulunmuştur (Gecas & Seff, 1990).

2.3. Kişilik Özellikleri, Kişilik Kuramları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Hakkında

Kişilik, sosyal gelişim ile de geliştirilen ve bireyin anne babasıyla yakından ilişkili bir kavramdır. Ebeveynlerin çocuklarına göstermiş oldukları pozitif ve negatif tepkilerin, çocukların kişilik gelişimlerinde önemli bir rolü vardır (Navaro, 1987) Kişilik özellikleri de ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken davranışlarının nasıl olacağını belli eden etmenlerden biridir (Kochanska vd., 1997). Bu bağlamda

kişiliğin aile ilişkilerinde ebeveyn çocuk ilişkisinde önemli bir etmen olduğu söylenebilir.

Kişilik konusunda belirginleşmiş tek bir tanım olmamakla birlikte literatür araştırmaları neticesinde kişilik için; bireyi başkalarından ayıran, doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin tümü (Senemoğlu, 2012) olarak ifade edilebilmektedir. Kişilik kelimesi Latince "persona" kelimesinden gelmekte ve Batı'da "personality-personalite" şeklinde kullanılmaktadır. Kişilik kavramı TDK 'da "Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Kişiliğin biçimlenmesinde en önemli çevresel faktörün aile olduğu söylenmektedir (Morgan, 1981/2013). Kişilik, bireyin benzer durumlarda aynı reaksiyonda bulunmasını ve çevresiyle ilişki kurmasını sağlayan bir yapıdır (Gerrig & Zimbardo, 1992/2012).

Kişilik literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Köknel (1989) kişiliği, bireyin kendine özgü, nesnel ve öznel taraflarıyla diğerlerinden farklı olan özelliklerinin tümü olarak ifade etmiştir. Yanbastı (1990) sosyal beceriler toplamı; Cüceloğlu (2013) bireyi diğer bireylerden ayıran, tutarlı, yapılaşmış ve bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu bir ilişki biçimi; Akman ve Erden (1998) bireyi diğer bireylerden ayıran bireye özgü ve tutarlılık gösteren davranışlar; Burger (2006) bireyin kendisinden doğan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler; Parks-Leduc ve diğerlerine (2015) göre genel davranış kalıplarının tahmin edilen ve kararlı şekilde görülebilen davranış, düşünce ve duygular; İstengel (2006) ise bireyin çevre ile uyumunu sağlayan özelliklerin tümü şeklinde tanımlamışlardır.

Kişilik, çocuğun sosyal gelişim içinde kazandığı bir yapıdır (Atabek, 1994). Sosyal gelişim sürecinde ebeveynlerin sergilemiş oldukları davranışlar kişiliğin gelişiminde önemli bir faktördür. Ebeveynlerin ilgi ve şefkat göstermeleri sağlıklı gelişim için önemlidir. Ebeveynlerinin sürekli eleştirdiği çocukların eleştirici bir kişilik özelliği gösterebilirken; ebeveynlerin hoşgörüyle ve kabul edici yaklaşımla yetiştirdiği çocukların güvenli bir kişilik özelliği gösterebildikleri söylenebilir (Çağdaş & Seçer, 2002). Kişilik özellikleri ise bireylerin duygusal, bilişsel ve davranışsal formlarını belirleyen, tutarlılık gösteren ve bireylerin kim olduklarını genel itibariyle gösteren yapılardır (Mount vd., 2005). Kişilik özellikleri, bireyi diğerlerinden ayıran ve gelecekteki davranışları konusunda öngörüde bulunmanın

zeminini oluşturmaktadır (Atkinson vd., 1953/2002). McCrea ve Costa'ya (2003) göre kişilik özellikleri bireyin çevreye uyum sağlama şeklini etkilemektedir.

Kişilik kavramı birçok kuramda farklı şekillerde ele alınmış ve tanımlanmıştır. Bu kuramlar psikodinamik kuramlar, davranışçı ve bilişsel kuramlar, araştırma odaklı kuramlar ve insancıl kuramlar olarak incelenebilir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bu kuramların kişilikle ilgili ele alınan kısımları hakkında bilgiler aşağıda verilmiştir. Ardından bu araştırmanın incelediği kişilik özellikleri; araştırma odaklı olan ve kişiliği özellikler açısından inceleyen beş faktör kişilik kuramı açısından ele alınmıştır. Aşağıda kişilik kuramları ve beş faktör kişilik özellikleri ile ilgili literatür bilgisine yer verilmiştir.

2.3.1. Kişilik Kuramları

2.3.1.1. Psikodinamik Kuramlar

Bu kuramlar genel olarak psikanalitik bakış açısı temelinde ele alınıp oluşturulmuşlardır. Temelinde psikanalitik yaklaşım olsa bile devamında her kuramcının kendi kuramını oluşturduğu görülmüştür. Bu kuramcılar Freud, Adler, Jung, Horney, Fromm, Sullivan ve Erikson'dur (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Öncelikle Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı ve Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından Adler, Jung, Horney, Fromm ve Sullivan'ın kuramlarına ilişkin bilgiler açıklanmıştır.

Psikoseksüel gelişim kuramını ortaya koyan Freud'a göre kişilik, çocukluk dönemlerinden etkilenerek ilk beş yaş civarında oluşmaktadır. Freud kişiliğin id, ego ve süperego adlı üç temel yapıdan oluştuğunu belirtmiştir (Schultz & Schultz, 2015). İd, hemen isteklerinin gerçekleşmesini isteyen tarafken, süperego toplumsal kuralların benimsendiği bir yapıdır. Ego ise mantık çerçevesinde çalışan ve id ile süperego arasında denge sağlayıcı olarak tanımlanabilen taraftır. Bu üç yapının birbiri ile çatışma halinde olması bireyde kaygı oluşturur (Cüceloğlu, 2013). Kişiliği oluşturan bu üç yapı bir bütün halinde işlevini gerçekleştirmektedir. İd kişiliğin biyolojik bileşeni, ego psikolojik bileşeni ve süperego ise sosyal bileşenidir (Corey, 2009/2015). Ayrıca Freud bireylerin psikoseksüel gelişim aşamalarından geçerek kişilik gelişiminin oluştuğunu belirtilmiştir. Bu gelişim süreçleri oral, anal, fallik, latent (gizil) ve genital dönemlerdir. Bu dönemlerin hepsi yeni bir sosyalleşme problemiyle nitelenmiştir (Senemoğlu, 2012).

Psikoseksüel Gelişim Dönemleri (Santrock, 2001/2016):

- 0-1,5 Yaş Oral Dönem
- 1,5-3 Yaş Anal Dönem
- 3-6 Yaş Fallik Dönem
- 6 Yaş - Erinlik Latent (Gizil) Dönem
- Erinlik ve Sonrası Genital Dönem

Oral Dönem: Bu dönemde emme, temel haz kaynağıdır. Emme ve yeme, çocuğun haz aldığı baskın davranışlardandır (Cüceloğlu, 2013). Bebeğin temel besinleri alması önemlidir, aksi durumda açgözlülük, paylaşamama gibi duyguluar gelişebilir (Corey, 2009/2015). Freud' a göre memeden erken kesilmek veya uzun süre emzirmek çocuğun o döneme bağımlı olmasına sebep olmaktadır ve emme ile ilgili ihtiyaç ileriki yaşamında kendini göstermektedir. Örneğin sinirli ve gergin olan birinin tırnak yemesi oral dönemde takılı kalmanın bir göstergesi olarak görülmektedir (Senemoğlu, 2012).

Anal Dönem: Bu dönemde kişiliğin gelişimi için haz kaynağı anal bölgedir (Corey, 2009/2015). Çocuğun baskın haz alma davranışları dışkılama ve anal uyarılmadır (Cüceloğlu, 2013). Kendisini, çevresini kontrol etmeyi öğrenir. Tuvalet eğitiminde baskıcı, katı bir tutum segilenmesi çocuğun bu döneme bağımlı olmasına sebep olmaktadır. İleriki yıllarda aşırı düzenlilik ya da titizlik ve cimrilik durumları anal dönemde takılı kalmanın bir göstergesi olarak görülmektedir (Aydın, 2016). Bu dönemin sonraki aşamalarında, haz veren güdülerden nasıl tatmin olabileceğini öğrendikçe çevresiyle çatışmaya girebilirler (Murdock, 2004/2018).

Fallik Dönem: Bu dönemin haz kaynğı genital organlardır. Cinsel organına dokunmaktan haz almaya başlar (Altıntaş & Gültekin, 2004). Çocuğun karşı cinsteki ebeveynine yönelik fazla ilgi ve sevgisi görülür. Erkek çocuklarının anneye yönelik, kız çocuklarının ise babaya yönelik ilgi duyduğu bir dönemdir (Karahan & Sardoğan, 2004). Bu dönemde yetişkinleri model olma neticesinde cinsiyet rollerini kazanma başlar (Senemoğlu, 2012).

Latent (Gizil) Dönem: Bu dönemde cinsel ilgiler bastırılır ve sosyal, zihinsel beceriler geliştirilir (Santrock, 2001/2016). Cinsiyetle ilgili konulardan hoşlanmadığı bir dönemdir (Cüceloğlu, 2013). Sosyalleşme dönemidir (Corey, 2009/2015). Bu

dönemde cinsiyetle ilgili konulardan oyunla ilgili konulara dönüldüğü görülür. Arkadaşlara yönelik sevgi ve ilgi görülür. Bu süreçte ergenlik öncesindeki durgunluk süreci görülmektedir (Senemoğlu, 2012).

Genital Dönem: Cinsel ilgilerin yeniden uyandığı bir dönemdir ve cinsel haz kaynağı aile dışından biri olur (Santrcok, 2001/2016). Cinsel organlar ile duygular arasındaki bağın fark edildiği bir dönemdir (Cüceloğlu, 2013). Bu dönem hızlı büyüme ve gelişme ile cinsel dürtülerin arttığı bir dönemdir. Ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerini düzene sokma ve çatışmaları çözme ihtiyaçları vardır (Senemoğlu, 2012).

Bu gelişim süreçlerinde yaşananların niteliğine göre kişilik oluşumunun etkilendiği söylenmektedir. Freud'a göre bu gelişim dönemlerinden birinde haz gereksiniminin az veya çok doyurulması neticesinde birey, o gelişim döneminde kalmakta, saplantı yaşamaktadır (Santrock, 2001/2016). Gelişim dönemlerinde bireyin ihtiyaçları karşılanmazsa kişilik gelişimi engellenmiş olur. Freud'a göre bir gelişim döneminde ihtiyaçları karşılanmayan birey ileriki yıllarda o ihtiyaçla ilgili normal dışı davranışlar gösterebilir. Bireyin ihtiyacının karşılanmasında ve sağlıklı bir gelişim göstermesinde ebeveynleriyle ilişkilerinin niteliği önemlidir (Senemoğlu, 2012). Freud'a göre psikosesksüel gelişim aşamalarında yaşanan çatışmaların çözülme şekli bireylerin kişilik özelliklerini belirler (Corey 2009/2015).

Kişilik gelişimini inceleyen Erikson ise kişiliği, yaşam boyu süren bir şekilde ele alarak açıklamıştır. Kişilik gelişiminin sadece çocuklukta geliştiğini kabul etmeyerek ergenlik sonrası dönemi de incelemiştir. Kişiliğin şekillenmesinde etkili olduğunu düşündüğü sosyal ve tarihsel faktörlere önem vermiştir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Erikson da kişilik gelişiminde kritik dönemler olduğunu belirtmiştir (Senemoğlu, 2012). Erikson kişlik gelişiminin psikososyal dönemler içinde geliştiğini belirtmiştir. İnsan davranışının güdüsünün sosyal doğa olduğunu savunmuştur.

Psikososyal Gelişim Dönemleri (Santrock, 2001/2016):

- Bebeklik (ilk yıl) - Güvene Karşı Güvensizlik
- Bebeklik (1-3 yaş arası) – Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç
- İlk Çocukluk (okul öncesi, 3-5 yaş arası) – Girişimciliğe Karşı Suçluluk

- Orta ve İleri Çocukluk (ilkokul, 6 yaş ve erinlik arası) – Çalışkankığa Karşı Aşağılık Duygusu
- Ergenlik (10-20 yaş arası) – Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası
- İlk yetişkinlik (20'ler – 30'lar) – Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık
- Orta Yetişkinlik (40'lar- 50'ler) – Üreticiliğe Karşı Verimsizlik
- İleri Yetişkinlik (60 yaş ve sonrası) – Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Psikososyal gelişim dönemlerinin her birinde bulunan gelişim görevi bireyi bir krizle yüzleştirmektedir. Bu krizlerin başarılı atlatılması bireyin sağlıklı gelişimi için önemlidir (Santrock, 2001/2016).

Güvene Karşı Güvensizlik: Bu dönemde çocuğun çevresindekilerle ilişkisinin niteliği güven duygusunda etkilidir. Çocuğun kendisine bakan kişiyle ilişkisi, toplumsallaşması, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının kendisine bakan kişi tarafından karşılanması güven duygusunu geliştirir (Corey, 2009/2015). Bebeğin kendisine bakan kişiyle güven bağı kurması önemlidir (Cüceloğlu, 2013). Güven duygusunun temellerinin atılmasıyla birlikte çocukta iyimserlik ve mutlu olmanın da temeli oluşmuş olur (Senemoğlu, 2012). Bu dönemde güven duygusunun kazanılması, dünyanın iyi bir yer olduğu beklentisini doğurur (Santrock, 2001/2016)

Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç: Bu dönemde çocukların başkalarına bağımlı olmak istemedikleri görülür ve kontrol etme istekleri olur (Senemoğlu, 2012). Bağımsız olma peşindedirler (Cüceloğlu, 2013). Yapıp yapamayacakları konusunda ebeveynlerini test ederler ve çocuğun çabalarının desteklenmesi önemlidir. Bu sayede bağımsızlık duygularının temeli atılabilir (Senemoğlu, 2012). Bebekler bağımsızlık duyguları göstererek iradelerini ortaya koyarlar ve attığı bağımsızlık adımlarının engellenmesi kuşku ve utanç duygularına neden olabilir (Santrock, 2001/2016). Örneğin bu dönemde tuvalet eğitiminin nasıl gerçekleştiği utanma duygusuna sebep olabilir (Cüceloğlu, 2013).

Girişimciliğe Karşı Suçluluk: Bu dönem çocuğun fiziksel ve sosyal çevresini araştırıp atılgan olmasına imkân tanır. Girişkenlikle beraber problemli davranışlar da görülmeye başlar. Çocuğun sosyalliğine izin verilirse girişkenlik duygusu gelişebilir (Senemoğlu, 2012). Çocuğun kendine daha güvenli olduğu ve saldırgan olduğu görülür (Cüceloğlu, 2013). Çocuklara uygun şekilde özgürlük tanındığında,

kendilerine yönelik olumlu görüşleri gelişmektedir (Corey, 2009/2015). Çocukta sorumsuzluk olması ve fazla kaygı olması suçluluk duygusuna neden olabilir (Santrock, 2001/2016). Ayrıca aynı cinsiyetteki ebeveyn ile çatışma olması suçluluk duygusuna sebep olabilir (Cüceloğlu, 2013).

Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu: Bu dönemde okula başlama ile birlikte sosyal hayatta genişleme yaşanır. Çocuk için bir şeyleri başarma, öğrenme önemlidir ve başarmak çalışkanlık duygusunu getirmektedir (Senemoğlu, 2012). Çabalarının desteklenmesi önemlidir, böylece başarılı olma davranışlarında gelişim görülür. Çocukların bilgilerini ve bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik desteklenme olmazsa çocukta aşağılık duygusu, yetersizlik görülebilir (Santrock, 2001/2016). Kültürün gerektirdiği okuma yazma, bisiklete binme gibi genel bazı becerileri gerçekleştirememesi durumunda aşağılık duygusu gelişebilir (Cüceloğlu, 2013).

Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası: Ergenin arayışta olduğu, sorguladığı bir dönemdir. Sağlıklı gelişim için bu dönemde uygun model alacağı yetişkinlerin olması önemlidir (Senemoğlu, 2012). Ergenin cinsel ve mesleki olarak özdeşim gerçekleştirmesi ve yeni değerler araması önemlidir (Cüceloğlu, 2013). Ebeveynleri ile bağını azalttığı ve yeni kimlik kazandığı dönemdir (Corey, 2009/2015). Bu dönem başarılı bir şekilde geçirilirse ergen kendine güven kazanır (Senemoğlu, 2012). Ergenlerin rollerini keşfetme yollarında olumsuzluk olursa kimlik kargaşası yaşanabilir (Santrock, 2001/2016).

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık: Kişisel ilişlkiler kurmak bu dönemin gelişim görevidir (Corey, 2009/2015). Kimlik kaybetme korkusu olmadan ilişkilerin, yakınlıkların kurulduğu bir dönemdir. Bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatan kişi güvenli sevgi alış verişi yapabilir (Senemoğlu, 2012). Yakın ilişkiler kurmak bu dönemin gelişim görevidir ve sağlıklı arkadaşlıklar kurulamazsa yalıtılmışlık görülebilir (Santrock, 2001/2016). Gerçekten yakın ilişkiler kurulmazsa birey kendini yalnız hissedebilir (Cüceloğlu, 2013).

Üreticiliğe Karşı Verimsizlik: Sonraki kuşağa yararlı bir hayat geliştirme ve yardımcı olma bu dönemle ilgilidir (Corey, 2009/2015). Önceki gelişiim evreleri başarılı atlatışmışsa bu dönemde bireyin üretken, verimli olduğu görülür (Senemoğlu, 2012). Sonraki kuşağa bir yardım yapılmadığı hissedilirse verimsizlik görülür (Santrock, 2001/2016). Yeni nesillere yönelik; çocuk yetiştirme, yaratıcı

davranışlar gösterme, yardım etme gibi faaliyetlerde bulunmak bu dönem bireylerinin verimli ve değerli hissetmeleri için önemlidir (Cüceloğlu, 2013).

Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk: Bireyin geçmişi düşündüğü bir dönemdir. Birey geçmişini düşündüğünde hayatını iyi geçirdiğini algılıyorsa benlik bütünlüğünü başardığı fakat iyi algılamıyorsa kuşku ve üzüntü hissettiği söylenebilir (Santrock, 2001/2016). Bu dönemde bireyin ya mutlu, sevilen sayılan kişi olduğu ya da umutsuz, hırçın olduğu görülür. (Senemoğlu, 2012). Bulunduğu kişinin gelişerek geldiği hali kabul etmesi önemlidir, bunun aksi durumda çökkün ve bezgin olabilir (Cüceloğlu, 2013).

Kişilik gelişimi, Adler'in kuramına göre genel olarak sosyal ve toplumsal konularla ilişkili görülmüş ve açıklanmıştır. Adler'e göre de kişilik ilk beş yaş civarında şekillenmektedir (Murdock, 2004/2018). Adler; sosyal ilgi, aşağılık ve üstünlük kompleksi, doğum sırasının önemi gibi kavramlarla kuramını açıklamıştır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Adler kişiliğin bütünlüğüne önem vermiştir ve bireyi sosyal, kültürel ortamıyla bütün bir şekilde ele almıştır (Corey, 2009/2015). Jung ise kişiliği genel olarak bireyin farkındalık düzeyinde olmayan boyutlardaki fikirleriyle ele almıştır. Kişiliği; bilinç, kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı olarak ifade ettiği kavramlardan oluşan bir sistemle açıklamaktadır. Freud ve Adler'in aksine Jung kişilik gelişiminin yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olduğunu savunmaktadır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Ayrıca bireylerin amaçlarının olması ve bu amaçlara ulaşmak için yaşamda çaba göstermesi konusuna önem vermiştir (Cüceloğlu, 2013). Horney'e göre ise sosyal, kültürel koşullar ve çocukluk yıllarındaki yaşantılar kişilik gelişiminde etkilidir. Bireylerin temel kaygı yaşayabildiklerini ve bunun neticesinde kaygıyı gidermek için bazı davranış tarzları geliştirdiklerini öne sürmüştür (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bu davranış tarzları; insanlara yönelme, insanlara karşı olma ve insanlardan uzaklaşmadır (Feist & Feist, 2006). Ayrıca Horney daha çok nevroz ve nevrotik kişilikle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Horney' göre kişilik üzerinde ebeveyn tutumunun etkisi bulunmaktadır, küçüklükte ebeveynle yaşanan durumlar bireyin kişiliğinin temellerinin atılmasında etkilidir (Geçtan, 2015). Fromm'a göre ise tarihe, sosyolojiye, ekonomiye, antropolojiye dayalı faktörler kişilik üzerinde etkilidir. Froom da Freud ve Adler'in görüşlerinin aksine kişilik gelişiminin yetişkinlikte devam ettiğini belirtmiştir (Ewen, 2003). Sullivan kişiliği incelerken kişilerarası

ilişkileri dikkate almıştır. Kişiliğin başka bireylerin de varlığıyla ve sosyal ortamda gelişeceğini savunmuştur (Sullivan, 1950).Bireyin belli gelişim evrelerinden geçerek kişilik gelişiminin oluştuğunu ele almaktadır. Sullivan bu gelişim evrelerini 7 evrede açıklamıştır. Bu evreleri; bebeklik, ilk çocukluk, ikinci çocukluk, ön ergenlik, erken ergenlik, geç ergenlik ve yetişkinlik olarak ifade etmiştir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bu evrelerin toplumsal durumlara göre şekillendiğini ifade etmiştir (Karaçam, 2012). Ayrıca Sullivan, Horney ve Fromm bireyin sosyal yönüne daha önem vermişlerdir ve id yerine egoyu ön plana almışlardır (Cüceloğlu, 2013).

2.3.1.2. Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar

Bu kuramlar kişiliği gelişim evreleri ile incelemezler (Murdock, 2004/2018), öğrenme bakış açısıyla ve öğrenme psikolojisi ana hatları temelinde açıklamaktadırlar. Kişiliğin bir davranış örüntüsü olduğu düşüncesinden yola çıkarak öğrenme kavramıyla açıklamışlardır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bu kuramcılar; Skinner, Miller, Dollard, Bandura ve Kelly'dir. Skinner kişiliğin; bireyin koşullanma yoluyla öğrenmiş olduğu davranışlar olduğuna inanmaktadır. Miller ve Dollard' a göre ise kişilik; alışkanlıklardan oluşan ama bireyden bireye farklılıkları olan yaşam olaylarına bağlıdır. Miller ve Dollard, davranışın kişilik haline gelmesine ilişkin; fizyolojik ihtiyaçlar neticesinde davranışta bulunulduğunu ve bu davranış ihtiyacı karşılıyorsa davranışın alışkanlık haline geldiğini ve süreklilik gösterebildiğini savunmaktadır (Aytaç, 2005). Kişiliğin ilk çocukluk yıllarında oluştuğu görüşündeki bazı kuramcılara bu konuda katılmaktadırlar. Ayrıca Miller ve Dollard, Freud tarafından açıklanan kişilik kavramlarının öğrenme süreçleri ile açıklanabileceği konusunda görüş belirten ilk kuramcılardır (Cüceloğlu, 2013). Bandura öğrenmenin sosyal yönüne önem vermiştir ve ona göre kişilik, bireyin öğrenme geçmişinden oluşmaktadır ve ona göre öğrenme başkalarını gözlemleyerek oluşur (Cüceloğlu, 2013). Gözlem yolu ile öğrenmenin temeli model almadır. Model alma diğer insanların davranışlarını gözlemlemek, bilişsel temsilcisini oluşturmak, depolamak ve istendiği zaman tekrar hatırlanmasını içeren bilişsel bir süreçtir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Kelly'e ise bireylerin kendi gerçekliklerini yapılandırabildiklerini ve kişilik gelişimlerinde ebeveynlerin etkilerinin önemli olabileceğini belirtmiştir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Ona göre kişilik gelişiminde bilişsel yaklaşım önemlidir ve bireyler kendi bilişsel yapılarına göre davranışları yorumlamaktadırlar (Kelly, 1963). Kelly'nin kuramına göre insanların

tahminleri vardır ve yaşadıkları çevre ile ilgili teoriler oluştururlar ve gerçeğe uygunluğunu test ederler. Sağlıklı kişiler bu test etme, yordama derecesine bağlı olarak onları yeniden düzenleyebilir veya koruyabilirler (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016).

2.3.1.3. İnsancıl Kuramlar

İnsancıl kuramlar, genel olarak doğuştan getirilen potansiyeller üzerinde durmuşlardır. Bu kuramcılar; Rogers, Maslow ve May'dir. Rogers kişilik gelişimi konusunda çocuklara koşulsuz olumlu saygı ile yaklaşmanın önemini vurgulamıştır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Maslow'un kuramı kişilik kuramının yanında güdülenme olarak da algılanmaktadır. Maslow'a (1970) göre bir davranışın sergilenmesi için hem ihtiyaç hissedilmesi gerekir hem de bu ihtiyaçlar belli bir hiyerarşik düzende sıralanmalıdır. Bu sıralamada bulunan ihtiyaçlar; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirmedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bireylerin alt basamaktaki ihtiyaçları giderdikçe üst basamaktaki ihtiyaçları doyurmak için çabalayacağını kabul etmiştir ve bu ihtiyaç sıralamasının sonunda en üst basamakta kendini gerçekleştirme noktası olduğunu belirtmiştir. Maslow'a göre kendini gerçekleştirmiş kişide görülen özellikler ise şunlardır (Cüceloğlu, 2013):

- Gerçeğin bilinebilecek yönlerini doğru olarak algılar.
- Bilinemeyecek olanların bilinemeyeceğini doğru olarak algılar.
- Gerçeği olduğu gibi kabul eder.
- Kendini olduğu gibi kabul eder.
- Başkalarını olduğu gibi kabul eder.
- Yaşamın getirdiği olayları tam anlamıyla yaşayarak tadını çıkarma eğilimindedir.
- Kendiliğinden hareket eder.
- Yaratıcı bir biçimde davranabilir.
- Kendine ve yaşama gülebilir.
- İnsanlığa değer verir ve onun sorunlarını ciddiye alır.

- Son derece yakın ve derin birkaç dostu vardır.
- Yaşamı bir çocuğun gözü ve kalbiyle görüp yaşayabilir.
- Gerektiğinde çok çalışır ve sorumluluğunun farkındadır.
- Dürüsttür.
- Çevresinin farkındadır, sürekli çevresini araştırır ve yeni şeyler dener.
- Savunucu değildir.

Rogers benlik bilincini önemser ve koşulsuz sevgi ile büyümenin olumlu benlik kavramı geliştireceğini savunmaktadır (Cüceloğlu, 2013). Koşulsuz bir sevgi, ilgi alamama neticesinde çocuklar değer koşulları oluşturmakta ve beklenenleri yaptıkça sevilecekleri düşüncesine kapılmaktadırlar. Rogers ebeveynlerin sevgi ve ilgilerini göstermesi gerektiğini böylece değer koşulları geliştirmeyeceğini savunur. Böylece çcoukların kendini gerçekleştirmeyi başarabileceğini belirmtektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Rogers (1961) davranışı oluşturmak için kendini gerçekleştirme, empati gibi durumların etkili olduğunu belirtmektedir. Rogers'ın yaklaşımına göre kişilik, benlik kavramıyla ilgili kişinin algı ve görüşleriyle ilintilendirilmiştir. Bireylerin kendi benlik algılarıyla davranışlarının tutarlı olmasını istedikleri ve tutarlı olmayanları reddetme meyilinde olabilecekleri belirtilmiştir (Atkinson vd., 1953/2002). Rogers herkesin doğuştan mutluluğu aradığını ve potansiyelini gerçekleştirmek için çabaladığını savunur (Cüceloğlu, 2013).

2.3.1.4. Araştırma Odaklı Kuramlar

Ayırıcı özellik yaklaşımı olarak da ifade edilen araştırma odaklı kuramlar kişiliği incelerken somut yönlerini ele almışlardır. Soyut kavramlara ve bireyin farkındalık düzeyinde olmayan yönlere odaklanmamışlardır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Bu yaklaşımda çalışan kuramcılar davranışları belirleyen kalıcı özellikleri bulmaya çalışmışlardır (Aydın, 2000). Bu kuramcılardan bazıları; Allport, Cattel, Eysenck, McCrea ve Costa'dır. Allport yetişkin güdülerinin işlevsel olduğuna inanmıştır ve kişilik gelişiminde çocukluk, ergenlik döneminin araştırılmasını gerekli görmemiştir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Allport kişiliği; bireyin içinde olan ve göstermiş olduğu davranışlarının arkasındaki bir güç olduğunu belirtmiştir. Kişiliğin yapısını, kişiye özgü özellikler olarak belirtmiştir. Cattel, kişiliğin çevresel faktörler ve genetik faktörlerle belirlendiğini belirtmiştir. Cattel kişilik konusunda

deneysel yöntemlerin kullanılmasının önemini vurgulamıştır (Burger, 2006). Kalıtımın önemini ve etkisini savunmakla beraber çevresenin de kişilik gelişiminde etkisini savunmuştur (Ewen, 2003). Eysenck' e göre ise kişilik gelişiminde çevresel faktörlerin pek etkisi yoktur ama genetik faktörler etkilidir. Kişiliğin, etkileşim halinde ve hiyerarşik şekilde olan etmenlerden oluştuğunu belirtmiştir (Eysenck, 1997) ve kişiliği üç boyutta ele almıştır. Bu boyutlar içedönüklük-dışadönüklük, nevrotiklik ve psikotikliktir (Eysenck, 1990). İçedönük olanlar iç dünyasında olanlara daha çok önem verirken, dışadönük olanlar dış dünyada olanlara daha önem verirler (Cüceloğlu, 2013). McCrea ve Costa ise kişiliğin yapısını fatkör analizi ile incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda beş faktör kişilik kuramını ortaya koymuşlardır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016).

2.3.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Kişilik konusunda ele alınan çalışmalarda literatürde "ayırıcı özellik yaklaşımı" ön plana çıkmaktadır. Beş faktör kişilik kuramı da özellik yaklaşımına dayanan araştırma odaklı bir kişilik modelidir. Beş Faktör Kişilik Kuramı McCrea ve Costa tarafından ortaya koyulmuştur. Bu kuramın temelindeki varsayım, insanların bireysel farklılıklarının tüm dillerde kodlanabileceği (Somer, 1998) ve insanların konuşma dilinde ifade ettikleri sözcüklerden yola çıkarak kişilik özelliklerinin sınıflanabileceğidir (Sevi, 2009). Bu kuram evrensel kişilik özellikleri sınıflandırılarak ortaya çıkarılmıştır (McCrae & Costa, 2006). Beş faktör kişilik özellikleri, bireylerin hayatı boyunca değişiklik göstermeyen davranışsal yaklaşımlar olarak ele alınmaktadır (Costa & McCrae, 1995). McCrea ve Costa (2003) faktör analizi çalışmaları neticesinde keşfettikleri beş temel kişilik özelliği vardır Bunlar; dışadönüklük (extraversion), duygusal tutarsızlık/nevrotizm (neuroticism), deneyime açıklık/gelişime açıklık (openness to experience), uyumluluk/yumuşak başlılık/geçimlilik (agreeableness) ve sorumluluk/öz disiplindir (conscientiousness).

Beş temel kişilik özelliği boyutları ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

Dışadönüklük; neşeli, hayat dolu, heyecanlı, konuşkan gibi özelliklerle ifade edilmektedir (Somer vd., 2002). Dışadönük özellikteki bireyler, heyecan arayan, etkin, kendini açma ve sempatik davranışlarda bulunma meyilindedirler (McCrae & Costa, 1985). Bu özellik iddialı, etkileyici, lider özellikli, problem çözücü gibi durumlarla nitelendirilmektedir (Zopiatis & Constanti, 2012). Dışadönüklük

özelliğinde olanlar konuşkan, eğlenceyi seven, sevecen, şakacı kişilerdir. Dışadönüklük özelliğinin diğer ucundaki özellik içedönüklüktür. İçe dönük olanlar sessiz, çekingen, yalnızlığı seven bireylerdir (McCrea & Costa, 2003).

Duygusal Tutarsızlık (Nevrotizm); sinirli, depresif, kaygılı ve üzgün gibi özellikleri kapsamaktadır (Barrick & Mount, 1991). Bu özellikte olan bireylerin mutsuz, endişeli, karamsar, suçluluk duygusu yüksek ve her zaman kendisini haklı bulan kişiler oldukları söylenebilir (Geçtan, 2000). Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinde olan bireyler kaygılı, güvensiz ve daha çok stres yaşayan yapıdadırlar; Duygusal tutarsızlığı yüksek olan kişilerin stresle ilişkili olan rahatsızlıklara yatkınlıkları daha fazladır. Duygusal tutarsızlığı düşük olanlar ise daha sakin, iyi uyum gösteren ve rahat bireylerdir (McCrea & Costa, 2003). Duygusal tutarsızlığı yüksek olanlar değişken duyguları olan, duygusal sıkıntı yaşayan bireylerdir (Gunthert vd., 1999).

Sorumluluk (Özdisiplin); disiplinli, dikkatli, güvenilir gibi özellikleri kapsamaktadır (Neuman & Wright, 1999). Ayrıca; özenli, sorumluluk sahibi, planlı, düzenli, çalışkan, titiz gibi özellikleri kapsamaktadır (Barrick & Mount, 1991). Sorumluluk özellği yüksek olanlar dakik, hırslı, daha iyi organize olan, çalışkan ve azimli bireylerdir. Sorumluluk özelliği düşük olanlar ise amaçsız, dağınık, işten kaçan, dikkatsiz bireylerdir (McCrea & Costa, 2003). Sorumluluk özelliği çalışma, motivasyon, azim gibi durumları içinde barındırmaktadır (Zhao & Siebert, 2006). Sorumluluk özelliği yüksek olanlar değişen ortamlara uyum sağlamakta zorlanırlar (Demirkan, 2006). Sorumluluk sahibi olanlarda tedbirlilik görülür (Somer vd., 2002).

Gelişime açıklık (Deneyime açıklık); yüksek hayal gücü, yaratıcılık, bağımsızlık gibi özellikleri kapsamaktadır (Goldberg, 1992). Ayrıca; öğrenmeye meraklı, açık görüşlü, duyarlı, kültürlü (Barrick & Mount, 1991), değişikliği seven, özgür, ilgileri geniş gibi özellikleri kapsar (Somer vd., 2002). Gelişime açıklık özelliğindeki bireyler geleneksel değerleri sorgulama eğilimindedirler, daha özgür düşüncelere sahiptirler ve farklı deneyimler arayışındadırlar. Gelişime açıklık özelliği düşük olanlar ise deneyimler yerine alışık oldukları şeyleri seçme eğiliminde olan bireylerdir (McCrea & Costa, 2003). Ayrca gelişime açıklık puanı düşük olanlar sade ve sığ olarak ifade edilmektedir (Friedman & Schustack, 1999).

Uyumluluk (Yumuşak başlılık); güvenilir, alçak gönüllü, merhametli gibi özellikleri kapsamaktadır (Costa & McCrae, 1992). Ayrıca; nazik, kibar, affedici, hoşgörülü olma gibi özellikleri kapsar (Barrick & Mount, 1991). Uyumluluk özelliğinde olan bireyler, kişilerarası çatışmalardan kaçınan ve bulunduğu çatışma durumlarını uygun şekilde çözmeyi seçen kişilerdir (Cloninger, 2000). Uyumluluk özelliği yüksek olanlar yardımsever, uysal, kabul edici bireylerdir. Uyumluluk özelliği düşük olanlar ise eleştirel, çabuk kızabilen, rekabet etmeye meyilli bireylerdir (McCrea & Costa, 2003). Uyumluluk özelliğinin tersi özellikte olanların kaba, kıskanç, benmerkezci yapıda oldukları ifade edilmektedir (Digman, 1990).

2.3.2.1. Kişiliğin Yapısı

Davranışın yordanması için kişiliğin merkezi ve periferik bileşenlerinin anlaşılması gerektiği McCrea ve Costa tarafından belirtmiştir. Kişiliğin merkezi bileşenleri ve periferik bileşenleri ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişiliğin Merkezi Bileşenleri: Kişiliğin üç merkezi bileşeni vardır. Bunlar temel eğilimler, karakteristik adaptasyonlar ve kendilik kavramıdır (McCrea & Costa, 2003). Temel eğilimler; direkt gözlenmeyen fakat dolaylı olarak çıkarsanabilen yatkınlıklardır. Kişinin potansiyelini ve yönelimini belli eder ve daha kalıcı yapıdadırlar. Temel eğilimler biyolojik temelli ve tutarlıdır. (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Karakteristik adaptasyonlar; bireylerin çevrelerine uyum sağlamasıyla gelişen sonradan kazanılan yapılarıdır (McCrea & Costa, 2003). Karaktersitk adaptasyonlar temel eğilimler tarafından biçimlendirilir. Ayrıca alışkanlık ve tutumlar gibi bazı dış faktörlerden etkilenebilir ve bireyin yaşamı süresince değişime uğrayabilir. Matematik, dil, okuma yazma gibi beceriler karakteristik adaptasyon örnekleridir. Karakteristik adaptasyonlar çevredeki değişimlerden etkilenerek zamanla değişebilirler ve psikoterapi gibi bazı müdahale uygulamaları ile de değiştirilebili (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2016). Kendilik kavramı ise önemli bir karakteristik adaptasyon olarak ele alınabilir. Bireyin kendisine ilişkin düşünce ve değerlendirmelerinden oluşur (McCrea & Costa, 2003).

Kişiliğin Periferik Bileşenleri: Kişiliğin üç periferik bileşeni vardır. Bu üç bileşen; biyolojik temeller, nesnel yaşam öyküsü ve dış etkiler olarak adlandırılır (McCrea & Costa, 2003). Biyolojik temeller; genler, beyin yapısı ve hormonlardır. Bireyin yaşamı süresince yaşadıklarını nasıl algıladığı değil direkt nesnel olarak

yaşadığı şeyler önemlidir Nesnel yaşam öyküsü; bireyin hayatı boyunca yaptığı, hissettiği, düşündüğü her şeyi ifade eder. Dış etkiler ise bireylerin bulundukları çevrenin fırsatlarına ve taleplerine verilen tepkilerle ilgilidir. Ve verilen tepkiler, karakteristik adaptasyonlar kendisi ve onların çevresel faktörlerle etkileşiminin işlevidir (McCrea & Costa, 2003).

2.3.3. Kişilik Özellikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda kişilik özellikleri ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Örneklemi 18-26 yaş arası bireyler olan ve Basım ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla beş faktör kişilik özelliklerinin ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre gelişime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin çatışma çözme yaklaşımlarını yordadığı görülmüştür. Ergenlik dönemindeki bireylerde öznel iyi oluş ve kişilik özelliklerinin incelenmesi amacıyla Eryılmaz ve Öğülmüş (2010) tarafından yapılan bir araştırmada kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, duygusal dengesizlik ve sorumluluğun ergen öznel iyi oluşunu anlamlı düzeyde açıkladığı bulunmuştur.

19-25 yaş arası bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada ise öznel iyi oluş; cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmiştir. 19-25 yaş arası bireylerin öznel iyi oluşlarının dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik kişilik özellikleri tarafından anlamlı bir şekilde açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır (Eryılmaz & Ercan, 2011). Erkuş ve Tabak (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre de beş faktör kişilik özellikleri ile çatışma yönetim tarzları arasında önemli ilişkiler olduğu görülmüştür.

Kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada; dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık özellikleri ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülürken nevrotiklik ile öznel iyi oluş arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Doğan, 2013). Başka bir araştırmada ise 20-21 yaşlarındaki bireylerle mutluluk ve dışadönüklük arasındaki ilişki incelenmesi amacıyla çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre mutluluk, dışadönüklük ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Mutluluk düzeyi yüksek olanların daha dışadönük oldukları anlaşılmaktadır (Argyle & Lu, 1990).

Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada Tatlılıoğlu (2014) tarafından beş faktör kişilk kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutları bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Kişilik özelliklerinin alt boyutları; cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, aile yapısı, anne baba tutumu, aile geliri ve yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer gibi çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Duygusal tutarsızlığın cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Anne baba tutumlarına göre ise duygusal tutarsızlık, dışadönüklük ve gelişime açıklık özelliklerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı; uyumluluk ve sorumluluk özelliklerinin ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada Özer (2013) öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri, duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Dışadönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk alt boyutları ile psikolojik sağlamlık arasında ise pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki görülmüştür. Başka bir araştımada ise çinli öğrencilerin beş faktör kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu araştırmaya göre psikolojik sağlamlık duygusal tutarsızlık ile negatif yönde anlamlı bir ilişkide; dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklı ve uyumluluk özellikleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkide olduğu görülmüştür (Li-Fang & Zhannıng, 2011). Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir arşatırmada Topçu (2017) tarafından psikolojik dayanıklık ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik dayanıklılık ile duygusal dengesizlik kişilik özelliği arasında negatif yönde anlamlı düzeyde; dışadönüklük, sorumluluk, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri, kişilik özellikleri ve algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Yenihayat (2011) tarafından bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre gelişime açıklık ve özdenetim kişilik özellikleri başarılı kimlik statüsünü pozitif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği moratoryum kimlik statüsünü pozitif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır. Özdenetim kişilik özelliği ipotekli kimlik statüsünü pozitif yönde anlamlı düzeyde; kargaşalı kimlik statüsünü ise negatif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır. Özdenetim özelliği yüksek olanların

anne denetimini ve baba denetimini yüksek algılaması sonucunda daha yüksek ipotekli kimlik statüsünde oldukları görülmüştür. Özdenetim özelliğine sahip olanların baba kabulünü yüksek algılamaları sonucunda moratoryum kimlik statüsünün daha az görüldüğü bulunmuştur. Anne kabulü ve denetimi ile baba denetimi başarılı kimlik statüsünü pozitif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır. Algılanan anne kabulü, moratoryum kimlik statüsünü negatif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır. Baba denetiminin ipotekli kimlik statüsünü pozitif yönde anlamlı düzeyde açıkladığı görülmüştür. Anne kabulü kargaşalı kimlik statüsünü negatif yönde anlamlı düzeyde açıklamıştır.

Benlik saygısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Çelikbaş ve diğerleri (2019) tarafından genç yetişkinlerle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca farklı sosyodemografik gruplar arasında benlik saygısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal dengelilik kişilik özellikleri benlik saygısını anlamlı düzeyde açıklamıştır. Cinsiyet grupları, yaş grupları ve gelir durumu grupları arasında benlik saygısı açısından farklılıklar olduğu görülmüştür.

Depresyon, anksiyete, stres ve beş faktör kişilik özelliklerinin duygu stillerini açıklayıp açıklamadığına ilişkin Kesen (2014) tarafından üniversite öğrencileri ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre depresyon, stres ve anksiyete duygu stillerini anlamlı düzeyde açıklamıştır. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile duygu stilleri arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri ile duygu stilleri arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Algılanan stres, beş faktör kişilik özellikleri ve genel öz yeterlilik arasındaki incelendiği bir araştırma ise 18- 69 yaş arası bireylerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre algılanan stres ile dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile negatif yönde anlamlı ilişki görülürken; duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ile pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (Ebstrup vd., 2011).

2.4. İyi Oluş Hakkında

İyi oluş, ergenlerin aile ile ilişkilerden etkilenen önemli bir kavramdır. Ebeveyn ve ergen arasındaki ilişki, ergenlerin mutluluğunu doğrudan etkileyen bir

etmendir (Cheng & Furnham, 2003) ve öznel iyi oluşlarını etkilemektedir (Rask vd., 2003). Yaşanan çatışmalar ile ergenlerin psikolojik rahatsızlık yaşamaları arasında ilişki bulunmaktadır (Marmorstein & Iacono, 2004; Eryüksel & Akün, 2003; Aseltine vd., 1994). Dolayısıyla ergen ebeveyn iletişimi ergen iyi oluşunda etkilidir (McMahon vd., 2020) ve bu bağlamda iyi oluş; ergen ebeveyn çatışması konusunda önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır.

İyi oluş, pozitif psikolojinin ele aldığı önemli kavramlardan biridir. Bireylerin mutlulukları pozitif psikolojide iyi oluş ile kavramsallaştırmaktadır (Bulut & Subaşı, 2020). Pozitif psikolojinin gelişimi ile beraber 1980'li yıllarda öznel iyi oluş ile ilgili çalışmalar çoğalmıştır. Pozitif Psikoloji ile ilgili literatürde; iyi olma, iyi oluş, iyilik hali, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş kavramları olumlu işlevselliği ifade etmektedir (Eryılmaz, 2016). Bu kavramları içinde barındıran ortak terim iyi olma terimidir. Bu kavramlar arasındaki ilişkinin Eryılmaz (2016) tarafından görselleştirildiği şekil aşağıda Şekil 2.1. de gösterilmiştir.

Şekil 2.1. İyi Olmanın Boyutları

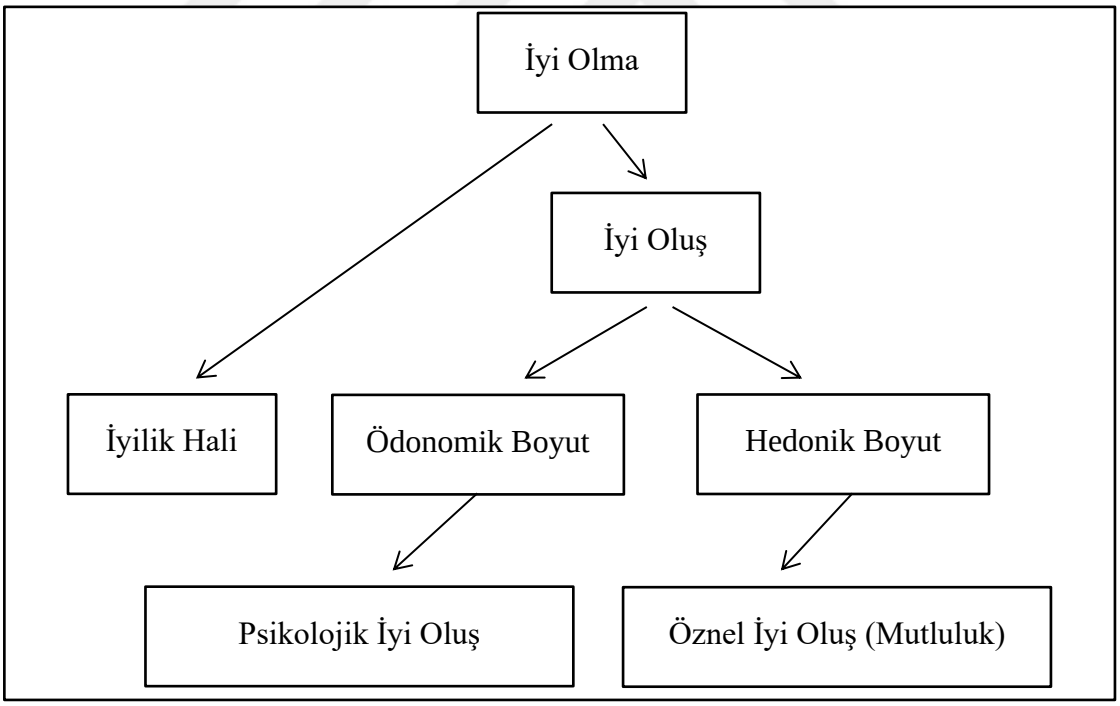

Kaynak: Eryılmaz, 2016, s. 11

İyi oluş bireylerin iyi olmalarının psikolojik düzeyde incelendiği kavramdır (Eryılmaz, 2016). İyi oluş; ödonomik boyut ve hedonik boyut olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır (Ryff, 1989). Hedonik boyut literatürde öznel iyi oluş olarak ele alınmaktadır. Hedonik iyi oluş haz alma ve mutluluk odaklıdır (Ryan & Deci,

2001). Öznel iyi oluş; bireyin yaşamından yüksek oranda doyum alması ve daha çok olumlu duuygular yaşaması durumlarında oluşmaktadır (Diener & Diener, 1996). Öznel iyi oluşun literatürdeki en temel tanımlarından biri de Diener'in (1984) sahip olunan olumlu ve olumsuz duygularla yaşam doyumuna yönelik öznel değerlendirmede bulunma tanımıdır. Öznel iyi oluş üç bileşenden oluşur. Bunlar; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumudur (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel bileşenidir, bireyin yaşamıyla ilgili bilişsel değerlendirmelerini kapsamaktadır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985). Olumlu duygulanım, güven, ilgi, neşe, ümit, heyecan ve gurur gibi duyguları kapsarken; olumsuz duygulanım ise öfke, nefret, üzüntü ve suçluluk gibi duyguları kapsamaktadır. Bireyin yaşamını bilişsel ve duygusal yönlerden öznel olarak değerlendirmesi öznel iyi oluşu ifade etmektedir (Myers ve Deiner, 1995). Ödonomik (eudaimonik) boyut ise iyi oluşun psikolojik iyi oluş bölümünü ele alan kısmıdır. Ödonomik boyut bireyin potansiyelini ortaya çıkarıp kendisini gerçekleştirmesi durumunu ifade etmektedir (Vázquez vd., 2009). Bu ifadeye göre iyi oluş, bireyin psikolojik işlevselliğiyle anlaşılmaktadır (Ryan & Deci, 2001). Ödonomik boyutun ifade ettiği psikolojik iyi oluş altı boyutta incelenmektedir. Bunlar: öz kabul, insanlarla olumlu ilişkiler, otonomi (özerklik), yaşam anlamı, çevresel kuşatıcılık ve kişisel gelişimdir (Ryff, 1995). Öz kabul bireyin kendisini pozitif negatif özellikleriyle kabul etme durumudur. İnsanlarla olumlu ilişkiler, ilişkide seveceni güven, yakınlık ve bağlanmanın olması durumudur. Otonomi, bireyin seçeneklerinin olması ve seçim hakkının olması demektir. Yaşam anlamı, kişilerarası ilişkiler, sağlık, topluma katkı gibi konularda amaçların olması ve böylece yaşamın anlamının oluşması ile ilgilidir. Çevresel kuşatıcılık, kendini gerçekleştirmeyi sağlayacak bir çevrenin bulunmasıdır. Kişisel gelişim ise bireyin potansiyellerini geliştirerek birey olması durumudur (Ryff ve Keyes, 1995; Ryff ve Singer, 2008). Yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olanlar kendilerine yönelik olumlu tutumdadırlar, yaşam amaçları vardır, bağımsız ve yılmazlardır (Ryff, 1995). Dolayısıyla öznel iyi oluşun olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu ile; psikolojik iyi oluşun da bireyin işlevselliğiyle ilgili olduğu görülmektedir.

2.4.1. İyi Oluş ile İlgili Kuramlar

Mutluluk kavramının tanımlanması ilk olarak felsefe alanında yapılmıştır (Eryılmaz, 2016) ve mutluluk kavramının anlaşılması, nasıl belirlenebileceği ve nasıl

ölçülebileceğine yönelik çalışmalarda bulunulmuştur. Bu doğrultuda mutluluk kavramı iyi olma ve iyi oluş ile ile ilişkilendirilip değerlendirilmiştir (Cenkseven & Akbaş, 2007). Bilimsel açıdan mutluluğun, pozitif psikolojinin iyi oluş kavramıyla ifade edildiği bilinmektedir (Ryan & Deci, 2001). Mutluluğu açıklayan birçok kuram vardır. Bu kuramlardan bazıları; uyum kuramı, sabit nokta kuramı, aşağıdan yukarıya mutluluk kuramı, yukarıdan aşağıya mutluluk kuramı, erek kuramı ve etkinlik kuramıdır. Bu kuramlarla ilgili bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Uyum Kuramı: Uyum kuramına göre yeni bir olayla karşılaşıldığında gösterilen yüksek tepki, bireyin zamanla olaya uyum sağlaması sonucunda azalmaktadır (Diener vd., 1999). Yani gösterilen ilk yüksek tepki zamanla yoğunluğunu kaybetmektedir. Ayrıca bu kurama göre bireyin haz aldığı aktiviteler sıklıkla yaşanıyorsa bir süre sonra bu aktiviteler haz vermemektedir. Çünkü bireylerin uyum sağlama dereceleri zamanla yükselmekte, alışmaları artmaktadır (Buss, 2000; Deiner, 1984). Bireylerin yaşadıkları durumlar, olaylar onları ilk etapta etkilemektedir fakat zamanla yaşadıkları olayla başa çıkmayı öğrendikçe uyum sağlamaları gerçekleşmektedir (Diener vd., 1999).

Sabit Nokta Kuramı: Sabit nokta kuramı bireylerin mutluluklarının farklı olaylarda değişkenlik gösterse bile zaman içinde sabit noktaya döneceği ile ilgili düşünce ile mutluluğu açıklamaktadır (Emmons & McCullough, 2003). Bu kurama göre bireylerin mutluluklarının uzun süreli incelenmesinde kararlılık görüldüğü ve bu kararlılık durumunun genetik yatkınlıkla açıklanabileceği belirtilir (Eryılmaz, 2016). Bireyler farklı olaylar yaşamış olsa bile genetik olarak belirlenmiş sabit bir düzeyde bulunmaktadırlar (Eryılmaz, 2016).

Aşağıdan Yukarıya Mutluluk Kuramı: Bu kurama göre birey yaşamında ne kadar zevk aldığı aktivitede bulunursa o kadar mutlu olacaktır. Yaşanmış olan küçük mutlulukların hepsi bireyin mutluluğunu oluşturmaktadır (Eryılmaz, 2016). Olumlu olaylar yaşayan ve ve doyum alarak yaşayan bireyler mutlu olmakta ve bu nedenle ayrıcalıklı oldukları düşünülmektedir (Lyubomirsky & Dickerhoof, 2010). Bireyin yaşam koşulları ve demografik özellikleri mutluluklarını etkileyen etmenlerdendir (Feist vd., 1995).

Yukarıdan Aşağıya Mutluluk Kuramı: Bu kurama göre kişilik özellikleri ve bilişsel süreçler neticesinde mutluluk oluşmaktadır (Diener, 1984). Kişilik olarak

mutsuzluk odağında bir yapı yaşadığı olayları olumsuz değerlendirebilir (Eryılmaz, 2016). Bu kuram öznel iyi oluşu, yaşanan olayları pozitif veya negatif algılama ve yorumlama meyilindeki bir kişilik özelliği şeklinde ifade etmektedir (Brief vd., 1993: Feist vd., 1995).

Erek Kuramı: Bu kurama göre bireyler, amaçlara sahip olduklarında ve ihtiyaçlarını doyurduklarında mutlu olmaktadırlar (Eryılmaz, 2016). Belli amaçlara sahip olanların daha mutlu oldukları savunulmaktadır (Cantor, 1990; Ryan & Deci, 2000; Akt. Eryılmaz, 2016). Belirlenen amaçlara ulaştıkça ve amaç doğrultusundaki planlar uygulandıkça mutlu olunmaktadır (Diener vd., 1999).

Etkinlik Kuramı: Etkinlik kuramı bireylerin yaptıkları etkinlikler ile mutluluğu açıklamaktadır (Eryılmaz, 2016). Bu kuramın kapsamında yer alan yaklaşımlardan biri akış yaklaşımıdır (Csikszentmihalyi, 1990). Bu yaklaşıma göre, bireyin yeteneklerinin etkinliklerle örtüşmesiyle, akışla ve yapılan şeye odaklanarak memnun olma ile mutluluk yaşanmaktadır (Csikszentmihalyi, 1990).

2.4.2. PERMA İyi Oluş Modeli

İyi oluş yıllar içerisinde farklı şekillerde de ele alınmıştır. Pozitif psikolojinin kurucusu olan Seligman (2011), iyi oluşun tek bir şekilde tanımlanamayacağını ve beş ögeden oluştuğunu ifade etmiştir. Seligman'ın beş bileşenden oluştuğunu ifade ettiği ve iyi oluş modelleri arasında ön plana çıkan PERMA iyi oluş modeli bulunmaktadır. PERMA adı alt boyutların İngilizce baş harflerinden oluşmaktadır.

PERMA Modelinin Beş Bileşeni:

- Olumlu duygular (positive emotions),
- Bağlanma (engagement),
- Olumlu ilişkiler (positive relationships),
- Anlam (meaning)
- Başarı (accomplishment).

PERMA modelindeki boyutlardan olumlu duygular (Seligman, 2011), mutluluğun hazzını ifade etmektedir. Olumlu duyguların sosyal ilişkilere, psikolojik sağlamlığa katkısı bulunmaktadır (Cohn & Fredrickson, 2009). Ayrıca bireylerin fiziksel sağlığını, diğer kişilerle ilişkilerini kuvvetlendirmektedir ve geleceğe olumlu bakmasını etkilemektedir (Kun vd., 2017). Bağlanma ise bir şeylerle psikolojik

açıdan bağlantı kurmayı (Khaw & Kern, 2015) aktivitelerle, işlerle psikolojik açıdan ilgilenmeyi, bağlanmayı ifade eder. Olumlu ilişkiler, sosyal ilişkilerden memnun olmak, diğerleri tarafından desteklenmek gibi durumları ifade eder. Bireyin diğer kişilerle birlik içinde olması, çevresi tarafından önemsendiğini fark etmesini sağlar (Khaw & Kern, 2015). Anlam, yaşamın değerli olduğu inancını ifade eder. Bireyin kendisinden üstün bir şeye hizmet etmesi, ait hissetmesi anlamına da gelir (Seligman, 2011). Başarı boyutu ise amaçlara yönelik ilerleme, başarma duygusuna sahip olma şeklinde ifade edilebilir. Bireyin amaçladıklarına yaklaşması, olumlu sonuçlara ulaşması içsel başarı duygusu da hissettirmektedir (Khaw & Kern, 2015). PERMA'nın olumlu duygular, bağlanma, olumlu ilişkiler, anlam ve başarı boyutlarının hepsi bireylerin mutluluklarını ve yaşam doyumlarını olumlu etkileyebilmektedir (Demirci vd., 2017). Ergenlerin iyi oluşları da dikkate alınması gereken bir konudur. Yaşam boyu iyi oluş için etkili olabilecek etmenlerin birçoğunun kazanılması için ergenlik dönemi kritik bir dönem görülmektedir (Ross vd., 2020). Ergen ebeveyn arasındaki olumlu ilişki, ergenlerin psikolojik iyi oluş hali için önemli bir etkendir (Bos vd., 2015).

2.4.3. İyi Oluş ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda iyi oluş ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

18-24 yaş arası geç ergenlerle yapılan bir çalışmada romantik ilişkilerine yönelik öz yeterlikleri yüksek olanların psikolojik iyi oluşlarının da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir, 2020). 17-42 yaş arası bireylerle yapılan bir araştırmada öznel iyi oluş ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öznel iyi oluş ile dışadönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Penley & Tomaka, 2002). Öznel iyi oluş ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı başka çalışmalarda ise öznel iyi oluş ile duygusal tutarsızlığın negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, dışadönüklük özelliğinin ise pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Fujita, 1991; Lucas & Fujita, 2000).

Ergenlerin mutlu olma yollarının incelenmesi amacıyla Eryılmaz ve Yorulmaz (2006) tarafından yapılan araştırmada; ergenlerin mutlu olmak için olumlu insan ilişkilerinde olmayı, saygı ve sevgi göstermeyi, romantik yakınlıkta olmayı, olumlu akademik deneyimlerinin olmasını, hazzı aramayı, mutluluğu korumayı,

olumsuz duyguları kontrol etmeyi mutlu olma yolu olarak kullandıkları görülmüştür. Eryılmaz (2009) tarafından yapılan başka bir araştırmada stresle başa çıkma stratejilerinin kişilik özelliği ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya göre, dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal tutarsızlık özellikleri ile duygu ve problem odaklı başa çıkma stratejileri ergen öznel iyi oluşunu etkilemektedir. Eryılmaz (2011a) tarafından yapılan diğer bir araştırmada ise ergenlerin geleceğe yönelik olumlu beklentileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya göre, geleceğe yönelik olumlu beklentilerle ilgili inançlarının olması, ergenlerin öznel iyi oluşlarını önemli oranda artırmaktadır. Eryılmaz (2016) tarafından geliştirilen bir ölçekte ise; çevreye pozitif tepkiler verme ve alma durumunun öznel iyi oluşu artırdığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin özyeterlik ve iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada özyeterlik psikolojik iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür (Priesack & Alcock, 2015). Telef ve Ergün (2013) tarafından ise lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ve özyeterlilikleri arasındaki ilişki ile ilgili bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal, duygusal ve akademik açıdan öğrencilerin öz yeterlilikleri öznel iyi oluşlarının anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur (Telef & Ergün, 2013).

Genç yetişkinlerde iyi oluş ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Gürgan ve Gür (2019) tarafından bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda iyi oluş ile depresyon arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Park (2004) tarafından yapılan bir araştırmada destekleyici ebeveynlerin olması, önemli kişilerle ilişkide yüksek doyum almak, zor işlerin üstesinden gelmek ve olumlu yaşam olayları ergen öznel iyi oluşunu etkileyen faktörlerdendir. Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen ve sosyal destek, benlik saygısı, öznel iyi oluşun incelendiği bir araştırmada öznel iyi oluş ve sosyal destek arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada benlik saygısı ile sosyal destek ve öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Saygın & Arslan, 2009).

Son sınıf üniversite öğrencileriyle Cihangir-Çankaya (2009) tarafından yapılan araştırmada öznel iyi olma ve psikolojik ihtiyaçların doyurulması arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca öznel iyi olma ve psikolojik ihtiyaçların doyurulması değişkenlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına iyi olma cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermezken; psikolojik ihtiyaçların doyumunun iyi olma üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Psikolojik ihtiyacın temellerinden üçü olan özerklik, yeterlik ve ilişkili olma maddelerinden özerkliğin iyi olmanın en yüksek düzeyde yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının temel ihtiyaçların karşılanması açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre temel ihtiyaçların karşılanmasından alınan doyum öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bununla beraber temel ihtiyaçlardan özgürlük ihtiyacının öznel iyi oluşu yordamada önemli etkisi olduğu görülmüştür (Türkdoğan & Duru, 2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ilgili yapılan bir araştırmada ise çeşitli değişkenler açısından öznel iyi oluş incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öznel iyi oluş cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken; ekonomik durum, anne baba tutumları, fiziksel görünümden memnuniyet durumu, dini inanış ve denetim odağı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir (Dost, 2004).

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi olma ve psikolojik iyi olmalarının çeşitli değişkenler açısından yordanmasına ilişkin Cenkseven ve Akbaş (2007) tarafından bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre dışadönüklük ve duygusal tutarsızlığın öznel iyi oluşu ve psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde açıkladığı görülmüştür. Ayrıca ebeveynle ve flörtle olan ilişkideki algılanan hoşnutluk öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde açıklamaktadır.

Ergenlerin iyi oluşu ve ebeveyn kontrolü arasındaki ilişkinin incelemek amacıyla Sarıtaş (2012) tarafından bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre anneden algılanan reddedici ve koruma biçimindeki ebeveynlik ergenlerin duygu düzenleme becerisini negatif yönde etkilemektedir ve ergenin psikolojik problem yaşamasına sebebiyet vermektedir. Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından yapılan bir çalışmada, kişilerarası ilişki tarzları ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla üniversite öğrencileriyle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ilişki tarzlarından besleyici ve zehirleyici ilişkinin ikisi de öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. Genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli; iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişim gösterip göstermeme durumunun belirlenmesini amaçlar (Karasar, 2016). Bu çalışmada, ergen-ebeveyn çatışma durumunun kişilik özellikleri ve iyi oluş değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre, ebeveynle çatışma durumlarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni ergen ebeveyn çatışmasıdır. Bağımsız değişkenler ise; kişilik özellikleri ve iyi oluştur.

3.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmada geç ergenlerin ebeveynle çatışmalarının kendi kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluş açısından anlamlı düzeyde yordanma durumunu incelemek planlanmıştır. Bu araştırmada araştırma grubunda geç ergenler yer almaktadır. Literatürdeki bilgiler doğrultusunda geç ergenlik dönemi 18-24 yaş arası olarak alınmıştır (Yavuzer, 2010; Ünver vd., 1986; Sawyer, 2018). Bu bağlamda araştırma grubunu 18-24 yaş arası geç ergenlik dönemi bireyleri oluşturmaktadır.

Araştırma grubundaki bireylerin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 3.1.de verilmiştir. Bu araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme katılımcıların zaman, işgücü gibi sınırlılıklardan ötürü örneklemin ulaşılabilir şekilde seçilmesi yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2008). Çalışmaya 275 kadın, 100 erkek olmak üzere toplam 375

kişi katılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerinin dağılımına bakıldığında %73,3'ünü kadınlar ve %26,7'sini erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Katılımcıların Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Kadın	275	73,3
Erkek	100	26,7
Yaş		
18	46	12,3
19	58	15,5
20	54	14,4
21	59	15,7
22	68	18,1
23	53	14,1
24	37	9,9
Anne Baba Birliktelik		
Birlikte	353	94,1
Ayrı	22	5,9
Anne Eğitim Durumu		
Eğitim almadı	26	6,9
İlkokul	154	41,1
Ortaokul	55	14,7
Lise	85	22,7
Üniversite	53	14,1
Diğer	2	,5
Baba Eğitim Durumu		
Eğitim almadı	3	,8
İlkokul	106	28,3
Ortaokul	62	16,5
Lise	99	26,4
Üniversite	97	25,9
Diğer	8	2,1

Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında %12,3'ü 18 yaş, %15,5'i 19 yaş, %14,4'ü 20 yaş, %15,7'si 21 yaş, %18,1'i 22 yaş, %14,1'i 23 yaş ve %9,9'u 24 yaş olduğu görülmektedir. Anne babalarının birliktelik durumuna bakıldığında %94,1'i birlikte, %5,9'u ayrı olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne eğitim durumuna bakıldığında %6,9'u eğitim almadı, %41,1'i ilkokul, %14,7'si ortaokul, %22,7'si lise, %14,1'i üniversite ve %,5'i diğer eğitim durumu seçeneğinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların baba eğitim durumuna bakıldığında %,8'i eğitim almadı, %28,3'ü ilkokul, %16,5'i ortaokul, %26,4'ü lise, %25,9'u üniversite ve %2,1'i diğer eğitim durumu seçeneğinde olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada 18-24 yaş arası bireylere Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, Perma Ölçeği ve demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda katılımcılara cinsiyetleri, yaşları, anne babalarının birliktelik durumu, annelerinin eğitim durumu ve babalarının eğitim durumu sorulmuştur.

3.3.2. Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeği

Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeği ergen ile ebeveyn arasındaki çatışma durumunu değerlendirmek amacıyla Ali Eryılmaz ve Maarif Mammadov tarafından 2016 yılında geliştirilmiştir. Ölçek 4'lü likert tipinde, tek boyutlu ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 48, en düşük puan ise 12'dir. Ölçeğin analiz sonuçlarına göre açıklanan varyansı %44.00 ve iç tutarlılık katsayısı 0.88 bulunmuştur. Ölçeğin madde toplam puan korelasyonları 0.63 ila 0.74 ($p<0.01$) arasındadır ve doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre de RMSEA değeri 0.076 ($p<0.01$) dir (Eryılmaz & Mammadov, 2016). Bu araştırmada ölçeğin çalışma grubundaki Cronbach alfa değeri .71 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği**,** Tülin Gençöz ve Öznur Öncül tarafından 2012 yılında; Big 5 Teorisi temelinde geliştirilen ve ölçek geliştirmenin tüm aşamalarının Türk kültüründe gerçekleştirildiği bir ölçektir. Ölçek 5'li likert tipinde ve toplam 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; "dışadönüklük", "sorumluluk", "geçimlilik/uyumluluk", "duygusal tutarsızlık", "gelişime açıklık" ve "olumsuz değerlik" olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri. 71 ile .89 arasında değişmektedir (Gençöz & Öncül, 2012). Bu araştırmada ölçeğin alt boyutlarının örneklem grubundaki Cronbach alfa değerleri incelenmiştir. Bu doğrultuda dışadönüklük alt boyutunun Cronbach alfa

değeri .82, sorumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .84, uyumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .85, duygusal tutarsızlık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .77 ve gelişime açıklık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .76 bulunmuştur. Algılanan anne kişilik özelliklerinin alt boyutlarının Cronbach alfa değerlerine bakıldığında; dışadönüklük alt boyutunun Cronbach alfa değeri .78, sorumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .85, uyumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .81, duygusal tutarsızlık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .80 ve gelişime açıklık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .72 bulunmuştur. Algılanan baba kişilik özelliklerinin alt boyutlarının Cronbach alfa değerlerine bakıldığında; dışadönüklük alt boyutunun Cronbach alfa değeri .82, sorumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .88, uyumluluk alt boyutunun Cronbach alfa değeri .88, duygusal tutarsızlık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .83 ve gelişime açıklık alt boyutunun Cronbach alfa değeri .67 bulunmuştur. Temel Kişilik Özellikleri ölçeği ebeveynlerin kişilik özelliklerinin de ölçülmesi için ekstra iki ayrı form olarak uygulanmıştır.

3.3.4. Perma Ölçeği

Perma Ölçeği, Butler ve Kern (2016) tarafından geliştirilmiş ve Demirci, Ekşi, Dinçer ve Kardaş tarafından 2017 yılında Türkçeye uyarlanmış bir ölçektir. Ölçek 15 madde ve 8 dolgu maddesi ile toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 15 maddeden oluşan kısmının alt boyutları; olumlu duygular, bağlanma, olumlu ilişkiler, anlam, başarılardır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .91'dir. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık güvenirlik katsayıları .61 ve .81 arasında değişmektedir. Test tekrar test korelasyon katsayısı ölçeğin tamamı için .83' dür (Demirci vd., 2017). Bu araştırmada ölçeğin çalışma grubundaki Cronbach alfa değeri .89 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmada, verilerin toplanmasında öncelikle ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır ve etik ilkeler doğrultusunda veriler toplanmıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nden etik kurul izni alınmıştır. Araştırma verilerinin toplandığı dönemde Covid-19 nedeniyle risk oluşturan durumlar düşünülerek verilerin çevrimiçi (online) ortamda toplanması uygun görülmüştür. Bu doğrultuda Google Forms platformundan

veri toplama araçları çevrimiçi olarak araştırma grubuna ulaştırılmıştır. Veri toplama araçlarının bulunduğu ölçek formunun başlangıcında araştırmanın konusu, amacı, gönüllülük esasına dayalı olduğu hakkında bilgilendirilmiş onay metni verilip, ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmaya katılımın gönüllülük esasını dayalı olduğu belirtilmiştir ve katılımcılar gönüllü olarak katılmışlardır. Ayrıca araştırma ile ilgili sormak istediklerini iletebilmeleri amacıyla e-posta adresi verilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin kişilik özelliklerinin ölçülmesi için Temel Kişilik Özellikleri ölçeği ekstra iki ayrı form olarak uygulanmıştır. Geç ergenlerin annelerinin ve babalarının kişilik özelliklerini bildirmeleri amacıyla gözlemci görüşüne dayalı olarak uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle varyansların homojen olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla Levene testi analizi yapılmıştır. Varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin analizinde kişilik özelliklerinin ergen ebeveyn çatışmasını açıklama düzeyini belirleyebilmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. İyi oluş ile ergen ebeveyn çatışmasının ilişkisini belirleyebilmek amacıyla da basit regresyon analizi yapılmıştır. Ergen ebeveyn çatışması, kişilik özellikleri alt boyutları, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri alt boyutları ve perma iyi oluş toplam puanından alınan puanlar arasındaki korelasyonu belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi ve regresyon analizi farklı analizler olduğu için regresyon analizine tüm değişkenler dâhil edilmiştir. Korelasyon analizinde bazı değişkenler anlamsız çıksa da regresyon analizi hata payı verdiği için regresyon analizine dâhil edilmişlerdir. Ayrıca ergen ebeveyn çatışma durumunun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla bağımsız gruplar için t- testi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 18 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın analizinde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde öncelikle araştırmanın değişkenleri ile ilgili betimsel istatistiklere, basıklık ve çarpıklık değerlerine yer verilmiştir. Ardından araştırmanın bağımlı değişkeni olan geç ergenlerin ebeveynleri ile çatışmalarının; cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca geç ergenlerin kendi kişilik özelliklerinin, algılanan ebeveyn kişilik özelliklerinin ve geç ergenlerin iyi oluşlarının geç ergenlerin ebeveynleri ile çatışmalarını ne düzeyde yordadığına ilişkin analiz bulgularına yer verilmiştir. Analizlerde parametrik koşullar sağlanmıştır.

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistikleri

Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.2.'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Betimsel İstatistikler

Değişkenler	n	Ortalama	Standart Sapma
Çatışma toplam	375	16,73	4,06
Dışadönüklük	375	28,57	6,30
Sorumluluk	375	29,12	5,80
Uyumluluk	375	34,34	4,53
Duygusal tutarsızlık	375	23,58	6,48
Gelişime açıklık	375	21,30	4,39
Anne dışadönüklük	375	32,67	5,32
Anne sorumluluk	375	34,49	5,26
Anne uyumluluk	375	36,18	3,84
Anne duygusal tutarsızlık	375	21,42	6,78
Anne gelişime açıklık	375	22,76	4,24
Baba dışadönüklük	375	32,64	6,15
Baba sorumluluk	375	31,16	7,27
Baba uyumluluk	375	33,44	5,99
Baba duygusal tutarsızlık	375	22,77	7,87
Baba gelişime açıklık	375	23,56	4,11
PERMA toplam	375	2,70	,42

Tablo 4.2.'de çalışma grubundaki 375 (N= 375) katılımcının çatışma, beş faktör kişilik özelliklerinin alt boyutları, algılanan ebeveyn kişilik özelliklerinin alt boyutları ve PERMA toplam boyutunun betimsel verileri incelenmiştir. Çatışma

(Ort= 16.73, Ss= 4.06) değerini almıştır. Geç ergenlerin kişilik özelliklerinin alt boyutlarından dışadönüklük (Ort= 28.57, Ss= 6.30), sorumluluk (Ort= 29.12, Ss= 5.80), uyumluluk (Ort= 34.34, Ss= 4.53), duygusal tutarsızlık (Ort= 23.58, Ss= 6.48), gelişime açıklık (Ort= 21.30, Ss= 4.39) değerleri bulunmuştur.

Algılanan ebeveyn kişilik özelliklerinin alt boyutlarından anne dışadönüklük (Ort= 32.67, Ss= 5.32), anne sorumluluk (Ort= 34.49, Ss= 5.26), anne uyumluluk (Ort= 36.18, Ss= 3.84), anne duygusal tutarsızlık (Ort= 21.42, Ss= 6.78), anne gelişime açıklık (Ort= 22.76, Ss= 4.24) değerleri bulunmuştur. Ve baba dışadönüklük (Ort= 32.64, Ss= 6.15), baba sorumluluk (Ort= 31.16, Ss= 7.27), baba uyumluluk (Ort= 33.44, Ss= 5.99), baba duygusal tutarsızlık (Ort= 22.77, Ss= 7.87), baba gelişime açıklık (Ort= 23.56, Ss= 4.11) değerleri bulunmuştur. PERMA toplam boyutunda ise (Ort= 2.70, Ss= 0.42) puanına ulaşılmıştır.

4.2. Çarpıklık ve Basıklık Değerlerine İlişkin Analiz Bulguları

Uygulanan ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri aşağıda Tablo 4.3.'de verilmiştir.

Tablo 4.3. Çarpıklık-Basıklık Değerleri

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Çatışma toplam	,994	,355
Dışadönüklük	-,326	-,475
Sorumluluk	-,434	-,235
Uyumluluk	-,697	-,162
Duygusal tutarsızlık	,380	-,219
Gelişime açıklık	-,285	-,153
Anne dışadönüklük	-,864	,720
Anne sorumluluk	-1,294	2,110
Anne uyumluluk	-1,080	,428
Anne duygusal tutarsızlık	,394	-,712
Anne gelişime açıklık	-,618	,113
Baba dışadönüklük	-,974	,492
Baba sorumluluk	-1,000	,619
Baba uyumluluk	-,976	,640
Baba duygusal tutarsızlık	,249	-1,020
Baba gelişime açıklık	-,466	-,472
PERMA toplam	-,691	,484

Tablo 4.3.'de çatışma, beş faktör kişilik özelliklerinin alt boyutları, algılanan ebeveyn kişilik özelliklerinin alt boyutları ve perma toplam boyutu çarpıklık basıklık

katsayılarına yer verilmiştir. Çarpıklık basıklık katsayılarının +3 ile -3 arasında olması normal dağılım parametresine uygun koşulları sağladığını göstermektedir (Jondeau & Rockinger, 2003). Sonuçlara bakıldığında basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal aralıkta olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre ergen ebeveyn çatışmasının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi analizi için kadın ve erkek değişkenlerinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Kadın grubuna ait çarpıklık değeri ,984 çıkarken; basıklık değeri ,457 çıkmıştır. Erkek grubuna ait çarpıklık değeri ,958 çıkarken; basıklık değeri -,003 çıkmıştır. Kadın ve erkek değişkenleri için çarpıklık ve basıklık değerlerinin uygun aralıkta çıktığı görülmüştür.

4.3. Levene Testi Analizi

Analizler öncesinde varyansların homojenliğini ölçmek amacıyla Levene testi yapılmıştır. Varyansların homojenliğine ilişkin bulgular Tablo 4.4.'de verilmiştir.

Tablo 4.4. Regresyon Analizleri Açısından Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler	İstatistik	Sd1	Sd2	p
Dışadönüklük	1,496	16	358	,098
Sorumluluk	1,113	16	358	,341
Uyumluluk	1,443	16	358	,119
Duygusal tutarsızlık	,992	16	358	,464
Gelişime açıklık	,758	16	358	,733
Anne dışadönüklük	1,353	16	358	,163
Anne sorumluluk	1,662	16	358	,052
Anne uyumluluk	1,239	16	358	,235
Anne duygusal tutarsızlık	1,487	16	358	,102
Anne gelişime açıklık	,573	16	358	,904
Baba dışadönüklük	1,428	16	358	,126
Baba sorumluluk	,900	16	358	,570
Baba uyumluluk	,796	16	358	,691
Baba duygusal tutarsızlık	1,433	16	358	,123
Baba gelişime açıklık	1,160	16	358	,298
PERMA toplam	1,477	16	358	,105

Parametrik ölçümlerin yapılması için öncelikle varyansların homojenliğine bakılması gerekmektedir (Field, 2013). Verilerin analizi yapılmadan önce çoklu ve basit regresyon analizi için varyansların homojenliği koşuluna bakılmıştır. Bu amaçla

Levene testi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 4.4.'de verilmiştir. Varyansların homojen dağıldığının anlaşılması için ilgili değişkenlerin p değerinin .05'ten büyük olması gerekmektedir. Test sonucuna göre tüm değerlerin p değeri .05'ten büyük olduğu için varyansların homojenliği koşulunun sağlandığı söylenebilir. Ayrıca bağımlı değişkenin cinsiyet açısından karşılaştırılması için Bağımsız Gruplar T Testi yapılmadan önce de homojenlik koşuluna bakılmıştır. Test sonucuna göre ilgili cinsiyet değişkeninin p değeri .05 ten büyük olduğu görülmüştür (p=,080, p>.05).

4.4. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Tablo 4.5. Cinsiyete Göre Ergen Ebeveyn Çatışma Durumunun İncelenmesine Ait t-Testi Sonuçları

Ergen-Ebeveyn Çatışma	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	sd	p
	Kadın	275	16.58	3.89	-1,140	-255	.080
	Erkek	100	17,13	4.49			

***p< .05**

Araştırmanın bu aşamasında, ergen-ebeveyn çatışma ölçeğinden alınan toplam puan ortalamalarının katılımcıların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklemler t testi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 4.5.'de özetlenmiştir. Sonuçlara göre ebeveynle çatışma puan ortalamalarında kadın (Ort. =16.58) ve erkek (Ort. =17.13) katılımcıların ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermediği bulunmuştur ($t_{(373)}$ =- -1.140, p>0,5).

4.5. Geç Ergenlerin Ebeveynle Çatışma, Kişilik Özellikleri, Algılanan Ebeveyn Kişilik Özellikleri ve Perma İyi Oluş Değişkenleri Arasındaki Korelasyon İlişkisi için Pearson Korelasyon Analizine Ait Bulgular

Tablo 4.6. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.ÇT	1																
2.DD	-,044	1															
3.S	-,182**	,183**	1														
4.U	-,046	,307**	,315**	1													
5.DT	,194**	-,178**	-,155**	,042	1												
6.GA	,013	,460**	,365**	,386**	-,044	1											
7.ADD	-,146**	,311**	.140**	.143**	-,111*	,182**	1										
8.AS	-,041	,149**	,197**	,183**	-,052	,141**	,280**	1									
9.AU	-,134**	,118*	,172**	,317**	,057	,288**	,314**	,423**	1								
10.ADT	,267**	-,024	-,157**	-,060	,332**	-,009	-,179**	-,173**	-,338**	1							
11.AGA	-,056	,155**	,167**	,201**	,077	,339**	,518**	,442**	,493**	-,161**	1						
12.BDD	-,123**	,256**	,215**	,238**	-144**	,140**	,155**	,179**	,203**	-,346**	,155**	1					
13.BS	-,100*	-,048	,121**	,132**	,016	,043	,038	,065	,212**	-,221**	,114*	,266**	1				
14.BU	-,060	,125**	,153**	,309**	,008	,138**	,208**	,240**	,320**	-,095*	,277**	,424**	,452**	1			
15.BDT	,159**	-,068	-,038	,016	,393**	,005	-,247**	-,126**	-,038	,264**	-,091*	-,237**	-,185**	-,413**	1		
16.BGA	-,052	,075	,069	,213**	,062	,255**	,062	,195**	,285**	-,154**	,287**	,434**	,477**	,451**	-,096*	1	
17.PT	-,154**	,290**	,391**	,234**	-,125**	,435**	,211**	,152**	,217**	-,117*	,255**	,165**	,141**	,263**	-,085	,135**	1

**p< .05 **p< .01 (Not: Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeği:ÇT, Dışadönüklük: DD, Sorumluluk: S, Uyumluluk: U, Duygusal Tutarsızlık: DT, Gelişime Açıklık: GA, Anne Dışadönüklük: ADD, Anne Sorumluluk: AS, Anne Uyumluluk: AU, Anne Duygusal Tutarsızlık: ADT, Anne Gelişime Açıklık: AGA, Baba Dışadönüklük: BDD, Baba Sorumluluk: BS, Baba Uyumluluk: BU, Baba Duygusal Tutarsızlık: BDT, Baba Gelişime Açıklık: BGA, Perma Toplam: PT)*

Çatışma toplam puanı, kişilik özellikleri alt boyutları, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri alt boyutları ve perma iyi oluş toplam puanından alınan puanlar arasındaki korelasyonu belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.6.'da verilmiştir. Sonuçlara göre sorumluluk kişilik özelliğinin (r=.-18, p<.01) ergen ebeveyn çatışması ile arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin (r=.19, p<.01) ise ergen ebeveyn çatışması ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu arasında görülmüştür. Algılanan anne kişilik özelliklerinden dışadönüklük (r=.-14, p<.01) ve uyumluluk (r=.-13, p<.01) ile ergen ebeveyn çatışması arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu; algılanan anne kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlık (r=.26, p<.01) ile ergen ebeveyn çatışması arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Algılanan baba kişilik özelliklerinden dışadönüklük (r=.-12, p<.01) ve sorumluluk (r=.-10, p<.01) ile ergen ebeveyn çatışması arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu; algılanan baba kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlık (r=.15, p<.01) ile ergen ebeveyn çatışması arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Perma toplam puanı (r=.-15, p<.01) ile ergen ebeveyn çatışması arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca geç ergenlerin dışadönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık kişilik özellikleri; annelerin sorumluluk ve gelişime açıklık kişilik özellikleri; babaların uyumluluk ve gelişime açıklık kişilik özellikleri ile ergen ebeveyn çatışması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

4.6. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.7. Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH	ß	t	p
Sabit	17,207	1,933		8,901	,000**
Dışadönüklük	-,005	,038	-,007	-,123	,902
Sorumluluk	-,121	,039	-,172	-3,074	,002**
Uyumluluk	-,021	,051	-,023	-,405	,686
Duygusal Tutarsızlık	,106	,033	,170	3,247	,001**
Gelişime Açıklık	,065	,057	,070	1,134	,257
F= 5,097 R= 254 R^2= .065					

*** p< .05, **p<.01**

Araştırmanın bu aşamasında çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.7.'de verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde kişilik özelliklerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir (R =.254, R^2 = .065, F = 5,097, $p < .05$). Kişilik özelliklerinden sorumluluğun ergen-ebeveyn çatışmasını (β = -.172, $p < .05$) negatif yönde, anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlığın ise (β = .170, $p < .05$) pozitif yönde, anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bunun yanında kişilik özelliklerinin alt boyutlarından dışadönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık boyutlarının ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıklamadığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlara göre ilgili değişkenlerin, ergen-ebeveyn çatışmasının yaklaşık %7' sini açıkladığı görülmektedir.

4.7. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Anne Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.8. Algılanan Anne Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH	ß	t	p
Sabit	16,742	2,554		6,556	,000**
Anne Dışadönüklük	-,096	,045	-,125	-2,138	,033*
Anne Sorumluluk	,025	,045	,033	,565	,572
Anne Uyumluluk	-,060	,065	-,057	-,919	,358
Anne Duygusal Tutarsızlık	,144	,032	,241	4,528	,000**
Anne Gelişime Açıklık	,059	,063	,061	,932	,352
F= 6,881 R= 292 R^2= .085					

*** p< .05, **p<.01**

Araştırmanın bu aşamasında çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.8.'de verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde algılanan anne kişilik özelliklerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir (R =.292, R^2 = .085, F = 6,881, $p < .05$). Algılanan anne kişilik özelliklerinden dışadönüklüğün ergen ebeveyn çatışmasını (β = -.125, $p < .05$) negatif yönde anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlığın ergen-ebeveyn çatışmasını (β = .241, $p < .05$) pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bunun yanında algılanan anne kişilik özelliklerinin alt boyutlarından sorumluluk, uyumluluk ve gelişime açıklık boyutlarının ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıklamadığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlara göre ilgili değişkenlerin, ergen-ebeveyn çatışmasının yaklaşık %9'unu açıkladığı görülmektedir.

4.8. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Baba Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.9. Algılanan Baba Kişilik Özelliklerinin Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH	ß	t	p
Sabit	16,570	1,891		8,765	,000**
Baba Dışadönüklük	-,068	,039	-,102	-1,723	,086
Baba Sorumluluk	-,048	,034	-,086	-1,414	,158
Baba Uyumluluk	,054	,045	,079	1,192	,234
Baba Duygusal Tutarsızlık	,079	,029	,152	2,684	,008**
Baba Gelişime Açıklık	,012	,063	,012	,187	,852
F= 3,068 R=200 R^2= .040					

*** p< .05, **p<.01**

Araştırmanın bu aşamasında çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.9.'da verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde algılanan baba kişilik özelliklerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir (R =.200, R^2 = .040, F = 3,068, $p < .05$). Algılanan baba kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlığın ergen-ebeveyn çatışmasını (β = .152, $p < .05$) pozitif yönde, anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bunun yanında algılanan baba kişilik özelliklerinin alt boyutlarından dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve gelişime açıklık boyutlarının ergen ebeveyn çatışmasını anlamlı düzeyde açıklamadığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlara göre ilgili değişkenlerin, ergen-ebeveyn çatışmasının %4'ünü açıkladığı görülmektedir.

4.9. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının İyi Oluş Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.10. Perma İyi Oluşun Ergen Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	B	SH	ß	t	p
Sabit	20,684	1,325		15,613	,000**
PERMA Toplam	-1,462	,484	-,154	-3,019	,003*
F= 9,116 R=154 R^2= .024					

*** p< .05, **p<.01**

Araştırmanın bu aşamasında basit regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.10.'da verilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında iyi oluşun ergen ebeveyn çatışmasını negatif yönde anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir (R =-.154, R^2 =

.024, F = 9,116, $p < .05$). İyi oluşun ergen ebeveyn çatışmasının % 2'sini açıkladığı görülmüştür.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmada ergen ebeveyn çatışması; geç ergenlerin kişilik özellikleri, algılanan anne kişilik özellikleri, algılanan baba kişilik özellikleri ve geç ergenlerin iyi oluşları açısından incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre de ergen ebeveyn çatışması incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; geç ergenlerin kişilik özelliklerinden sorumluluk özelliği negatif yönde anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlık özelliği pozitif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını açıklamaktadır. Algılanan anne kişilik özelliklerinden dışadönüklük özelliği negatif yönde anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlık özelliği pozitif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını açıklamaktadır. Algılanan baba kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlık özelliği de pozitif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını açıklamaktadır. Geç ergenlerin iyi oluşları ergen ebeveyn çatışmasını negatif yönde anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Ergen ebeveyn çatışması cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırma bulguları literatür bağlamında değerlendirilerek bu bölümde tartışılmış ve yorumlanmaya çalışılmıştır. İlk kısımda araştırma sonuçlarının genel olarak değerlendirilmesine ilişkin tartışma ve yorum yapılmıştır. Ardından her bulgunun sonucuna ilişkin tartışma ve yorum yapılmıştır.

5.1. Araştırma Sonuçlarının Genel Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Tartışma ve Yorum

Sosyal bilimlerde ergenlerin ebeveynleriyle ilişkileri (Sillars vd., 2005; Crockett vd., 2007; Wang vd., 2013; Karataş vd., 2016), ergenlik dönemi sorunları (Gül & Güneş, 2009; Arslan & Balkıs, 2014) gibi konularda çalışmaların olduğu görülmüştür. Ergen ebeveyn çatışması konusu da son yıllarda araştırmacılar tarafından ilgi gören bir konudur (Jackson vd., 2011; Özdemir, 2014; Ergin, 2022; Duran, 2022;. Fakat ergen ebeveyn çatışmasının kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluşla beraber incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Aile kurumunun önemli bir işlevi olan eğitim, ailelerin özellikleri ile de ilişkilidir. Bu özelliklerden biri de anne baba çocuk arasındaki ilişkidir (Şişman, 2014). Yapılan bir araştırmada aile işlevinin, ergenlerin psikolojik iyi oluşları, okula uyumları ve problem davranışlarıyla ilişki halinde olduğu görülmüştür (Shek, 2002). Bu bağlamda araştırma sonuçlarının dolaylı yoldan eğitim alanına ve gelecek nesillere katkı sağlayacağından ve eğitime katkısı kaçınılmaz olan ebeveynle çatışmayı etkileyen değişkenlerin açıklanmasının eğitim alanı için yararlı olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın ebeveynle çatışmayı etkileyen değişkenleri göstermesi, okula uyum ve problem davranışlarla ilişkili olan ebeven çocuk ilişkisi açısından katkı sağladığı söylenebilir. Eğitimle ilgili çalışmalara bakıldığında; çatışma konusunun genellikle öğretmenlerin çatışma nedenleri (Sucuoğlu, 2015), çatışma faktörleri ve çatışma yönetim stratejileri (Güllüoğlu, 2013), okul yöneticilerinin çatışma yönetim tarzı (Yıldızoğlu & Burgaz, 2014), okul yöneticileri ve öğretmenlerin çatışma yönetim stilleri (Şahin & Yüksel Şahin, 2017), okullarda çatışmaya bakış (Özmen & Aküzüm, 2010), liselerde öğrenci çatışmaları (Türnüklü, 2007) gibi konularda ele alındığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında çatışma konusunun okullarda yaşanan boyutuyla ele alındığı görülmüştür. Sağlıklı bir kişilik gelişimi için eğitimde dikkat edilmesi gereken durumlardan biri kişilik gelişiminde önemli rol oynayan bireyin ebeveyni, ailesi, okuludur. Ayrıca sağlıklı gelişimleri için ergenlerin etrafında uygun özdeşim kuracağı yetişkinlerin olması önemlidir (Senemoğlu, 2012). Bu bağlamda bu araştırmada ergenlerin en yakın özdeşim kurabileceği ve kişilik gelişiminde rolü olan ebeveynlerinin algılanan kişilik özelliklerinin çatışmaya etkisinin incelenmesinin ergenlerin kişilik gelişimi için katkı sağladığı söylenebilir.

Okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine gerek görülmesinin nedenlerinden biri eğitimde bireysel farklılıkların dikkate alınması gerekliliğidir Eğitimin işlevlerinden biri olan öğrenci kişilik hizmetleri, diğer insanlarla daha iyi ilişkiler kurmayı ve kişilik gelişimlerini kolaylaştırmak amacıyla yapılanları kapsamaktadır (Kuzgun,2014). Okullarda PDR bölümü de öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında öğrencilerin kişilik gelişimleri ile de ilgilenen bir alandır. Literatürde anne babaları ile çatışması çok olan ergenlerin genel problemlerinin de daha çok olduğu belirtilmiştir (Kulaksızoğlu, 1989). Ergenlerin sosyal ilişkileriyle ilgili problemlerinin altında aile yaşamları ve ebeveynleri olduğu görülmektedir (Tümkaya

vd., 2010). Ayrıca ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkinin ergenlerin psikolojik sağlıkları ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Barber & Delfabbro, 2000). Buradan da yola çıkılarak; ebeveynlerle yaşanan çatışmayı yordayan değişkenlerin incelenmesinin, ergenlerin ruh sağlıklarını iyileştirmek konusunda ve PDR alanında da katkı sağlayabilecek bir araştırma olduğu söylenebilir. Çünkü PDR'nin hizmetlerinden biri olan psikolojik danışma; çeşitli nedenlerle uyum problemleri yaşayan ve kendini tanımak isteyen bireylere verilen hizmettir (Kuzgun, 2014).

Kişisel sosyal gelişim açısından bakıldığında; kendini ve başkalarını anlama, ailenin değerlerini anlama ve kabul etme, toplum olgusunu geliştirme gibi bazı yeterliliklerin öğrencilere kazandırılması önemlidir (Yeşilyaprak, 2000). Ayrıca kişisel sosyal rehberlik kapsamında aile ilişkilerinde problemler, sosyal ilişkiler, iletişim becerileri gibi konular ele alınmaktadır. Bu bağlamda literatürde çatışmanın; ergenlerin çatışma eğilimleri ve duygusal zekâ (Bircan & Bacanlı, 2005); ergenlerde çatışma çözme ile ebeveynlerin tutumları (Aydın, 2017); ergenlerin çatışma çözme becerileri (Gündoğdu & Izgar, 2010; Akdoğan & Yalçın, 2018; Arslan & Demirci, 2019) gibi konularda incelendiği görülmüştür. Fakat aile içinde ebeveynle ergen arasındaki çatışmayı kişilik özelliklerinin ve iyi oluşun etkisiyle beraber ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Aile ile ilişkiler, kendini tanıma gibi konuları kapsayan kişisel sosyal rehberlikte ergenlerin ebeveynleri ile çatışmalarını açıklayan değişkenlerin incelenmesinin kişisel sosyal rehberlik alanı için önemli bir bilgi olduğu düşünülmektedir.

Aile danışmanlığı açısından bakıldığında bu alandaki yaklaşımlardan sistem yaklaşımında ailenin sağlıklı yürüyebilmesi konusu ele alınır ve bireylerin ilişkileri bağlamında değerlendirilir. Çatışma durumu, sistem yaklaşımına göre ailedeki duygusal ortamı gösteren ailenin duygusal bağlamını (Eryılmaz, 2010) oluşturmaktadır. Dolayısıyla duygusal bağlamla ilgili genelde karı koca ilişkisindeki çatışma (Peksaygılı & Güre, 2008; Kızıldağ & Şendil,2006; Hatipoğlu, 1993) ve eşler arasındaki çatışmanın ergenler, genç yetişkinler üzerindeki etkisi (Harold & Conger, 1997; Neighbors vd., 1997; Turner & Barrett, 1998; Buehler vd., 1998; Buehler & Gerard, 2002; Simon & Furman, 2010; Şirvanlı-Ozen, 2004; Avcı, 2011) ele alınırken ebeveyn ile ergen çatışması ve kişilik özelliklerinin yansıması ile ilgili ele alınmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın aile danışmanlığı alanına yeni bilgiler sunduğu söylenebilir.

Literatürde ergenlerin kişilik özellikleri; öznel iyi oluş (Eryılmaz & Öğülmüş, 2010; Eryılmaz & Ercan, 2011; Doğan, 2013; Doğan & Eryılmaz, 2013), psikolojik sağlamlık (Özer, 2013), mutluluk (Argyle & Lu, 1990) gibi bazı konu başlıklarıyla incelenmiştir. Literatürde öznel iyi oluş; benlik saygısı (Doğan & Eryılmaz, 2013), depresyon (Gürgan & Gür, 2019) gibi bazı konu başlıklarıyla incelenmiştir. Ergenlerin ebeveynleriyle çatışma durumlarını da; ebeveyn tutumları, benlik saygısı ve depresyon (Özdemir, 2014), kaygı (Shek, 1998**)** belirtileri gibi bazı konularda inceleyen çalışmalar vardır. Ancak ergen-ebeveyn çatışmasını, kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn kişilik özellikleri ve iyi oluşun yordamasına ilişkin çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yetişkinliğe ve tüm yaşama atılan ilk adımın geç ergenlik dönemiyle gerçekleştiği söylenebilir. Bu dönemde ebeveynler ile sağlıklı bir iletişim ve beraberinde sağlıklı bir ilişkinin yaşanması, yetişkinlikte de sağlıklı ilişkilere sahip olmayı sağlayabilir. Bireyler en küçük yaşlarından itibaren model alma (Senemoğlu, 2012) ile bazı özellikleri edinirler ve ileriki yaşlarda farkındalıklar ile değişimler yaşanmamışsa genelde bunu devam ettirirler. Ergenlerin çatışma konusunda olumsuz bir model alma ile yetişip, geç ergenlik dönemindeki ilişkilerinde bunun etkilerinin devam ettiği görülüyorsa bu konuda değişimlerin yaşanmadığı anlaşılabilir. Bu nedenle de; geç ergenlik döneminde ergen ebeveyn çatışmasının fark edilip azaltılması ve iyileştirilmesi için çalışmaların yapılması, küçük yaşlardan gelen olumsuz model almanın yetişkinlik için düzenlenmesini sağlayabilir. Sonuç olarak geç ergenlerin ebeveynleriyle çatışma yaşama durumlarının kaynaklarının anlaşılması önemlidir. Bu durum aynı zamanda yapılan bu araştırmanın da önemine işaret etmektedir.

5.2. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada geç ergenlerin ebeveynleriyle çatışma durumunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde cinsiyete göre farklılaşma durumunun incelenmesine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin ergenlerle çatışma, stres düzeyi ve ebeveynlik yeterliliği ile ilgili bildirimlerinde farklılık gösterip göstermediğini incelemek

amacıyla yapılan bir çalışmada ergenlerin yaş ve cinsiyetinin rolü de incelenmiştir. Ergenlerin cinsiyetine ve yaşına göre anlamlı farklılıklar görülmemiştir (Wierson vd., 1990). Ebeveynle ergenin çatışmasının da incelendiği çalışmada cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren bir bulgu bulunmaktadır. Literatürdeki bulgunun bu araştırmanın bulgusuyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Fakat cinsiyete göre ergen ebeveyn çatışması üzerinde farklılık olduğunu gösteren çalışmada mevcuttur. Ashraf ve Najam (2011) tarafından yapılan çalışmada ergen ebeveyn çatışmasının yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre erkek ergenlerin erken, orta ve geç ergenlik dönemlerinde kız ergenlere göre daha fazla çatışma yaşadıkları görülmüştür. Bu durum, bu araştırmanın bulgularından cinsiyete göre ergen ebeveyn çatışmasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuyla bağdaşmamaktadır. Ergen ebeveyn çatışmasını erkek ergenlerin daha fazla yaşadığı ifade edilmiştir (Marmorstein & Iacono, 2004). Ergen ebeveyn ilişkisinde cinsiyete göre farklılık olduğunu gösteren başka bir çalışma da mevcuttur (Eryüksel, 1996).

Literatür incelendiğinde bu araştırmanın bulgusuyla benzerlik gösteren ve çelişen çalışma bulunmaktadır. Bu durumun, bu araştırmanın sadece geç ergenlerle gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca bu araştırmanın sonucunda farklılık göstermemesinin, ergenlerin bulundukları gelişim dönemi gereği kız erkek fark etmeksizin benzer gelişim döneminden geçmelerinden kaynaklanıyor olabileceği yorumunda bulunulabilir. Taş (2022) belirttiği gibi erken ergenlik döneminde iki cinsiyette de kavgacı tavırlar ve agresiflik gözlenmektedir, özgürlük için ebeveynle çatışırlar. Dolayısıyla ergenlik döneminin bu genel özellikleri ergenlerde cinsiyete göre fark görülmeden çatışma yaşanmasının sebebi olabilir.

5.3. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada kişilik özelliklerinden sorumluluğun negatif yönde anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlığın pozitif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı bulunmuştur. Geç ergenlerin sorumluluk ve duygusal tutarsızlık kişilik özellikleri ergen ebeveyn çatışmasını açıklamaktadır. Literatürde benzer sonuçları gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Literatürde ergenlerle yaşanan çatışmaların nedeniyle ilgili bir çalışmada ergenlerin bazı sorumlulukları yerine

getirmemesi neden olarak ifade edilmiştir. Ebeveynler; banyo yapmak, yatmak, yemek yapmak, okul sorumlulukları gibi bazı sorumluluklar nedeniyle ergenlerle çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir (Nelson, 2006). Bu durumun bu araştırmanın bulgusuyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Sorumluluk azaldıkça ebeveynle çatışma artmaktadır ve ebeveynlerin, ergenlerin sorumluluklarını yerine getirmemesinden dolayı çatışma yaşadıklarını örnek göstermesi bunu destekler niteliktedir. Ayrıca literatürde ergen ebeveyn arasında yaşanan anlaşmazlıkların sorumluluk, özerklik ve okul konularıyla ilgili olduğu görülmüştür (Laursen, 1993).

Literatüre bakıldığında beş faktör kişilik özelliklerinden sorumluluk kişilik özelliğinin kişilerarası çatışma çözmede önemli bir rolünün olduğunu gösteren araştırma (Basım vd., 2009) ile çalışmamızdaki geç ergenlerin sorumluluk özelliğinin ebeveynleriyle çatışma yaşama durumunu azalttığını gösteren bulgunun benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu araştırmanın bulgusunun, literatürdeki çatışma çözümünde sorumluluk özelliğinin önemli rolü olduğu bulgusunu destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Sorumluluk özelliği, kişilerarası ilişkide çatışmanın çözülmesinde ve çatışma yaşama durumunun daha az görülmesiyle ilişkilidir. Ayrıca ergenlik dönemine girilmesiyle beraber ergenlere verilen sorumlulukların artırılması gerektiği önerilmektedir (Kulaksızoğlu, 2022).

Sorumluluk sahibi kişilerin kişilerarası ilişkileri daha başarılı yürütebildikleri (Jensen-Campbell & Malcolm, 2007) ile ilgili çalışma sonucu ve bu araştırmanın bulgusunun örtüştüğü söylenebilir. Araştırmadaki, sorumluluğun negatif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını yordaması, sorumluluk özelliğindekilerin çatışmasız, olumlu ilişkilerde oldukları yorumunu yaptırabilir. Bu bağlamda bu araştırmanın bulgusu, sorumluluk özelliği ve kişilerarası ilişkilerin anlamlı düzeyde ilişkili olduğu araştırma sonucu ile tutarlılık gösterir niteliktedir.

Ebeveynler çocukları üzerinde kontrolü kaybetme endişesinden dolayı bilinçli veya bilinçdışı etkilerle çocuklarını kontrolde tutmaya devam etmek isterler. Genç olarak da adlandırılabilen geç ergenlerin hayatla ilgili kendilerinin vermek istediği kararlarda, ebeveynlerin izin vermek istememesi durumunda aralarında mücadele yaşanabilir (Geldard v& Geldard, 1999/2013). Ebeveynler genç çocuklarına sorumluluk verme konusunda zorlanabilmektedirler. Özellikle toplumumuzda ebeveynlerin çocuğuna kıyamama, üstüne yük vermeme gibi düşünceleri yoğun bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle toplumumuzda da geç ergenlerde sorumluluk

bilincinin tam gelişmediği ve dolayısıyla ebeveynleriyle aralarında çatışmaların daha çok ortaya çıkabildiği yorumunda bulunulabilir.

Sorumluluk özelliği yüksek bireylerde görülen sabır, istikrar, kendini düzenleyebilme gibi özelliklerinin, o bireylerin stresörlerden etkilenmeye müsaade etmeden çalışmalarına ve odaklanmalarına yardım ettiği bilinmektedir (Penley & Tomako, 2002). Bu bağlamda geç ergenlerin sorumluluk özelliği arttıkça ebeveynle çatışmalarının azalması sonucunun karşılaştıkları stresörlerden etkilenmemelerinden kaynaklandığı yorumunda bulunulabilir. Strese neden olan faktörlerin etki etmesine izin vermemek bireyleri çatışma halinden koruyabilir.

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğindekilerin ilişkiler konusunda zorlandığı görülmüştür (Sarıcaoğlu & Arslan, 2013). Ayrıca bu özellikteki bireylerin kaygılı ve sinirli oldukları da bilinmektedir (Barrick & Mount, 1991). Dolayısıyla duygusal tutarsızlık özelliğinin ergen ebeveyn arasında çatışmanın yaşanmasını açıklamasının beklenen bir durum olduğu düşünülebilir. Çünkü ilişkilere etki eden bu kişilik özelliği ebeveynle ilişkilere de yansıyabilir.

Bu araştırmada ergenlerin duygusal tutarsızlığının pozitif yönde anlamlı düzeyde ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı bulunmuştur. Ergen ebeveyn çatışması olumsuz bir yaşam olayı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda literatürde görülen, duygusal tutarsızlıkları yüksek olanların, daha az olanlara göre daha fazla olumsuz yaşam olayı yaşamaktadır (Heady & Wearing, 1992) bulgusu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çünkü bu araştırmada da duygusal tutarsızlık, olumsuz yaşam olayı olarak değerlendirilebilen ergen ebeveyn çatışmasını açıklamaktadır.

Literatür incelendiğinde ergen kişilik özelliklerinin ebeveynle çatışma durumuna veya ilişkilere etkisini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Ergenlerin evde ve aile içinde sorumluluk almaları ebeveynler tarafından genellikle daha çok istenen bir davranış olarak gözlemlenmektedir. Bu nedenle aralarında çatışma yaşanmasının beklenmeyen bir durum olduğu yorumunda bulunulabilir. Ergenlik dönemi duyguların yoğun yaşandığı, anlık tepkilerin verilebildiği, kaygılı stresli bir dönem olabildiği için ailelerin bu dönemde anlayışla, empatiyle yaklaşamama durumu olursa ergenle aralarında çatışma yaşanmasının kaçınılmaz olabileceği yorumunda bulunulabilir.

5.4. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının Algılanan Anne Kişilik Özellikleri ve Algılanan Baba Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada algılanan anne kişilik özelliklerinden dışadönüklüğün ergen ebeveyn çatışmasını negatif yönde anlamlı düzeyde ve duygusal tutarsızlığın ergen ebeveyn çatışmasını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Algılanan baba kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlığın ergen ebeveyn çatışmasını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Yani annenin dışadönüklük kişilik özelliği, ergen ebeveyn çatışmasını azaltırken; duygusal tutarsızlık kişilik özelliği, ergenle çatışmayı arttırmaktadır. Babanın duygusal tutarsızlık kişilik özelliği, ergen ebeveyn çatışmasını arttmaktadır. Literatürde anne ve baba kişilik özelliklerinin ayrı ayrı ergen ebeveyn çatışmasına yönelik etkisini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle annelerin ve babaların kişilik özelliklerinin çatışmayı yordama bulgusunu literatür bağlamında tartışmakta zorlanılmıştır. Bununla beraber ergen ve ebeveyn çatışmasının araştırıldığı farklı çalışmalar incelenmiştir ve bu doğrultuda ebeveynlerle çatışma durumunun etkilerini gösteren sonuçlar bu araştırmanın bulgularıyla tartışılmıştır.

Bu araştırmaya göre baba kişilik özelliklerinin ergen ebeveyn çatışmasının %4'ünü açıkladığı görülmektedir. Anne kişilik özelliklerinin ise ergen ebeveyn çatışmasının %9'unu açıkladığı görülmektedir. Yani bu çalışmada babaların kişilik özelliklerinin çatışmayı açıklama oranının annelere göre daha az olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında, anne-baba-ergen arasındaki çatışmanın incelendiği kız ergenler ile yapılan bir çalışmada, ergenlerin babaları ile olan ilişkilerini annelerine göre daha iyi olarak ifade ettikleri görülmüştür (Yavuzer vd., 2019). Bu sonucun, çalışmamızdaki; ergenlerin babalarının kişilik özelliklerinin çatışma yaşamalarına etkisinin daha az olduğunu gösteren bulgu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. İlişkilerin iyi olması ve iyi değerlendirilmesi çatışmanın olmadığını ifade edebilir. Bu noktada baba kişilik özelliklerinden duygusal tutarsızlığın, yaşanan çatışmayı açıklama oranının biraz daha düşük olmasının nedeni olarak toplumumuzda baba ile olan ilişkilerin, genellikle anneye göre daha az olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Toplumumuzda babaların daha çok otorite olarak görülmesi ve iletişim kurmakta çekinilmesi durumu gözlemlenebilmektedir. Çocukların anneleri ile aralarının babalarına göre daha yakın

olduğu bilinmektedir (Sümer & Güngör,1999). Annelerin kişilik özelliğinin çatışmayı daha çok açıklaması sonucu; anneler ile olan yakınlıkla birlikte iletişimin de daha çok olduğunu ve bununla beraber aralarındaki anlaşmazlık riskinin daha çok olduğu ihtimaliyle açıklanabilir. Ayrıca anneler aile içinde daha etkin rol oynadıkları için ergenlerle daha çok çatışmaya girebilmektedirler (Kulaksızoğlu, 2022).

Ebeveynlerin ergenlerle çatışma, stres düzeyi ve ebeveynlik yeterliliği ile ilgili bildirimlerinde farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan çalışmada; ergen ebeveyn çatışması açısından, annelerin ergenlik dönemindeki çocuklarıyla daha çok ve daha yoğun bir şekilde çatışma yaşadıklarını bildirdiği görülmüştür. (Wierson vd., 1990). Başka bir araştırmada da ergenlerin anneleriyle daha çok çatışma yoğunluğu yaşandığını ifade ettikleri görülmüştür (Mastrotheodoros vd., 2020). Literatürdeki bu bulguların, ergen ebeveyn çatışmasının anne ve babalarla ne düzeyde yaşandığını göstermesi açısından ilişkili olduğu söylenebilir.

Ebeveyn kişilik özelliklerinin ayrı ayrı ergen ebeveyn çatışmasına etkisini inceleyen direkt çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle kişilik özelliklerinin mutluluğa, dolayısıyla iyi oluşa ve ilişkilere etkisini gösteren çalışmalar incelenmiştir. Duygusal denge ve mutlulukla ilgili yapılan bir çalışmada dışadönüklüğün mutluluğun yordayıcısı olduğu görülmüştür (Hills & Arglye, 2001). Başka bir araştırmada dışadönüklük ve duygusal tutarsızlığın öznel iyi oluşu ve psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde açıkladığı görülmüştür (Cenkseven & Akbaş 2007). Olumlu ilişkiler iyi oluşun bileşenlerindendir (Seligman, 2011), dolayısıyla ebeveynle ilişkilerin olumlu olmasının da iyi oluşla ilgili olduğu söylenebilir. Dışadönüklük özelliğinin, içinde olumlu ilişkileri de barındıran iyi oluşla ilgili olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda dışadönüklüğün mutluluğu yordaması durumunun ebeveynle çatışmanın azalmasını sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ergen ebeveyn ilişki niteliğini ölçen ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre yalnızlık puanı yüksek olanların olumsuz anne ergen ilişkisi puanının da yüksek olduğu görülmüştür (Durak Batıgün & Say, 2015). Bu araştırmada da annelerin dışadönüklük kişilik özelliği arttıkça ergenle çatışma durumunun azaldığı görülmüştür. Bu bağlamda iki sonuç birlikte düşünüldüğünde anneyle olumsuz ilişkinin olmasının, sosyal olmak ile karakterize

olan dışadönüklük (John& Srivastava, 1999) ile de ilişkili olmasının mantıklı bir sonuç olduğu düşünülebilir.

Kaygılı, stresli, öfkeli gibi yapıları da kapsayan duygusal tutarsızlık kişilik özelliği arttıkça ergen ebeveyn çatışmasının da arttığı bu çalışmada bulunmuştur. Öfke ifadelerinde bulunan ergenlerin ailelerinin de öfke gösterdikleri bilinmektedir (Avcı & Güçray, 2010). Bu bağlamda ergende olan duygusal tutarsızlığın ebeveynde de görülmesiyle aralarında çatışma riskinin daha çok görülebildiği yorumu yapılabilir. Ayrıca duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinde olanlar olumsuz yaşam deneyimlerine sahip oldukları için olumsuz yaşam olayı beklentileri daha fazladır (Eryılmaz, 2016). Bu nedenle daha kötümser olabildikleri ve dolayısıyla ilişkilerinde de çatışma görülmesinin beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Dışadönük kişilik özelliğinde olanlar duygusal tutarsızlık özelliğinde olanlara göre olumlu duygulara daha çok meyletmektedirler (Eryılmaz, 2016). Dolayısıyla dışadönüklerin daha olumlu duygularda olmalarının ilişkilerinin de daha olumlu olmasına katkı sağladığı yorumu yapılabilir. Bu araştırmanın bulgularından annelerin duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin ergen ebeveyn çatışmasını arttırdığı ve dışadönüklük kişilik özelliğinin ergen ebeveyn çatışmasını azalttığı sonucunun dışadönüklerin daha olumlu duygularda olmalarıyla açıklanabileceği söylenebilir.

5.5. Geç Ergenlerin Ebeveynleriyle Çatışmalarının İyi Oluş Tarafından Yordanmasına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada geç ergenlerin iyi oluşlarının ergen ebeveyn çatışmasını negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Yani ergenlerin iyi oluşlarının yüksek olması, ebeveynle çatışmaları azaltmaktadır. Literatürde ebeveynlerle ilişkinin ve çatışmanın ergenin iyi oluşuyla birbirini etkilediği çalışmalar olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmada ebeveyn çocuk ilişkisi yüksek düzeyde olan ergenlerin ileriki dönemlerde benlik saygılarının ve iyi oluşlarının yüksek olduğu ifade edilmiştir (Roberts & Bengtson, 1993). Yani ergen ebeveyn ilişkisi uzun vadeli iyi oluş için koruyucu bir etkendir. Literatürdeki bu sonuçta ebeveyn çocuk ilişkisi ile iyi oluşun ilişkili olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın ergenlerin iyi oluşlarının ergen ebeveyn çatışmasını yordaması bulgusu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. İki araştırmada birbirini yordama durumu değişse bile değişkenlerin aralarında ilişkinin olduğu görülmektedir. Rask ve

diğerleri (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, aile içinde açık iletişim, karşılıklı duygusal yakınlık, aileden dışlanmış hissetmeme gibi durumların ergenlerin öznel iyi oluşlarını artırdığı sonucu görülmüştür. Bu durumda aile ile ilişkideki bazı boyutların ergen öznel iyi oluşunu yordadığı anlaşılmaktadır ve bu araştırmanın bulgularında ergen iyi oluşunun ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı sonucuyla benzer çıkarımlarda bulunulabileceği söylenebilir. Çünkü aile içinde açık iletişim, duygusal yakınlık gibi durumlar ebeveynle ergenin olumlu ilişkide olduğunu, çatışmalı durum olmadığını ifade edebilir. Ayrıca literatürde anne ve babanın ergenler ile arasındaki çatışmaların ergenlerin iyi oluşlarını etkilediği görülmektedir (Shek, 1998). Bu araştırmalarda ebeveynle ilişki ve öznel iyi oluş arasında ilişki olduğu; ergen ebeveyn çatışması ile iyi oluşun ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda iki değişken arasındaki ilişki bu araştırmada da olduğu görülmektedir.

Ergen iyi oluşunda ebeveynlerin önemi bir etken olduğu söylenmektedir (Piko & Hamwai, 2010). Bu araştırma bulgularındaki ergen iyi oluşunun ebeveynle çatışma yaşama durumunda etkili olduğu sonucu da iyi oluşun ebeveynlerle ilişkiye etkisini göstermiştir. Ergenlerin ebeveynlerle kurduğu yakın ilişkilerin ergen gelişimini ve ergen iyi oluşunu olumlu etkilediği bilinmektedir (Ben-Zur, 2003). Ebeveynle ilişkilerde çatışmaların azalması ve ilişkilerin gelişmesi ile ergen iyi oluşu olumlu etkilenmektedir (Duran, 2022). Yani ergen iyi oluşu ve ebeveynle çatışmanın karşılıklı ilişkisi görülmektedir. Bu araştırma bulgularından iyi oluşun ebeveynle çatışma durumunu etkilediği sonucunu destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Ebeveynle iyi ilişki ve ergen iyi oluşu birbiriyle ilişkilidir.

Olumlu ilişkiler ve olumlu duygular iyi oluş ile ilgilidir (Seligman, 2011). Ergenlerin ilişkilerinde de nasıl davrandıkları üzerinde duygusal durumları etkili olabilir. Ergenlerin daha olumlu duygularda olduklarında davranışları ve ilişkileri de daha olumlu olabilir. Bu açıdan bakıldığında ergenlerin iyi oluşları arttıkça ebeveynle çatışma yaşama ihtimallerinin azalacağının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Olumlu duygular iyi oluşun göstergesidir (Fredrickson, 2001). Olumlu duygular yaşanan sorunlara yönelik bireyleri geliştirici çözümlerle ilgilidir (Fredrickson, 2003). Bu bağlamda olumlu duyguların artması ile bireylerin geçmiş olumsuzlukları, yaşanan çatışmayı tamir etmesinin gerçekleşebileceği söylenebilir. Olumlu duygular hissetmek sorunlarla başa çıkmayı sağlar ve diğerleriyle ilişkileri

de güçlendirir (Koydemir & Bulgan, 2017). İyi oluşun göstergelerinden olan olumlu duyguların yaşanması ile ilişkiler kuvvetlenebilir ve böylece çatışmaların azaldığı söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ve ardından sonuçlar ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmada geç ergenlerde ergen ebeveyn çatışmasının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Geç ergenlerde ergen ebeveyn çatışmasının kendi kişilik özellikleri, algılanan anne kişilik özellikleri, algılanan baba kişilik özellikleri ve iyi oluş değişkenleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, geç ergenlerin sorumluluk ve duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ebeveynleriyle çatışmalarını açıklamaktadır. Ayrıca anne dışadönüklük kişilik özelliği ve duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ergen ebeveyn çatışmasını; baba duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin iyi oluşlarının yüksek olmasının ebeveynleriyle çatışmalarını azalttıığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu kısımda araştırma sonuçları dayalı olarak öneriler ve yeni yapılacak çalışmalara yönelik öneriler iki başlık halinde sunulmuştur.

6.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Geç ergenlerin sorumluluk kişilik özelliği yükseldikçe ebeveynleriyle çatışma düzeyleri azalmakta; duygusal tutarsızlık kişilik özelliği yükseldikçe ebeveynleriyle çatışma düzeyleri de artmakta olduğu sonucuna varılmıştır. Ergen ebeveyn çatışmasında, geç ergenlerin bazı kişilik özelliklerinin önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Sorumluluk kişilik özelliği yetişkinlik yolunda ilerleyen geç ergenler için gerekli ve önemli bir özelliktir. Bu özelliğin olması hem hayatla ilgili görevlerini yerine getirmesine katkı sağlarken hem de ebeveynleriyle ilişkilerine katkı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ergenlere sorumluluk bilincinin

kazandırılması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapılabilir. Bu noktada geç ergenlik dönemine gelmeden, okul hayatının başlaması itibariyle okullarda sorumluluk bilincini artıracak eğitimler, seminerler verilebilir; grup rehberliği çalışmaları, beceri programları gerçekleştirilebilir. Bununla beraber ebeveynlere de çocuklarının sorumluluk bilinciyle yetiştirilmesi konusunda eğitimler, seminerler verilmesi önem teşkil edecektir. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin de ergen ebeveyn çatışmasında etkili olduğu sonucu dâhilinde ergenlerin duygu yönetimi, duygularını ifade etme, tutarlı davranma konularında eğitim hayatları boyunca uygun çalışmalarla, etkinliklerle desteklenmeleri önerilebilir. Ayrıca ergenleri yetiştiren ebeveynlerle duyguların düzenlenmesine yönelik çalışmaların yapılması bu kişilik özelliğinin dengede olması ve yetiştirdikleri çocuklarında da görülmemesi için önleyici bir adım olabilir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre ise anne duygusal tutarsızlık kişilik özelliği arttıkça ergen ebeveyn çatışması artmakta ve baba duygusal tutarsızlık kişilik özelliği arttıkça ergen ebeveyn çatışması artmaktadır. Bu durum ebeveynlerde duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin ergenle çatışmaları üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Günümüzde okullarda verilen aile eğitimlerinde duygusal tutarsızlık konusuna yoğunlaşılması ebeveynlerin kendilerini düzenlemeleri açısından etkili olabilir. Bunun yanında duygusal tutarsızlığı yoğun şekilde yaşayan ebeveynlerin psikolojik danışmanlık desteği almasının çocuklarıyla ilişkileri ve aile ortamlarının sağlıklı olması açısından yararlı olacağı düşünülerek önerilebilir. Ayrıca bu araştırmada anne kişilik özelliklerinden dışadönüklük arttıkça ergen ebeveyen çatışmasının azaldığı görülmüştür. Bu bağlamda ebeveynlerin sosyalleşmeleri ve dışadönüklük özelliklerinin geliştirilmesi amacıyla ebeveyn etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Aile içindeki iletişim, çocuğun benlik gelişimini etkilemektedir. Çocuğun kendi varlığına ilişkin geliştirmiş olduğu düşüncelerin çoğunluğu aile içindeki etkileşime bağlıdır. Bu bağlamda da ilkokuldan itibaren okullarda anne babalar için eğitici ve geliştirici programların planlanmasının ve uygulanmasının çocuklarıyla ilişkilerine olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir. Aile içi iletişimle ilgili beceri programlarının uygulanması gelecek nesillerin benlik gelişimlerinin sağlıklı olmasına da katkı sağlayabilir. Kişilik özellikleri doğuştan getirilen yanlar ve çevreyle etkileşimde yıllar içinde de gelişen bir durum olduğu için geliştirici program ve eğitimlerin verilmesi kişilik özelliklerine katkı sağlayacaktır. Özellikle araştırma

örneklemini oluşturan geç ergenlik dönemindeki bireyler için çalışmaların yapılması, gelişimleri hala devam eden ve kişilik özelliklerinin belirginleşmesi yolunda oldukları düşünüldüğünde bu grup için daha önemli olduğu kanısına varılmıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre ise ergenlerin iyi oluşları arttıkça ebeveynleriyle çatışmalarının azaldığı sonucuna varılmıştır. Olumlu duygular ve olumlu ilişkiler iyi oluşu oluşturan ögelerdendir. Bu açıdan bakıldığında olumlu ilişkiler yaşamanın ve olumlu duygularda olmanın iyi oluşu destekleyeceği anlaşılabilir. Olumlu ilişki halinde olmak ile ebeveynlerle çatışma yaşama durumunun azalmasının mantıklı bir sonuç olduğu dile getirilebilir. Pozitif duyguları geliştirici ve sağlıklı ilişkiler kurmayı destekleyecek çalışmaların yapılması katkı sağlayabilir. Sonuç olarak toplumumuzda ailelerin sağlıklı ilişkiler içinde olmasına katkı sağlaması amacıyla okullarda, üniversitelerde çocuk ve aileler için geliştirici eğitimlerin verilmesinin önemi kendini göstermektedir. Bu amaçla yeni geliştirici çalışmaların, programların yapılmasının etkili ve önemli olacağı anlaşılmaktadır ve önerilmektedir.

6.2.2. Yeni Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmada geç ergenlerin sorumluluk ve duygusal tutarsızlık kişilik özelliklerinin ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin ve baba duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin de ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iyi oluşun ergen ebeveyn çatışmasını yordadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın sonuçları ergen ebeveyn çatışmasının azaltılması veya dengelenmesi amacıyla yapılacak yeni çalışmalarda göz önünde bulundurulabilir. Örneğin ergen ebeveyn çatışması ile ilgili yapılacak çalışmalarda ve çatışmayı dengelemek amacıyla hazırlanacak yeni psikoeğitim programlarında bu araştırmanın sonuçları dikkate alınabilir. Bu araştırma 18-24 yaş arası 375 geç ergen ile gerçekleştirilmiştir. Fakat orta ergenlik dönemindeki ergenlerle veya yetişkinlik dönemindeki katılımcı grubuyla yapılması da önerilebilir.

Bu çalışmanın yalnızca ergenlerin bildirimine dayalı olarak yapılması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu nedenle daha sonra yapılacak çalışmalarda hem ergenlerin hem de ebeveynlerin bildirimine dayalı olarak çalışılması önerilebilir.

Ergen ebeveyn çatışmasında etkili olan faktörlerin ortaya konulması açısından literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, B., & Yalçın, S. B. (2018). Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve çatışma çözme davranışlarının öznel iyi oluşlarını yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 174-197. https://doi.org/10.21764/maeuefd.370587

Akman, Y & Erden, M. (1998). *Gelişim ve öğrenme*. Arkadaş Yayınevi.

Aksoy, A. B., & Temel F. (2016). *Ergen ve gelişimi yetişkinliğe ilk adım*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2004). *Psikolojik danışma kuramları,* Alfa Akademi.

Argyle, M., & Lu, L. (1990). The happiness of extraverts. *Personality and Individual Differences*, *11*(10), 1011-1017. https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90128-E

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*(5), 469–480. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469

Arslan, C., & Demirci, A. (2019). Ergenlerde saldırganlığın sosyal beceri ve çatışma çözme açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *17*(2), 323-342. https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/50950/541365

Arslan, G., & Balkıs, M. (2014). Ergenlikte görülen problem davranışlar ve aile sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, *1*(1), 11-23. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/195325

Aseltine, R. H., Gore, S., & Colten, M. E. (1994). Depression and the social developmental context of adolescence. *Journal of personality and social psychology*, *67*(2), 252-263. https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.2.252

Ashraf, F. & Najam, N., (2011). Age and gender differences in parent-adolescent conflict. *Journal of Behavioural Sciences*, *21*(2), 77. https://www.researchgate.net/profile/Farzana-Ashraf/publication/304626858_Age_and_Gender_Differences_in_Parent-Adolescent_Conflict/links/5ef1d9f7a6fdcc73be96e252/Age-and-Gender-Differences-in-Parent-Adolescent-Conflict.pdf

Atabek, E. (1994). *Çocuklar büyükler ve tavşanlar.* Altın Kitaplar Yayınevi.

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Hoeksema, S. M. (2002). *Psikolojiye giriş* (Çev. Y. Alogan), Arkadaş Yayınları. (Orijinal çalışma 1953'de yayımlanmıştır).

Avcı, R. (2011). *Ebeveynler arası çatışma, akran ve medya etkileri ile ergenlerdeki şiddet davranışları arasındaki ilişkiler: Şiddete yönelik tutumların aracı rolü*. (Yayın No. 299862) [Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Avcı, R., & Güçray Sonay, S. (2010). Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, aile bireylerine ilişkin problemler, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10*(1), 45-76. https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/104435/

Aydemir, E. (2020). *Geç ergenlik döneminde psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ve öz yeterlik (Yayın No.* 669613) [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi.* Alfa Yayınları.

Aydın, B. (2004). Gelişimin doğası. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi içinde* (s. 15-16). Pegem Akademi.

Aydın, A. (2016*). Eğitim psikolojisi,* Pegem Akademi.

Aydın, E. (2017). *Ergenlerde çatışma çözme ve anne baba tutumlarının incelenmesi*. (Yayın No. 456570) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Aytaç, Ö. (2005). Modern bürokrasiler ve yabancılaşma ethosu, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 319-348. https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-f4f6f94661e264fee91dffa4189aa52d.pdf

Aytekin, Ç. (2021).Ergenlerde sosyal gelişim. A. Üstündağ (Ed.), *Gelişimsel açıdan ergenlik içinde* (s.177). Eğiten Kitap.

Balcı, B. (2006). *1990'lardan günümüze Amerikan sinemasındaki tür filmlerinde toplumsal cinsiyet ve ırk sunumları.* (Yayın No. 204955) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi .

Baral, P., Larsen, M., & Archer, M. (2019). *Does money grow on trees? Restoration financing in Southeast Asia*. Atlantic Council. https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/does-money-grow-on-trees-restoring-financing-in-southeast-asia/

Barber, J. G., & Delfabbro, P. (2000). Predictors of adolescent adjustment: Parent-peer relationships and parent-child conflict. *Child and Adolescent Social Work Journal*, *17*(4), 275-288. https://doi.org/10.1023/A:1007546023135

Barrick, M. R., & Mount, M. K. (1991). The big five personality dimensions and job performance: a meta-analysis. *Personnel Psychology*, *44*(1), 1-26. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1991.tb00688.x

Basım, H. N., Çetin, F., & Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Turk Psikoloji Dergisi*, *24*(63). https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd13004433200900000m000121.pdf

Bayraktar, F. (2007). Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *14*(3), 157-166. https://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_30266/cogepderg-14-157.pdf

Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and*

Adolescence, *32*(2), 67-79. https://doi.org/10.1023/A:1021864432505

Bilgin, M. (2017). Ergenin beş faktör kişilik özellikleri ile sosyal yetkinlik, bilişsel hatalar ve anne baba beş faktör kişilik özellikleri ilişkisi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *16*(1), 230-250. https://doi.org/10.21547/jss.284859

Bircan, S., & Bacanlı, F. (2004). Ergenlerin duygusal zekalarının çatışma eğilimlerine ve suç davranışlarına etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *22*(22), 61-82. https://dergipark.org.tr/en/pub/maruaebd/issue/360/2007

Branje, S. (2018). Development of parent–adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, *12*(3), 171-176. https://doi.org/10.1111/cdep.12278

Branje, S., Laursen, B. & Collins, W. A. (2012). Parent-child communication during adolescence. In A. L. Vangelisti (Ed.), *The Routledge handbook of family communication* (pp. 271–286). Routledge.

Branje, S. J. T., van Doorn, M., van der Valk, I., & Meeus, W. (2009). Parent–adolescent conflicts, conflict resolution types, and adolescent adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *30*(2), 195–204. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.12.004

Brief, A. P., Butcher, A. H., George, J. M., & Link, K. E. (1993). Integrating bottom-up and top-down theories of subjective well-being: The case of health. *Journal of Personality and Social Psychology*, *64*(4), 646–653. https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.4.646

Buehler, C., & Gerard, J. M. (2002). Marital conflict, ineffective parenting, and children's and adolescents' maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, *64*(1), 78- 92. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00078.x

Buehler, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Anthony, C., Pemberton, S., Gerard, J., & Barber, B. K. (1998). Interparental conflict styles and youth problem behaviors: A two-sample replication study. *Journal of Marriage and the Family*, *60*(1), 119–132. https://doi.org/10.2307/353446

Bulut, S. & Subaşı, M. (2020). S. Bulut (Ed.), *Pozitif psikolojiye giriş,* Nobel Akademik Yayıncılık.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma 1986'da yayımlandı).

Buss, D. M. (2000). The evolution of happiness. *American Psychologist*, *55*(1), 15–23. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.15

Butler, J., & Kern, M. L. (2016). The PERMA-Profiler: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, *6*(3). https://doi.org/10.5502/ijw.v6i3.526

Büyükgönenç L. & Törüner, E. (2012). *Çocuk sağlığı ve hastalıkları temel hemşirelik yaklaşımları*. Göktuğ Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem Akademi.

Bos, H., Van Gelderen, L. & Gartrell, N. (2015). Lesbian and heterosexual two-parent families: Adolescent–parent relationship quality and adolescent well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 24(4), 1031-1046. https://doi.org/10.1007/s10826-014-9913-8

Carbonell D. M., Reinherz H. Z., Giaconia R. M., Stashwick C. K., Paradis A. D., Beardslee W. R. (2002). Adolescent protective factors promoting resilience in young adults at risk for depression, *Child Adolescent Social Work Journal*, 19, 393-412. https://doi.org/10.1023/A:1020274531345

Cenkseven, F. & Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43-65. https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-1048-1874.pdf

Cheng, H., & Furnham, A. (2003). Personality, self-esteem, and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences*, *34*(6), 921-942. https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00078-8

Christie, D., & Viner, R. (2005). Adolescent development. *Bmj*, *330*(2005), 301-304. https://doi.org/10.1136/bmj.330.7486.301

Cihangir-Çankaya, Z. (2005). *Öz-belirleme modeli: özerklik desteği, ihtiyaç doyumu, iyi olma*. (Yayın No 159269) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Cloninger, S.C. (2000). *Theories of personality: Understanding persons*. Prentice Hall.

Cohn, M. A., & Fredrickson, B. L. (2009). Positive emotions. In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Ed.), *Oxford handbook of positive psychology* (pp. 13–24). Oxford University Press.

Collins, W. A., & Madsen, S. D. (2003). Developmental changes in parenting interactions. In L. Kuczynski (Ed.), *Handbook of dynamics in parent-child relations* (pp. 49-66). Sage.

Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (Çev. T. Ergene) Mentis Yayıncılık. s. 79-133. (Orijinal çalışma 2009'da yayımlandı).

Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, *13*(6), 653-665. https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I

Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of PersonalityAassessment*, *64*(1), 21-50. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6401_2

Crockett, L. J., Brown, J., Russell, S. T., & Shen, Y. L. (2007). The meaning of good parent–child relationships for Mexican American adolescents. *Journal of research on adolescence*, *17*(4), 639-668. https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2007.00539.x

Csikszentmihalyi, M., (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.

Cüceloğlu, D. (2013). *İnsan ve davranışı, psikolojinin temel kavramları*, Remzi Kitabevi.

Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi,* Nobel Yayınevi.

Çelik, S.B. (2016). Adolesan ve Ebeveyn İlişkisi. Y.K. Haspolat, T. Yüksel & İ. Yolbaş (Ed.), *Adolesanda psikososyal sorunlar içinde* (s. 65-69). Cinius Yayınları.

Çelikbaş, B., Özdemir, H., & Tatar, A. (2019). Genç yetişkinlerde benlik saygısının yordanmasında Beş Faktör Kişilik Modeli'nin rolünün incelenmesi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(2), 281-296. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/841350

De Goede, I. H. A., Branje. S. J. T., Delsing, M. J. M. H., & Meeus, W. H. J. (2009) Linkages over time between adolescents' relationships with parents and friends. *Journal of Youth and Adolescence,* 38, 1304-1315. https://doi.org/10.1007/s10964-009-9403-2

Deković, M. (1999). Parent–adolescent conflict: Possible determinants and consequences. *International Journal of Behavioral Development, 23*(4), 977–1000. https://doi.org/10.1080/016502599383630

Demir, T., Karacetin, G., Demir, D. E., & Uysal, O. (2011). Epidemiology of depression in an urban population of Turkish children and adolescents. *Journal of Affective Disorders*, *134*(1-3), 168-176. https://doi.org/10.1016/j.jad.2011.05.041

Demirci, İ., Ekşi, H., Dinçer, D., & Kardaş, S. (2017). Beş boyutlu iyi oluş modeli: PERMA ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *The Journal of Happiness & Well-Being*, *5*(1), 60-77. https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/perma-olcegi-toad.pdf

Demirkan, S. (2006). *Özel sektördeki yöneticilerin ve çalışanlarım bağlanma stilleri, kontrol odağı, doyumu ve be faktör kişilik özelliklerinin araştırılması*. (Yayın No. 187044) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, *63*(1), 19-21.

Deutsch, M. (1993). Educating for a peaceful world. *American Psychologist, 48*(5), 510–517. https://doi.org/10.1037/0003-066X.48.5.510

Diener, E. (1984). Subjective well being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575. http://labs.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener_1984.pdf

Diener, E., & Diener, C. (1996). Most people are happy. *Psychological Science, 7*(3), 181–185. https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1996.tb00354.x

Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment, 49*(1), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin, 125*(2), 276–302. https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276

Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, *41*(1), 417-440. https://doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002221

Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *14*(1), 56-64. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2152064

Doğan, T., & Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *33*(33), 107-117. https://doi.org/10.9779/PUJE434

Doğan, T., & Sapmaz, F. (2012). Kişiler arasi ilişki tarzlari ve öznel iyi oluş. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *10*(3), 585-602. https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26095/274967

Dost, T.M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri* (Yayın No. 144298) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Durak Batıgün, A., & Say, G. (2015). Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği'nin Üniversite Öğrencileri için Psikometrik Özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, *18*(2). 49-58. https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_18_2_49_58.pdf

Duran, Ş. (2022). *Ergen-ebeveyn çatışmalarına yönelik gerçeklik terapisi temelli program geliştirilmesi* (Yayın No: 735868). [Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Duryea, M. L. (1992). Conflict and culture: A literature review and bibliography. Victoria. *British Columbia: UVic Institute for Dispute*. http://mars.gmu.edu/bitstream/handle/1920/10686/SCAR_WP_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ebstrup, J. F., Eplov, L. F., Pisinger, C., & Jørgensen, T. (2011). Association between the five factor personality traits and perceived stress: is the effect mediated by general self-efficacy?. *Anxiety, Stress & Coping*, *24*(4), 407-419. https://doi.org/10.1080/10615806.2010.540012

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. Bilgi Yayınevi.

Emmons, R. A., & McCullough M. E. (2003). Counting blessings versus burdens: an experimental investigation of gratitude and subjective well-being in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, *84(2)*, 377-389. https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.2.377

Ergin, D. A. (2021). Ebeveyn-ergen çatışma süreci ve ergenlerin problemli internet kullanımı ile ilişkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *24*(1), 10-19. https://doi.org/10.17556/erziefd.892727

Erkuş, A., & Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalişanlarin çatışma yönetim tarzlarına etkisi: savunma sanayinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *23*(2), 213-242. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/30248

Eryılmaz, A. (2009). *Başa çıkma stratejilerinin kişilik özellikleriyle ergen öznel iyi oluşu arasındaki aracı rolü* (Yayın No. 309537) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Eryılmaz, A. (2010). Aile yapısı ergeni mutlu eder mi?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *22*(22), 21-30. https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21095/227188

Eryılmaz, A. (2011a). The relationship between adolescents' subjective well being and positive expectations towards future. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 3(24), 209-215. *https://doi.org/10.5350/DAJPN2011240306*

Eryılmaz, A. (2011b). Ergenlerin öznel iyi oluşlarıyla aile ortamları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *24*(24), 93-102. https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21097/227208

Eryılmaz, A. (2016). *Herkes için mutluluğun başucu kitabı: teoriden uygulamaya pozitif psikoloji*. Pegem Akademi.

Eryılmaz, A., & Ercan, L., (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *4*(36), 139-151. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200005

Eryılmaz, A., & Mammadov, M. (2016). Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 23 (3),201-210. https://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_27555/cogepderg-23-201.pdf*

Eryılmaz, A., & Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(3), 189-203. https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59502/855340

Eryılmaz, A. & Yorulmaz, A (2006, May 2-6). *The Way of being happy for adolescents.* Paper presented at the Xth Conference of European Association for Research on Adolescence, Antalya, Turkey.

Eryüksel, G. N. (1996). *Ana-baba ve ergen ilişkilerinin problem çözme iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi* (Yayın No. 52339) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Eryüksel, G. N., & Akün, E. (2003). Depresyonu olan ergenler ile ana-babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*.18(51), 59-73. https://www.researchgate.net/publication/314299428_Depresyonu_Olan_Ergenler_ile_Ana-Babalarinin_Aile_Iliskilerinin_ve_Bilissel_Carpitmalarinin_Incelenmesi_Family_Relations_and_Cognitive_Distortions_in_Depressive_Adolescents_and_Their_Parents

Eysenck, H. J. (1990). Genetic and environmental contributions to individual differences: The three major dimensions of personality. *Journal of Personality*, *58*(1), 245-261. https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1990.tb00915.x

Eysenck, H. J. (1997). Personality and experimental psychology: the unification of psychology and the possibility of a paradigm. *Journal of Personality and*

Social Psychology, *73*(6), 1224-1237. https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.6.1224

Ewen, R. B. (2003) *An introduction to theories of personality*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Feist, G. J., Bodner, T. E., Jacobs, J. F., Miles, M., & Tan, V. (1995). Integrating top-down and bottom-up structural models of subjective well-being: A longitudinal investigation. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*(1), 138–150. https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.138

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage.

Fletcher, A. C., Steinberg, L., & Williams-Wheeler, M. (2004). Parental influences on adolescent problem behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child Development*, *75*(3), 781-796. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00706.x

Fosco, G. M., & Lydon-Staley, D. M. (2020). Implications of family cohesion and conflict for adolescent mood and well-being: Examining within-and between-family processes on a daily timescale. *Family Process*, *59*(4), 1672-1689. https://doi.org/10.1111/famp.12515

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist, 56*(3), 218–226. https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218

Fredrickson, B. L. (2003). The value of positive emotions: The emerging science of positive psychology is coming to understand why it's good to feel good. *American scientist*, *91*(4), 330-335. DOI:10.1511/2003.4.330

Friedman, H. S., & Schustack, M. W. (1999). *Personality: Classic theories and modern research*. Allyn and Bacon.

Fujita, F. D. (1991). *An investigation of the relatioship between extraversion, neuroticism, positive affect, and negative affect* [Doctoral dissertation, University of Illinois].

Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi.* (Çev. A. Dönmez & E. Çelen), İmge Kitabevi, (s. 343). (Orijinal çalışma 1981'de yayımlandı).

Gecas, V., & Seff, M. A. (1990). Families and adolescents: A review of the 1980s. *Journal of Marriage and the Family*, *52*(4), 941-958. https://doi.org/10.2307/353312

Geçtan, E. (2000). *İnsan olmak.* Remzi Kitabevi.

Geçtan, E. (2015). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar*. Metis Yayınları.

Geldard, K. & Geldard, D. (2013). *Ergenler ve gençlerle psikolojik danışma: Proaktif yaklaşım.* (Çev. Doç. Dr. M.Pişkin). Nobel. (s. 3-49). (Orijinal çalışma 1999'da yayımlandı).

Gençöz, T., & Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: Development of basic personality traits inventory. *The Journal of General Psychology*, *139*(3), 194-216. https://doi.org/10.1080/00221309.2012.686932

Gerrig, R. J., & Zimbardo, P. G. (2012). *Psikolojiye giriş-psikoloji ve yaşam*. (Çev. G. Sart), Nobel Yayınları. (Orijinal çalışma 1992'de yayımlandı).

Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment, 4*(1), 26–42. https://doi.org/10.1037/1040-3590.4.1.26

Gordon, T. (1996). *Etkili öğretmenlik eğitimi*.(Çev., E. Aksay), Sistem Yayıncılık. (Orijinal çalışma 1974'te yayımlandı).

Gökalp, F. A., & Murat, M. (2020). Ergenlerde algılanan anne-baba davranışlarıyla akran ilişkileri arasında özerkliğin aracı rolü. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5841-5883. https://doi.org/10.26466/opus.804045

Gökbüzoğlu, B. (2008*). Ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Yayın No. 219948) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Gunthert, K. C., Cohen, L. H., & Armeli, S. (1999). The role of neuroticism in daily stress and coping. *Journal of Personality and Social Psychology*, *77*(5), 1087–1100. https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.5.1087

Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(1), 79-101. https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867128.pdf

Güler, İ. (2013). *Kentli ön ergen (12-14 yaş) Öğrencilerin ebeveynleri ile zıtlaşma çatışma nedenleri üzerine bir araştırma* (Yayın No. 344970) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Güllüoğlu, Ö. (2013). Kayseri'de hizmet veren özel ilköğretim okulu öğretmenlerinin çatışma faktörlerinin ve çatışma yönetimi stratejilerinin analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, *36*(1), 193-218. https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423903270.pdf

Gündoğdu, R., & Izgar, H. (2010). Yaratıcı drama temelli çatışma çözme programının ergenlerin çatışma çözme becerisine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, *30*, 81-100. https://docplayer.biz.tr/2862013-Yaratici-drama-temelli-catisma-cozme-programinin-ergenlerin-catisma-cozme-becerisine-etkisi.html

Güngör, G. (2002). Toplumsal ve Duygusal Gelişim. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme içinde* (ss. 81-108). Anı Yayıncılık.

Gürgan, U., & Selen, G. Ü. R. (2019). Genç yetişkinlerde mental iyi oluş düzeyinin depresyonla ilişkisinin bazi değişkenlere göre incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *6*(6), 516-536. https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/47256/595921

Haar, B. F., & Krahé, B. (1999). Strategies for resolving interpersonal conflicts in adolescence: A German–Indonesian comparison. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 30*(6), 667–683. https://doi.org/10.1177/0022022199030006001

Hall, C. S. (1999). *Freudyen psikolojiye giriş.* (Çev. E. Devrim) Kaknüs Yayınları, (Orijinal çalışma 1954'te yayımlandı).

Hamidi, F. (2012). *Ergen-ebeveyn ilişkisinin doğası, depresyon ve psikososyal işlevsellik üzerindeki etkisi* (Yayın No. 310240) [Tıpta Uzmanlık, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Harold, G. T., & Conger, R. D. (1997). Martial conflict and adolescent distress: The role of adolescent awareness. *Child Development*, 68(2) 333-350. https://doi.org/10.2307/1131853

Hashmi, S. (2013). Adolescence: An age of storm and stress. *Review of Arts and Humanities*, *2*(1), 19-33. http://rah-net.com/journals/rah/Vol_2_No_1_June_2013/2.pdf

Hatipoğlu, Z. (1993). *The Role of certain demographic variables and marital satisfaction of husbands and wives* (Yayın No. 27241) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Havighurst, R.J. (1952) *Developmental tasks and education.* Longman.

Headey, B., & Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(4), 731–739. https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.4.731

Hills, P., & Argyle, M. (2001). Emotional stability as a major dimension of happiness. *Personality and Individual Differences*, *31*(8), 1357-1364. https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00229-4

Huebner, E. S. (1991). Correlates of life satisfaction in children. *School Psychology Quarterly, 6*(2), 103–111. https://doi.org/10.1037/h0088805

Işık, E. (2021). Ergen ve iletişim. A. Üstündağ (Ed.), *Gelişimsel açıdan ergenlik içinde* (s.202). Eğiten Kitap.

İstengel, A. M. (2006). *Okul rehber öğretmenlerinin kişilik özellikleri ve iş stresleri arasındaki ilişki düzeyinin incelenmesi*. (Yayın No. 188725) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Jackson, J., Kuppens, P., Sheeber, L. B., & Allen, N. B. (2011). Expression of anger in depressed adolescents: The role of the family environment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *39*(3), 463-474. https://doi.org/10.1007/s10802-010-9473-3

Jensen F. E., & Nutt A. E. (2017). *Ergen beyni.* (Çev. C. E. Topaktaş), Hep Kitap Yayınları, (Orijinal çalışma 2014'te yayımlandı).

Jensen-Campbell, L. A., & Graziano, W. G. (2000). Beyond the school yard: Relationships as moderators of daily interpersonal conflict. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *26*(8), 923-935. https://doi.org/10.1177/014616720026100

Jensen-Campbell, L. A., & Malcolm, K. T. (2007). The importance of conscientiousness in adolescent interpersonal relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *33*(3), 368-383. https://doi.org/10.1177/0146167206296104

Jondeau, E., & Rockinger, M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic Dynamics and Control*, *27*(10), 1699-1737. https://doi.org/10.1016/S0165-1889(02)00079-9

John, O. P., & Srivastava, S. (1999). others.(1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. Jhn (Ed.) *Handbook of personality: Theory and research*, *2*, 102-138. Guilford Press.

Johnson, D. W., Johnson, R., Dudley, B., Mitchell, J., & Fredrickson, J. (1997). The impact of conflict resolution training on middle school students. *The Journal of Social Psychology*, *137*(1), 11-21. https://doi.org/10.1080/00224549709595409

Joronen, K., & Åstedt-Kurki, P. (2005). Familial contribution to adolescent subjective well-being. *International Journal of Nursing Practice*, *11*(3), 125-133. https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2005.00509.x

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San. Tic. Ltd. Şti.

Kapadia, S. (2008). Adolescent-parent relationships in Indian and Indian immigrant families in the US: Intersections and disparities. *Psychology and Developing Societies*, *20*(2), 257–275. https://doi.org/10.1177/097133360802000207

Karaçam, G. (2012). *Müzik, resim-iş ve sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kişilik özelliklerinin karşılaştırılması* (Yayın No. 321922) [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Karahan, T. F., & Sardoğan, M. E. (2004). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar*. Deniz Kültür Yayınları.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Karataş, S., Mercan, Ç. S., & Düzen, A. (2016). Ergenlerin ebeveyn ilişkilerine yönelik algıları: nitel bir inceleme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *19*(36), 237-258. https://doi.org/10.31795/baunsobed.645231

Kaya, A. (2012). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim.* Pegem Akademi.

Kesen, N. F. (2014). *Üniversite öğrencilerinin duygu stillerinin beş faktör kişilik özellikleri depresyon, anksiyete ve strese göre incelenmesi* (Yayın No. 372137) [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Khaw, D., & Kern, M. (2015). A cross-cultural comparison of the PERMA model of well-being. *Undergraduate Journal of Psychology at Berkeley, University of California*, *8*(1), 10-23. http://www.peggykern.org/uploads/5/6/6/7/56678211/khaw___kern_2015_-_a_cross-cultural_comparison_of_the_perma_model_of_well-being.pdf

Kızıldağ, Ö., & Şendil, G. (2006). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkilerin bilişsel bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, *26*, 1-20. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/9407/117806

Klahr, A. M., Rueter, M. A., McGue, M., Iacono, W. G., & Alexandra Burt, S. (2011). The relationship between parent-child conflict and adolescent antisocial behavior: Confirming shared environmental mediation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *39*(5), 683-694. https://doi.org/10.1007/s10802-011-9505-7

Kochanska, G., Lee Clark, A., & Goldman, M. S. (1997). Implications of mothers' personality for their parenting and their young children's developmental outcomes. *Journal of Personality*, *65*(2), 387-420. https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00959.x

Koydemir, S., & Bulgan, G. (2017). *Mutluluk 2.0: iyi yaşama dair bilmediklerimiz.* Elma Yayınevi.

Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik***.** Altın Kitap.

Köknel, Ö. (1993). *Davranış bilimleri:(ruh bilim).* İstanbul Bayrak Matbaası.

Kreipe, R. E., & McAnarney, E. R. (2001). Adölesan dönemi. M. Tuzcu (Ed.) *Nelson of Pediatrics" içinde,* (s. 226-262), Nobel Tıp Kitabevleri.

Kriesberg, L., & Dayton, B. W. (2012). *Constructive conflicts: From escalation to resolution*. Rowman & Littlefield.

Kulaksızoğlu, A. (1989). Ergen-aile çatışmaları ile annenin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *1*(1), 71-87. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1622

Kulaksızoğlu, A. (2022). *Ergenlik psikolojisi.* Remzi Kitabevi.

Kun, Á., Balogh, P., & Krasz, K. G. (2017). Development of the work-related well-being questionnaire based on Seligman's PERMA model. *Periodica Polytechnica Social and Management Sciences*, *25*(1), 56-63. https://doi.org/10.3311/PPso.9326

Kuruçay, R. (2012). *Babanın durumsal ve kişilik özellikleriyle erkek ergen çocuklarının gerçekleştirdiği kuraldışı davranışların türü arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 314119) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Kuzgun Y. (2014). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Kuzu-Jafari, K. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 668222) [Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Laursen, B. (1993). The perceived impact of conflict on adolescent relationships. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 535-550. https://www.jstor.org/stable/23087248

Laursen, B., & Collins, W. A. (1994). Interpersonal conflict during adolescence. *Psychological Bulletin*, *115*(2), 197–209. https://doi.org/10.1037/0033-2909.115.2.197

Laursen, B. ve Collins, W. A. (2009). Parent-child relationships during adolescence. In R. M. Lerner, & L. D. Steinberg (Ed.), *Contextual influences on adolescent development: Vol. 2. Handbook of adolescent psychology* (pp. 3–42). John Wiley & Sons., Inc.

Lichtwarck-Aschoff, A., Kunnen, S. E., & van Geert, P. L. C. (2009). Here we go again: A dynamic systems perspective on emotional rigidity across parent–adolescent conflicts. *Developmental Psychology*, *45*(5), 1364–1375. https://doi.org/10.1037/a0016713

Lucas, R. E., & Fujita, F. (2000). Factors influencing the relation between extraversion and pleasant affect. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*(6), 1039–1056. https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.6.1039

Lyubomirsky, S., & Dickerhoof, R. (2010). A construal approach to increasing happiness. In J. Tangney & J. E. Maddux (Ed.), *Social psychological foundations of clinical psychology* (pp. 229-244). Guilford Press.

Marmorstein, N. R., & Iacono, W. G. (2004). Major depression and conduct disorder in youth: Associations with parental psychopathology and parent–child conflict. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *45*(2), 377-386. https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00228.x

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. Harper & Row.

Mastrotheodoros, S., Van der Graaff, J., Deković, M., Meeus, W. H. J., & Branje, S. (2020). Parent–adolescent conflict across adolescence: Trajectories of informant discrepancies and associations with personality types. *Journal of Youth and Adolescence*, *49*(1), 119-135. https://doi.org/10.1007/s10964-019-01054-7

Maurer, R. E. (1991). *Managing conflict: Tactics for school administrators*. Allyn & Bacon.

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman's" adequacy taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, *49*(3), 710-721. https://doi.org/10.1037/0022-3514.49.3.710

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective*. Guilford Press.

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2006). Perspectives de la théorie des cinq facteurs (TCF): traits et culture. *Psychologie Française*, *51*(3), 227-244. https://doi.org/10.1016/j.psfr.2005.09.001

McKinney, C., & Renk, K. (2011). A multivariate model of parent–adolescent relationship variables in early adolescence. *Child Psychiatry & Human Development*, *42*(4), 442-462. https://doi.org/10.1007/s10578-011-0228-3

McMahon, G., Creaven, A. M., & Gallagher, S. (2020). Stressful life events and adolescent well-being: The role of parent and peer relationships. *Stress and Health*, *36*(3), 299-310. https://doi.org/10.1002/smi.2923

Moed, A., Gershoff, E. T., Eisenberg, N., Hofer, C., Losoya, S., Spinrad, T. L., & Liew, J. (2015). Parent–adolescent conflict as sequences of reciprocal negative emotion: Links with conflict resolution and adolescents' behavior problems. *Journal of Youth and Adolescence*, *44*(8), 1607-1622. https://doi.org/10.1007/s10964-014-0209-5

Morgan, C. T. (2013). Kişilik. S. Karakaş & R. Eski (Ed.), (Çev. Dr. B. Tegin). *Psikolojiye giriş içinde*. (s. 296). Eğitim Yayınevi. (Orijinal çalışma 1981'de yayımlandı).

Mount, M. K., Barrick, M. R., Scullen, S. M., & Rounds, J. (2005). Higher-order dimensions of the big five personality traits and the big six vocational interest types. *Personnel Psychology*, *58*(2), 447-478. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2005.00468.x

Murdock, N. L., (2018). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. (Çev. F. Akkoyun), Nobel Akademik Yayıncılık. s. 41-250 (Orijinal çalışma 2004'de yayımlandı).

Muuss R. E. (2006) *Theories of adolescence*, McGraw-Hill Inc.

Myers, D., & Diener, E. (1995). Who is happy?, *Psychological Science*, 6(1), 1-19. https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x

Navaro, L. 1987. "*Çağdaş anne baba eğitimi neleri kapsayabilir*?". Ya-Pa 5. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, (Antalya, 7-12 Eylül), s.43-47.

Neighbors, B. D., Forehand, R., & Bau, J. J. (1997). Interparental conflict and relations with parents as predictors of young adult functioning. *Development and Psychopathology*, *9*(1), 169-187. https://doi.org/10.1017/S0954579497001120

Nelson, J. A. (2006). For parents only: A strategic family therapy approach in school counseling. *The Family Journal*, *14*(2), 180-183. https://doi.org/10.1177/1066480705285557

Neuman, G. A., & Wright, J. (1999). Team effectiveness: Beyond skills and cognitive ability. *Journal of Applied Psychology, 84*(3), 376–389. https://doi.org/10.1037/0021-9010.84.3.376

Ocakçı, A.F. (Ed.) (2015). *Yetişkinliğe bir adım kala: Ergen sağlığı kitabı*. Göktuğ Yayıncılık.

Ozdemir, Y. (2014). Parent-adolescent conflict and depression symptoms of adolescents: Mediator role of self-esteem. *Dusunen Adam*, *27*(3), 211-220. https://doi.org/10.5350/DAJPN2014270304

Öğülmüş, S. (2002). Ailede çatışma çözme eğitimi, 2001 yılı aile raporu (Yayına Hazırlayan: İrfan Çayboylu). *TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları*, *120*, s193.

Öğülmüş, S. (2006). *Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Önder, A., & Gülay, H. (2007). Ebeveyn kabul-red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21). 20-28. https://dergipark.org.tr/en/pub/deubefd/issue/25430/268307

Özbay, H., & Öztürk, E. (1992). *Gençlik.* İletişim Yayıncılık AS.

Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Yayın No. 347489) [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Özmen, F., & Aküzüm, C. (2010). Okulların kültürel yapısı içinde çatışmalara bakış açısı ve çatışma çözümünde okul yöneticilerinin liderlik davranışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, *2*(2), 78-83. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/11350/135630

Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *591*(1), 25–39. https://doi.org/10.1177/0002716203260078

Parks-Leduc, L., Feldman, G., & Bardi, A. (2015). Personality traits and personal values: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review, 19*(1), 3-29. https://doi.org/10.1177/1088868314538548

Pawlowski, W., & Hamilton, G. (2008). Talking to your adolescent about stds, hıv, & sex. stages of adolescent development retrieved. http://www.proyectoideas.jsi.com/Docs/OCC%20Notes%20Feb.%202008.pdf

Peksaygılı, M., & Güre, A. (2008). Eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları: Algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, *23*(61), 43-62. https://www.proquest.com/scholarly-journals/esler-arasindaki-çatisma-ile-erken-ergenlik/docview/816332641/se-2

Penley, J. A., & Tomaka, J. (2002). Associations among the Big Five, emotional responses, and coping with acute stress. *Personality and Individual Differences*, *32*(7), 1215-1228. https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00087-3

Phinney, J. S., Ong, A., & Madden, T. (2000). Cultural values and intergenerational value discrepancies in immigrant and non-immigrant families. *Child Development*, *71*(2), 528-539. **https://doi.org/10.1111/1467-8624.00162**

Piko, B. F., & Hamvai, C. (2010). Parent, school and peer-related correlates of adolescents' life satisfaction. *Children and Youth Services Review*, *32*(10), 1479-1482. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.07.007

Priesack, A., & Alcock, J. (2015). Well-being and self-efficacy in a sample of undergraduate nurse students: A small survey study. *Nurse Education Today*, *35*(5), e16-e20. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.01.022

Pulat, F. (2022), *Adım adım ergenlik*. Kanon Kitap.

Rahim, M. A. (1983). A measure of styles of handling interpersonal conflict. *Academy of Management Journal*, *26*(2), 368-376. https://doi.org/10.5465/255985

Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E., & Laippala, P. (2003). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, *17*(2), 129-138. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12753513/

Renk, K., & Creasey, G. (2003). The relationship of gender, gender identity, and coping strategies in late adolescents. *Journal of Adolescence*, *26*(2), 159-168. https://doi.org/10.1016/S0140-1971(02)00135-5

Roberts, R. E., & Bengtson, V. L. (1993). Relationships with parents, self-esteem, and psychological well-being in young adulthood. *Social Psychology Quarterly*, 263-277. https://doi.org/10.2307/2786663

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.

Rogge, J. U. (2015). *Pubertät: Loslassen und haltgeben*. Rowohlt Verlag.

Ross, D. A., Hinton, R., Melles-Brewer, M., Engel, D., Zeck, W., Fagan, L., ... & Mohan, A. (2020). Adolescent well-being: A definition and conceptual

framework. *Journal of Adolescent Health*, *67*(4), 472-476. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.06.042

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141- 166. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(6), 1069–1081. https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069

Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, *4*(4), 99-104. https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772395

Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology, 69*(4), 719–727. https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719

Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, *9*(1), 13-39. https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0

Santrock, J. W. (2016). *Yaşam boyu gelişim*. *(Çev., Ed., G. Yüksel).* Nobel. (s. 22-391) (Orijinal Çalışma 2001'de yayımlandı).

Sarıcaoğlu, H. & Arslan, C. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz-anlayış açısından incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13(4), 2087-2104. https://hdl.handle.net/20.500.12452/1980

Sarıtaş, D. (2012). *Psychological well-being of adolescents: Maternal rearing behaviors, basic personality traits and emolation regulation processes* (Yayın No.321172) [Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet Child & Adolescent Health*, *2*(3), 223-228. https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1

Saygın Y., & Arslan C. (2009) Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 207 -222. https://docplayer.biz.tr/4223833-Universite-ogrencilerinin-sosyal-destek-benlik-saygisi-ve-oznel-iyi-olus-duzeylerinin-incelenmesi.html

Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being.* Free Press.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme, öğretim.* Pegem Akademi.

Sevi, E. S. (2009). *Psikobiyolojik kişilik modeli ve beş faktör kişilik kuramı: mizaç ve karekter envanteri (TCI) ile beş faktör kişilik envanterinin (5FKE) karşılaştırılması* (Yayın No. 241406) [Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Scharf, M., Wiseman, H., & Farah, F. (2011). Parent–adolescent relationships and social adjustment: The case of a collectivistic culture. *International Journal of Psychology*, *46*(3), 177-190. https://doi.org/10.1080/00207594.2010.528424

Schor, E. L. (2003). American Academy of Pediatrics task force on the family. Family pediatrics: report of the task force on the family. *Pediatrics*, *111*, 1541-1571. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12777595/

Schultheiss, D. P., & Blustein, D. L. (1994). Contributions of family relationship factors to the identity formation process. *Journal of Counseling & Development*, *73*(2), 159-166. https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1994.tb01729.x

Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2015). *Theories of personality*. Cengage Learning.

Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B., & Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *25*(4), 333-344. https://doi.org/10.1023/A:1025768504415

Shek, D. T. (1997). The relation of parent-adolescent conflict to adolescent psychological well-being, school adjustment, and problem behavior. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, *25*(3), 277-290. https://doi.org/10.2224/sbp.1997.25.3.277

Shek, D. T. (1998). A longitudinal study of the relations between parent-adolescent conflict and adolescent psychological well-being. *The Journal of Genetic Psychology*, *159*(1), 53-67. https://doi.org/10.1080/00221329809596134

Shek, Daniel T. L. (2002). Family functioning and psychological well-being, school adjustment, and problem behavior in chinese adolescents with and without economic disadvantage, *The Journal of Genetic Psychology*, 163(4), 497-502. https://doi.org/10.1080/00221320209598698

Sillars, A., Koerner, A., & Fitzpatrick, M. A. (2005). Communication and understanding in parent–adolescent relationships. *Human Communication Research*, *31*(1), 102-128. https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2005.tb00866.x

Sillars, A., Smith, T., & Koerner, A. (2010). Misattributions contributing to empathic (in) accuracy during parent-adolescent conflict discussions. *Journal of Social and Personal Relationships*, *27*(6), 727-747. https://doi.org/10.1177/0265407510373261

Simon, V. A., & Furman, W. (2010). Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict. *Journal of Research on Adolescence*, *20*(1), 188-209. https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2009.00635.x

Sirvanli-Ozen, D. (2004). Effects of marital conflict on adolescent children: A study in Turkey. *Journal of Divorce & Remarriage*, *41*(1-2), 137-157. https://doi.org/10.1300/J087v41n01_09

Siyez, D. M. (2010). *Ergenlerde problem davranışlar: okul temelli önleme çalışmaları ile ilgili uygulama örnekleri*. Pegem Akademi.

Smetana, J. G. (1989). Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. *Child Development*, 1052-1067. https://doi.org/10.2307/1130779

Smetana, J. G. (2005). Adolescent-parent conflict: Resistance and subversion as developmental process. In L. Nucci (Ed.), *Conflict, contradiction, and contrarian elements in moral development and education* (pp. 69–91). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Metzger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annual Review of Psychology*, *57*, 255-284. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190124

Smetana, J., Crean, H. F., & Campione-Barr, N. (2005). Adolescents' and parents' changing conceptions of parental authority. *New Directions For Child and Adolescent Development*, *2005*(108), 31-46. https://doi.org/10.1002/cd.126

Smith, M., & Sidwell, J. (1990). *Training and implementation guide for student mediation in secondary schools.* Center for Dispute Resolution.

Smokowski, P. R., Bacallao, M. L., Cotter, K. L., & Evans, C. B. (2015). The effects of positive and negative parenting practices on adolescent mental health outcomes in a multicultural sample of rural youth. *Child Psychiatry & Human Development*, *46*(3), 333-345. https://doi.org/10.1007/s10578-014-0474-2

Somer, O. (1998). Beş-faktör kişilik model. *Türk Psikoloji Yazıları*, *1*(2), 35–62. https://psycnet.apa.org/record/2006-04299-003

Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulmasi [Development of Five Factor Personality Inventory]. *Türk Psikoloji Dergisi, 17*(49), 21–36. https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php

Staats, S., Van Der Valk, I. E., Meeus, W. H., & Branje, S. J. (2018). Longitudinal transmission of conflict management styles across inter-parental and adolescent relationships. *Journal of Research on Adolescence*, *28*(1), 169-185. https://doi.org/10.1111/jora.12324

Steinberg, L. (1988). Reciprocal relation between parent-child distance and pubertal maturation. *Developmental Psychology*, *24*(1), 122–128. https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.1.122

Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent–adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence, 11*(1), 1–19. https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001

Steinberg, L. (2004). Risk taking in adolescence: what changes, and why?. *Annals of the New York Academy of Sciences*, *1021*(1), 51-58. https://doi.org/10.1196/annals.1308.005

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok). İmge Kitabevi. (Orijinal çalışma 1985'te yayımlandı).

Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.

Steinberg, L., & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, *52*(1), 83-110. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83

Sucuoğlu, E. (2015). Devlet lisesi öğretmenlerinin çatışma nedenleri ve çatışma yönetimi yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim*

Fakültesi Dergisi, *30*(4), 16-28. http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1811-published.pdf

Sullivan, H. S. (1950). The illusion of personal individuality. *Psychiatry*, *13*(3), 317-332. https://doi.org/10.1080/00332747.1950.11022783

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, *14*(44), 35-58. http://www.nebisumer.com/wp-content/uploads/2016/01/CocukYetistirmeStilleri_SumerGungor_TPD_1999.pdf

Şahin, S., & Yüksel–Şahin, F. (2017). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çatışma yönetimi stillerinin sosyal zekâ ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 391-418. https://doi.org/10.23863/kalem.2018.92

Şen, M. (2011). Türkiye'de ergen profili, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 27(27), 89-102. https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21121/227500

Şirin, S. (2020). *Yetişin gençler*. Doğan Kitap.

Şişman, M. (2014). *Eğitim bilimine girişi*. Pegem Akademi.

Taş, B. (2020). *Pozitif ergenlik ve ergen-ebeveyn iletişimi.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kurami'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarinin Bazi Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(XVII), 939-971. http://dx.doi.org/10.14225/Joh400

Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *4*(2), 154-177. https://doi.org/10.5455/cap.20120410

Telef, B. B., & Ergün, E. (2013). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının yordayıcısı olarak öz-yeterlik. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, *6*(3), 434-454. https://keg.aku.edu.tr/arsiv/c6s3/KuramsalEgitimbilim_cilt6say%c3%84%c2%b13.pdf#page=115

Telman, N.,& Ünsal, P. (2004). *Çalışan memnuniyeti.* M. Erkmen (Ed.) Epsilon Yayıncılık.

Thomas, K. W. (1992). Conflict and conflict management: Reflections and update. *Journal of Organizational Behavior*, 13(3) 265-274. https://www.jstor.org/stable/2488472

Topçu, F. (2017). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde beş faktör kişilik özelliklerinin yordayıcı etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 480385) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Turner, C. M., & Barrett, P. M. (1998). Adolescent adjustment to perceived marital conflict. *Journal of Child and Family Studies*, *7*(4), 499-513. https://doi.org/10.1023/A:1022914211930

Tucker, C. J., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2003). Conflict resolution: Links with adolescents' family relationships and individual well-being. *Journal of Family Issues*, *24*(6), 715-736. https://doi.org/10.1177/0192513X03251181

Türk Dil Kurumu (2022, 7 Ekim). Güncel Türkçe Sözlük. https://sozluk.gov.tr/

Tümkaya, S., Çelik, M., & Aybek, B. (2010). Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 163-178. https://dergipark.org.tr/en/pub/musbed/issue/23516/250542

Türkdoğan, T., & Duru, E. (2012). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşun yordanmasında temel ihtiyaçların karşılanmasının rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *12*(4), 2429-2446. https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/140056/

Türnüklü, A. (2007). Liselerde öğrenci çatışmaları, nedenleri, çözüm stratejileri ve taktikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, *49*(49), 129-166. https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10348/126744

Ünver, Ö., Tolan, B., Bulut, I., & Dağdaş, C. (1986). 12-24 yaş gençlerin sosyo-ekonomik sorunları. N. Nirun(Ed.). *TC MEB Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri ve Dairesi Başkanlığı*.

Vaillant, G.E. (2003). Mental health. *Journal of American Psychiatry*, 160,1373–1384. https://ajp.psychiatryonline.org/doi/pdf/10.1176/appi.ajp.160.8.1373

Van Bommel, D. M., Van der Giessen, D., Van der Graaff, J., Meeus, W. H., & Branje, S. J. (2019). Mother–adolescent conflict interaction sequences: The role of maternal internalizing problems. *Journal of Research on Adolescence*, *29*(4), 1001-1018. https://doi.org/10.1111/jora.12441

Van Doorn, M. D., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2007). Longitudinal transmission of conflict resolution styles from marital relationships to adolescent-parent relationships. *Journal of Family Psychology*, *21*(3), 426–434. https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.3.426

Van Doorn, M. D., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2011). Developmental changes in conflict resolution styles in parent–adolescent relationships: A four-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, *40*(1), 97-107. https://doi.org/10.1007/s10964-010-9516-7

Vázquez, C., Hervás, G., Rahona, J. J., & Gómez, D. (2009). Psychological well-being and health. Contributions of positive psychology. *Anuario de Psicologia Clinica y de la Salud/Annuary of Clinical and Health Psychology*, *5*, *15-27*. *https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/132721/APCS_5_eng_15-27.pdf?sequence=1&isAllowed=y*

Walker-Barnes, C. J., & Mason, C. A. (2004). Delinquency and substance use among gang-involved youth: The moderating role of parenting practices. *American Journal of Community Psychology*, *34*(3-4), 235-250. **https://doi.org/10.1007/s10464-004-7417-1**

Wang, J. N., Liu, L., & Wang, L. (2013). Prevalence and associated factors of emotional and behavioural problems in C hinese school adolescents: a cross-sectional survey. *Child: Care, Health and Development*, *40*(3), 319-326. **https://doi.org/10.1111/cch.12101**

Wang, B., Stanton, B., Li, X., Cottrell, L., Deveaux, L., & Kaljee, L. (2013). The influence of parental monitoring and parent–adolescent communication on Bahamian adolescent risk involvement: A three-year longitudinal

examination. *Social Science & Medicine, 97*, 161-169. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.08.013

White, F. A. (1996). Parent-adolescent communication and adolescent decision-making. *Journal of Family Studies, 2*(1), 41-56. https://doi.org/10.5172/jfs.2.1.41

Wierson, M., Armistead, L., Forehand, R., Thomas, A. M., & Fauber, R. (1990). Parent-adolescent conflict and stress as a parent: Are there differences between being a mother or a father?. *Journal of Family Violence, 5*(3), 187-197. https://doi.org/10.1007/BF00980814

Yanbastı, Gülgün (1990). *Kişilik kuramları*. Ege Üniversitesi Basımevi.

Yavaş, C. Ö. G. (2017). Orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerde tutum ve davranış farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2). 10.1501/sbeder_0000000048

Yavuz, S., & Özmete, E. (2012). Türkiye'de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların "aile yapısı araştırması" sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 7*(29), 9-27. https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21094/227159

Yavuzer, H. (1993). *Çocuk psikolojisi.* Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2010). *Gençleri Anlamak.* Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Y., Liman, B., & Kılıçarslan, S. (2019). Kız ergenlerin anne-baba-ergen arasındaki çatışma durumlarına ve çatışma çözme davranışlarına ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 90-109. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/703996

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E.E. (2016). *Kişilik kuramları.* Pegem Akademi.

Yenihayat, T. (2011). Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri, kişilik özellikleri ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayın No. 287760) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Yeşilyaprak, B. (2000), *Eğitimde rehberlik hizmetleri.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Yetim, Ü. (2001), *Toplumdan bireye mutluluk resimleri.* Bağlam Yayınları.

Yıldızoğlu, H., & Burgaz, B. (2014). Okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleriyle çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*(29-2), 295-310. http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/96-published.pdf

Yüksel, T. (2016). Adolesanlarda Psikososyal Gelişim. Y.K. Haspolat, T. Yüksel & İ. Yolbaş (Ed.), Adolesanda Psikososyal Sorunlar içinde (s. 11-13). Cinius Yayınları.

Zeiders, K. H., Roosa, M. W., & Tein, J. Y. (2011). Family structure and family processes in Mexican-American families. *Family Process, 50*(1), 77-91. https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2010.01347.x

Zhang, L. F. (2011). Hardiness and the Big Five personality traits among Chinese university students. *Learning and Individual Differences, 21*(1), 109-113. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2010.05.006

Zhao, H., & Seibert, S. E. (2006). The Big Five personality dimensions and entrepreneurial status: A meta-analytical review. *Journal of Applied Psychology, 91*(2), 259–271. https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.2.259

Zopiatis, A., & Constanti, P. (2012). Extraversion, openness and conscientiousness: The route to transformational leadership in the hotel industry. *Leadership & Organization Development Journal*. 33(1), 86-104. https://doi.org/10.1108/01437731211193133

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Onay Formu

Değerli Katılımcı,

Aşağıda cevaplayacağınız sorular Yıldız Teknik Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı kapsamında Prof. Dr. Ali Eryılmaz danışmanlığında yürüttüğüm araştırma için hazırlanmıştır. Bu araştırmada 18-24 yaş arası bireylerin ebeveynleri ile olan çatışma durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Size ait bilgiler bilimsel çalışmalar dışında başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçları tez ve yayın gibi bilimsel dokümanlarda kullanılacaktır. İsim yazmanız istenmemektedir. Araştırma ile ilgili sormak istediklerinizi e-posta adresi üzerinden sorabilirsiniz. Anketten ayrılmak istediğiniz takdirde çıkış yapabilirsiniz. Yaklaşık 15-20 dakika sürecektir. Gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak yanıtlar vererek tüm soruları cevaplamanız önemlidir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ayşenur Aygün
Yıldız Teknik Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı

Yukarıdaki açıklamayı okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.
Evet ( ) Hayır ( )

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

1	**Cinsiyetiniz**	Kadın ( ) Erkek ( )
2	**Yaşınız**	18 ( ) 19 ( ) 20 ( ) 21 ( ) 22 ( ) 23 ( ) 24 ( )
3	**Anne Baba Birliktelik Durumu**	Birlikte ( ) Ayrı ( )
4	**Annenizin Eğitim Durumu**	Eğitim Almadı ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Diğer ( )
5	**Babanızın Eğitim Durumu**	Eğitim Almadı ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Diğer ( )

Ek 3. Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği

Aşağıda annenizle veya babanızla yaşadığınız çatışmaya ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi GEÇEN HAFTA ne kadar yoğun yaşadığınızı ilgili yeri (X) ile işaretleyerek belirtiniz.

	HİÇ	ÇOK AZ	ÇOĞUNLUKLA	ÇOK FAZLA
1.Annem/Babam beni kısıtladıkları için onlarla tartışıyorum.				
2.Annem/Babam eve giriş-çıkış saatlerime karıştıkları için onlarla tartışıyorum.				
3.Annem/Babamla harcamalarım konusunda tartışıyorum.				
4.Annem/Babam yanlış arkadaş seçtiğimi düşündükleri için onlarla tartışıyorum.				
5.Annem/Babamla arkadaşlarımla çok vakit geçirdiğim için tartışıyorum.				
6.Annem/Babamla onlardan farklı düşüncelere sahip arkadaşlarım olduğu için tartışıyorum.				
7.Annem/Babamla devamsızlık yaptığım için tartışıyoruz.				
8.Annem/Babamla okulda olan bazı problemlerden dolayı tartışıyoruz.				
9.Annem/Babamla ödevleri yapma konusunda tartışıyoruz.				
10.Annem/Babamla cep telefonu yüzünden tartışıyoruz.				
11.Annem/Babamla televizyon izleme konusunda tartışıyoruz.				
12.Annem/Babamla bilgisayar başında fazla zaman geçirme konusunda tartışıyoruz.				

Ek 4. Temel Kişilik Özellikleri Ölceği

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin; Kendimi ..... biri olarak görüyorum.

Hiç uygun değil	**Uygun değil**	**Kararsızım**	**Uygun**	**Çok uygun**
1	**2**	**3**	**4**	**5**

		Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun			Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun
1	Aceleci	1	2	3	4	5	24	Pasif	1	2	3	4	5
2	Yapmacık	1	2	3	4	5	25	Disiplinli	1	2	3	4	5
3	Duyarlı	1	2	3	4	5	26	Açgözlü	1	2	3	4	5
4	Konuşkan	1	2	3	4	5	27	Sinirli	1	2	3	4	5
5	Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28	Canayakın	1	2	3	4	5
6	Soğuk	1	2	3	4	5	29	Kızgın	1	2	3	4	5
7	Utangaç	1	2	3	4	5	30	Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8	Paylaşımcı	1	2	3	4	5	31	Görgüsüz	1	2	3	4	5
9	Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32	Durgun	1	2	3	4	5
10	Cesur	1	2	3	4	5	33	Kaygılı	1	2	3	4	5
11	Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34	Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12	Çalışkan	1	2	3	4	5	35	Sabırsız	1	2	3	4	5
13	İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36	Yaratıcı (Üretken)	1	2	3	4	5
14	Girişken	1	2	3	4	5	37	Kaprisli	1	2	3	4	5
15	İyi niyetli	1	2	3	4	5	38	İçine kapanık	1	2	3	4	5
16	İçten	1	2	3	4	5	39	Çekingen	1	2	3	4	5
17	Kendinden emin	1	2	3	4	5	40	Alıngan	1	2	3	4	5
18	Huysuz	1	2	3	4	5	41	Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19	Yardımsever	1	2	3	4	5	42	Düzenli	1	2	3	4	5
20	Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43	Titiz	1	2	3	4	5
21	Üşengeç	1	2	3	4	5	44	Tedbirli	1	2	3	4	5
22	Sorumsuz	1	2	3	4	5	45	Azimli	1	2	3	4	5
23	Sevecen	1	2	3	4	5							

Aşağıda pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin anneniz için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin; Annemi ..... biri olarak görüyorum.

Hiç uygun değil	**Uygun değil**	**Kararsızım**	**Uygun**	**Çok uygun**
1	**2**	**3**	**4**	**5**

		Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun			Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun
1	Aceleci	1	2	3	4	5	24	Pasif	1	2	3	4	5
2	Yapmacık	1	2	3	4	5	25	Disiplinli	1	2	3	4	5
3	Duyarlı	1	2	3	4	5	26	Açgözlü	1	2	3	4	5
4	Konuşkan	1	2	3	4	5	27	Sinirli	1	2	3	4	5
5	Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28	Canayakın	1	2	3	4	5
6	Soğuk	1	2	3	4	5	29	Kızgın	1	2	3	4	5
7	Utangaç	1	2	3	4	5	30	Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8	Paylaşımcı	1	2	3	4	5	31	Görgüsüz	1	2	3	4	5
9	Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32	Durgun	1	2	3	4	5
10	Cesur	1	2	3	4	5	33	Kaygılı	1	2	3	4	5
11	Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34	Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12	Çalışkan	1	2	3	4	5	35	Sabırsız	1	2	3	4	5
13	İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36	Yaratıcı (Üretken)	1	2	3	4	5
14	Girişken	1	2	3	4	5	37	Kaprisli	1	2	3	4	5
15	İyi niyetli	1	2	3	4	5	38	İçine kapanık	1	2	3	4	5
16	İçten	1	2	3	4	5	39	Çekingen	1	2	3	4	5
17	Kendinden emin	1	2	3	4	5	40	Alıngan	1	2	3	4	5
18	Huysuz	1	2	3	4	5	41	Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19	Yardımsever	1	2	3	4	5	42	Düzenli	1	2	3	4	5
20	Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43	Titiz	1	2	3	4	5
21	Üşengeç	1	2	3	4	5	44	Tedbirli	1	2	3	4	5
22	Sorumsuz	1	2	3	4	5	45	Azimli	1	2	3	4	5
23	Sevecen	1	2	3	4	5							

Aşağıda pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin babanız için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin; Babamı ..... biri olarak görüyorum.

Hiç uygun değil **Uygun değil** **Kararsızım** **Uygun** **Çok uygun**

1 **2** **3** **4**

		Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun			Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun
1	Aceleci	1	2	3	4	5	24	Pasif	1	2	3	4	5
2	Yapmacık	1	2	3	4	5	25	Disiplinli	1	2	3	4	5
3	Duyarlı	1	2	3	4	5	26	Açgözlü	1	2	3	4	5
4	Konuşkan	1	2	3	4	5	27	Sinirli	1	2	3	4	5
5	Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28	Canayakın	1	2	3	4	5
6	Soğuk	1	2	3	4	5	29	Kızgın	1	2	3	4	5
7	Utangaç	1	2	3	4	5	30	Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8	Paylaşımcı	1	2	3	4	5	31	Görgüsüz	1	2	3	4	5
9	Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32	Durgun	1	2	3	4	5
10	Cesur	1	2	3	4	5	33	Kaygılı	1	2	3	4	5
11	Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34	Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12	Çalışkan	1	2	3	4	5	35	Sabırsız	1	2	3	4	5
13	İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36	Yaratıcı (Üretken)	1	2	3	4	5
14	Girişken	1	2	3	4	5	37	Kaprisli	1	2	3	4	5
15	İyi niyetli	1	2	3	4	5	38	İçine kapanık	1	2	3	4	5
16	İçten	1	2	3	4	5	39	Çekingen	1	2	3	4	5
17	Kendinden emin	1	2	3	4	5	40	Alıngan	1	2	3	4	5
18	Huysuz	1	2	3	4	5	41	Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19	Yardımsever	1	2	3	4	5	42	Düzenli	1	2	3	4	5
20	Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43	Titiz	1	2	3	4	5
21	Üşengeç	1	2	3	4	5	44	Tedbirli	1	2	3	4	5
22	Sorumsuz	1	2	3	4	5	45	Azimli	1	2	3	4	5
23	Sevecen	1	2	3	4	5							

Ek 5. Perma Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra **0 ile 10** arasında size en uygun olan seçeneğin üzerine çarpı (X) işareti koyunuz.	
1	Genel olarak, ne ölçüde amaçlı ve anlamlı bir hayat sürdürmektesiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
2	Ne sıklıkla hedeflerinize ulaşmak için ilerleme kaydettiğinizi hissedersiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
3	Ne sıklıkla yaptığınız işe kendinizi verirsiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
4	Genel olarak, sağlık durumunuz nasıl? Çok Kötü 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Mükemmel
5	Genel olarak, ne sıklıkta neşeli hissedersiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
6	İhtiyacınız olduğunda ne ölçüde başkalarından yardım ve destek alabilirsiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
7	Genel olarak, ne sıklıkta endişeli hissedersiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
8	Kendiniz için belirlediğiniz önemli hedeflere ne sıklıkla ulaşırsınız? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
9	Genel olarak, hayatınızda yaptıklarınızın ne ölçüde değerli ve faydalı olduğunu hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
10	Genel olarak, ne sıklıkta olumlu hissedersiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
11	Genel olarak, ne ölçüde olaylara karşı heyecanlı ve ilgili hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
12	Günlük yaşamınızda kendinizi ne kadar yalnız hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
13	Mevcut fiziksel sağlık durumunuzdan ne kadar memnunsunuz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
14	Genel olarak, ne sıklıkta öfkeli hissedersiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
15	Ne derecede sevildiğinizi hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
16	Sorumluluklarınızı ne sıklıkla yerine getirebilirsiniz? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
17	Genel olarak, ne ölçüde hayatınızın bir yönü olduğunu hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
18	Kendinizi sizinle aynı yaş ve cinsiyet grubuyla karşılaştırdığınızda sağlık durumunuz nasıl? Çok Kötü 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Mükemmel
19	Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
20	Genel olarak ne sıklıkla üzgün hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
21	Ne sıklıkla eğlenceli bir şeyler yaparken zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız? Hiçbir zaman 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Her zaman
22	Genel olarak ne ölçüde memnun hissedersiniz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen
23	Her şeyi birlikte değerlendirdiğinizde ne kadar mutlusunuz? Hiç 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Tamamen

Ek 6. Ölçek İzinleri

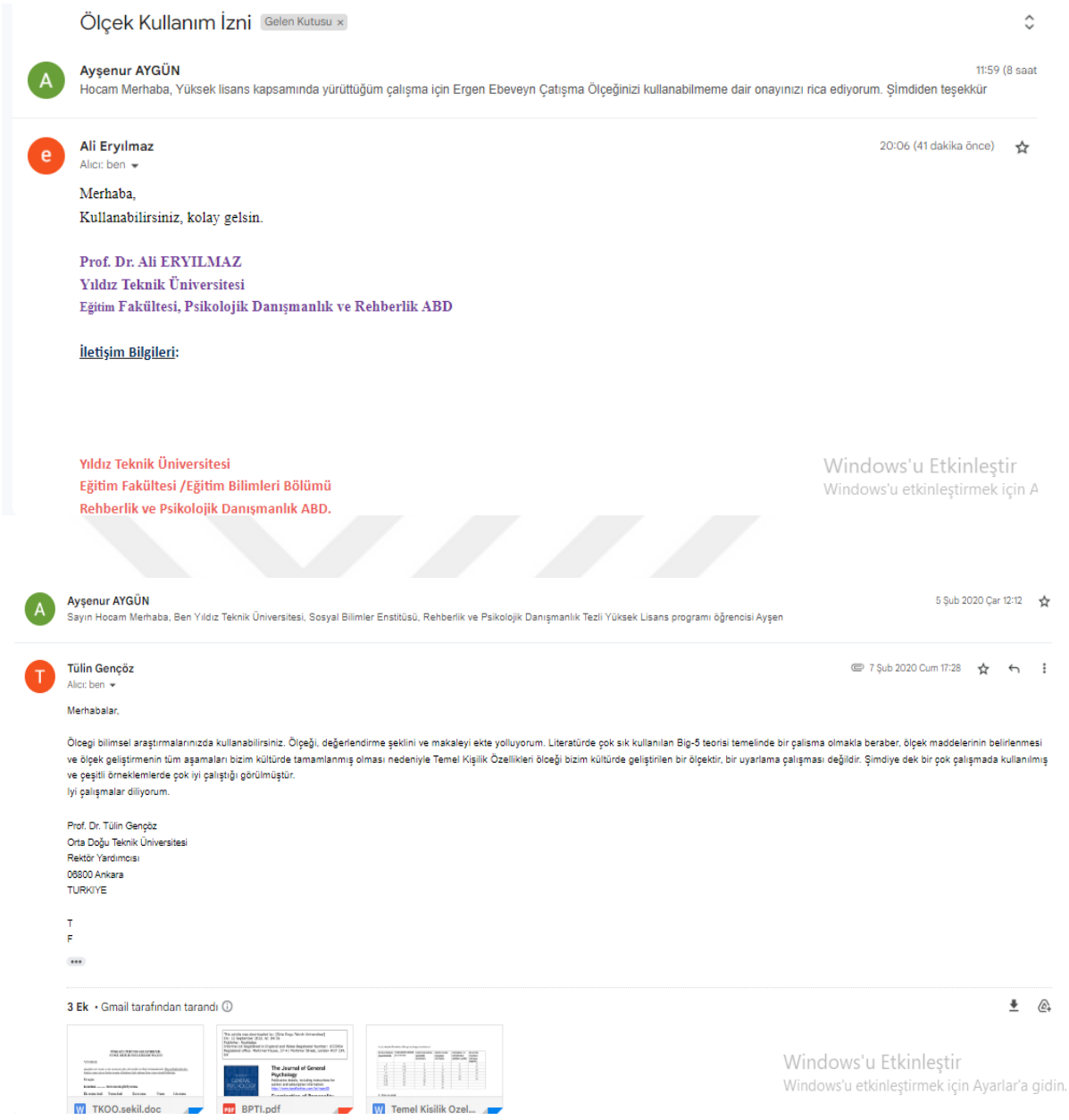

Ölçek Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Ayşenur AYGÜN 11:59 (8 saat
Hocam Merhaba, Yüksek lisans kapsamında yürüttüğüm çalışma için Ergen Ebeveyn Çatışma Ölçeğinizi kullanabilmeme dair onayınızı rica ediyorum. Şimdiden teşekkür

Ali Eryılmaz 20:06 (41 dakika önce)
Alıcı: ben

Merhaba,
Kullanabilirsiniz, kolay gelsin.

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD

İletişim Bilgileri:

Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi /Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD.

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için A

Ayşenur AYGÜN 5 Şub 2020 Çar 12:12
Sayın Hocam Merhaba, Ben Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Ayşen

Tülin Gençöz 7 Şub 2020 Cum 17:28
Alıcı: ben

Merhabalar,

Ölcegi bilimsel araştırmalarınızda kullanabilirsiniz. Ölçeği, değerlendirme şeklini ve makaleyi ekte yolluyorum. Literatürde çok sık kullanılan Big-5 teorisi temelinde bir çalisma olmakla beraber, ölçek maddelerinin belirlenmesi ve ölçek geliştirmenin tüm aşamaları bizim kültürde tamamlanmış olması nedeniyle Temel Kişilik Özellikleri ölceği bizim kültürde geliştirilen bir ölçektir, bir uyarlama çalışması değildir. Şimdiye dek bir çok çalışmada kullanılmış ve çeşitli örneklemlerde çok iyi çalıştığı görülmüştür.
Iyi çalışmalar diliyorum.

Prof. Dr. Tülin Gençöz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Rektör Yardımcısı
06800 Ankara
TURKIYE

T
F

3 Ek • Gmail tarafından tarandı

TKOO.sekil.doc BPTI.pdf Temel Kisilik Ozel...

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Ayarlar'a gidin.

Alıcı: ben
Google Forms
Ölçme Aracı Kullanım İzni formunu doldurduğunuz için teşekkür ederiz
Alınan yanıt aşağıdadır.
Ölçme Aracı Kullanım İzni
Kullanmak istediğiniz ölçme aracını psikometrik çalışmalarının yapıldığı benzer örneklemlerde yürütülen ticari amaç gütmeyen bilimsel çalışmalarda ve uygulamalarda kaynak göstererek kullanabilirsiniz.
Çalışmalarınızda başarılar dileriz.
Doç. Dr. İbrahim Demirci
Sinop Üniversitesi
İletişim:
*Lütfen açıklamayı okuyup aşağıdaki bilgileri doldurup formu gönderiniz.

Ek 7. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı :30.10.2020 - E.2010300010 Yazının Ekidir

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Akademik Etik Kurul

Toplantı Tarihi: 22.10.2020 **Toplantı No:2020/09**

AKADEMİK ETİK KURUL TOPLANTI KARARI

Yürütücülüğünü Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ali ERYILMAZ'ın danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Ayşenur AYGÜN'ün yapacağı **"Geç Ergenlerin Anne Babalarıyla Çatışmasının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"** adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Akademik Kurul Üyeleri

Prof. Dr. Abdürrezzak E. BOZDOĞAN
Başkan

Prof. Dr. Nihan ÇETİN DEMİREL
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Kenan AYDIN
Üye

Prof. Dr. Adem BAKKALOĞLU
Üye

Prof. Dr. Erhan ALTAN
Üye

Yıldız Kampüsü 34349 Yıldız /İstanbul **Tel:** ((0212) 260 21 99 **Faks:** (0212) 258 51 40 , Tlx:26837 IYU
E-posta: apry@yildiz.edu.tr **Web:** http://www.yildiz.edu.tr
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
http://ebys.yildiz.edu.tr/Dogrulama/Index?EvrakNo=E.2010300010&ErisimKodu=0950a196